

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΣΥΡΙΑΝΩΝ

από το 1900

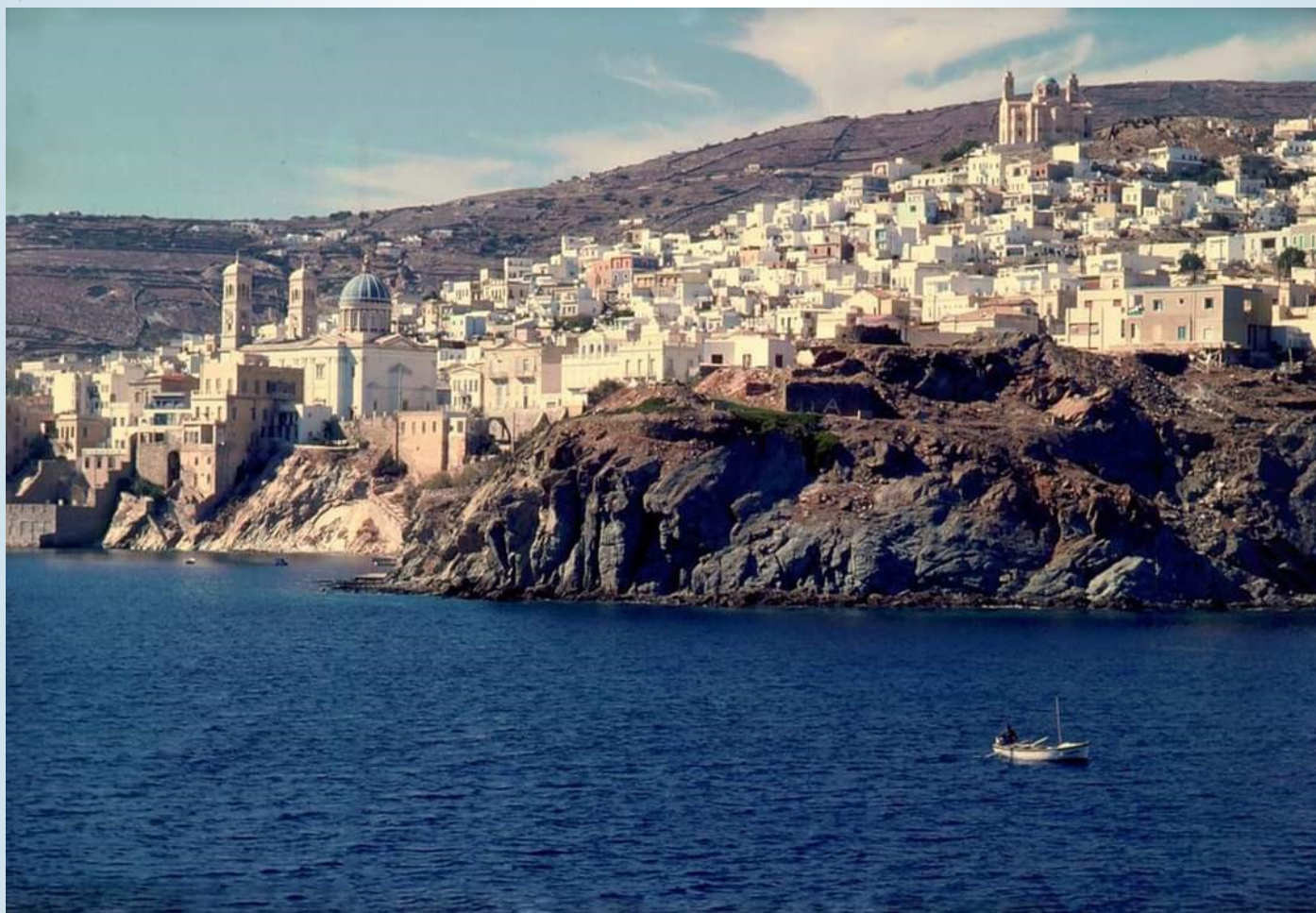
Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 2020

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ύλη από την Ηλεκτρονική Έκδοση

01/07/22—30/09/22

Έτος 27ο Τεύχος 106

Φθινοπωρινή άπνοια στη Σύρο..

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Από τον Κοσμήτορα του Συνδέσμου
Χρήστο Θανόπουλο

Άλλο ένα καλοκαιράκι πέρασε και όσοι βρεθήκαμε στην πολυαγαπημένη μας Σύρα, είχαμε τη χαρά να περιπλανηθούμε στις καταγάλανες παραλίες, στην όμορφη συριανή ύπαιθρο, να περπατήσουμε ανάμεσα στα αρχιτεκτονικά και θρησκευτικά μνημεία, να απολαύσουμε επιλεγμένα πολιτιστικά δρώμενα.

Η επετειακή διακόσμηση και ο φωτισμός του δημαρχιακού μεγάρου και του καθεδρικού Ι. Ν. Αγ. Νικολάου παραπέμπουν στη συμπλήρωση εκατό ετών από την Μικρασιατική Καταστροφή, που σφράγισε την ιστορία του Έθνους μας και οδήγησε στην άφιξη των φιλοπρόοδων και δυναμικών Μικρασιατών προσφύγων στη Σύρο και στον υπόλοιπη επικράτεια.

Το νησί κατακλύστηκε από επισκέπτες και βέβαια δεν έλειψαν οι δυσκολίες που συνοδεύουν τις διακοπές του Αυγούστου, όπως ο συνωστισμός σε παραλίες, εστιατόρια, χώρους πάρκινγκ, κ.α.

Όμως το φθινόπωρο είναι ήδη εδώ! Τον Οκτώβριο ξεκινούν οι εκδηλώσεις του Συνδέσμου Συριανών. Σας περιμένουμε όλους! Ευελπιστούμε το νέο πρόγραμμα να είναι πλούσιο, όπως την προηγούμενη σεζόν. Θα προσπαθήσουμε κάποιες δραστηριότητες να γίνονται Σάββατο πρωί, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν εργαζόμενοι και νεολαία.

Η πρώτη μας ξενάγηση θα πραγματοποιηθεί το Σάββατο 15 Οκτωβρίου 2022, ώρα 11.30, στο Νομισματικό Μουσείο, το περίφημο «Ιλίου Μέλαθρον», την κατάφορτη με τοιχογραφίες-οροφोगραφίες οικία Σλήμαν, το νεοκλασικό κόσμημα της Αθήνας, στην οδό Πανεπιστημίου 12. Θα κάνουμε ένα μαγευτικό διαχρονικό ταξίδι στην ιστορία και την εξέλιξη του νομίσματος.

Το νέο ημερολόγιο του Συνδέσμου Συριανών για το έτος 2023 θα αφορά τα νοσοκομεία, ιδρύματα, κληροδοτήματα, που ευεργέτησαν τη Σύρο από το 19^ο αιώνα έως σήμερα. Η συριανή αστική τάξη εκτός από έργα ευζωίας, έκανε και έργα ευποιίας, υποστηρίζοντας τον πάσχοντα και αδύναμο συνάνθρωπο. Οφείλουμε να αποδίδουμε τιμή και ευγνωμοσύνη στους ευεργέτες μας.

Εφόσον το επιτρέψουν οι συνθήκες θα πραγματοποιηθεί τον Δεκέμβριο το χριστουγεννιάτικο παζάρι του Συνδέσμου Συριανών στη Στέγη μας.

Καλό Φθινόπωρο, καλή αντάμωση!

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Έτος Ιδρύσεως 1900

Πατριωτικό - Πολιτιστικό - Φιλανθρωπικό Σωματείο

3ης Σεπτεμβρίου 56 - 5ος Όροφος

10433 Αθήνα

Τηλ & Φαξ : 210 8226785

E-Mail : syn.syrianon@gmail.com

: synsyrianon@synd.gr

Ιστοχώρος : www.synd.gr

Ηλεκτρονική Διαδικτυακή Έκδοση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ενημερωτικό Περιοδικό

Έτος 27ο - Τεύχος 106

ΙΟΥΛ - ΑΥΓ - ΣΕΠ 2022

ISSN 2241 - 9497

Υπεύθυνος Έκδοσης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤ. ΒΑΦΙΑΣ

Πρόεδρος Συνδέσμου

Δημιουργία - Ενημέρωση

Κωνσταντίνος Ν. Παπαπολίζος

Διόρθωση κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

Συνεργάτες παρόντος τεύχους αλφαβητικά

Δημήτρης Βοϊκος

Χρήστος Θανόπουλος

Τάκης Κυριτσόπουλος

Μαρία Ρώτα

Νίκος Σαλίβερος

Γεώργιος Σαρλής

Δημήτριος Σουλιώτης

Λίτσα Χαραλάμπους

Δακτυλογράφηση Κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις προσωπικές και μόνο θέσεις των συνεργατών συγγραφέων τους και συνεπώς δεν απηχούν τις θέσεις του εντύπου μας, το οποίο όμως διατηρεί το δικαίωμα να τα τροποποιεί όταν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Ψηφιακή Εκτύπωση Περιοδικού από την «Γράμμα Εικόνα» του Νίκου Χατζίρη
Ζακύνθου 16 – 11361 Αθήνα Τηλ 2108841197

Επίσκεψη – ξενάγηση του Συνδέσμου Συριανών στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Κείμενο - φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Την Παρασκευή 15 Απριλίου 2022 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη – ξενάγηση ομάδας μελών και φίλων του Συνδέσμου Συριανών στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Ξεναγός μας η ευγενέστατη και ευρυμαθέστατη Δρ Αρχαιολογίας κ. Κλωνιζάκη Αριάδνη, η οποία μας ξενάγησε στη Συλλογή Γλυπτών και έκανε ιδιαίτερη μνεία στα Ασκληπιακά Γλυπτά.

Η ίδρυση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου (ΕΑΜ) είναι συνυφασμένη με την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Η Συλλογή Γλυπτών αποτελεί τον κορμό της Έκθεσης του ΕΑΜ, καταλαμβάνοντας μία έκταση 4.000 τ.μ., όσο χώρο δηλαδή καταλαμβάνουν όλες μαζί οι υπόλοιπες συλλογές. Το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο ιδρύθηκε το 1829 επί Καποδίστρια και στεγαζόταν στο κτίριο του Ορφανοτροφείου, στην πρώτη πρωτεύουσα της Ελλάδος, στην Αίγινα. Η Συλλογή Γλυπτών συνεχώς εμπλουτίζεται από δωρεές, τυχαία ευρήματα και ανασκαφές. Ο έφορος Κ. Πιπτάκης στέγασε τη συλλογή στο «Κεντρικόν Μουσείον», στο Θησείο (ναός του Ηφαίστου), όταν έπαψε να χρησιμοποιείται ως χριστιανικός ναός (1835). Αργότερα στεγάστηκε στο Πανεπιστήμιο και κατόπιν σε έξι αίθουσες της Βαρβακείου Σχολής. Η Αρχαιολογική Εταιρεία (ιδρύθηκε το 1837), συνέβαλε στον εμπλουτισμό των συλλογών. Το 1866 ιδρύθηκε το ΕΑΜ, το μεγαλύτερο της Ελλάδος και ένα από τα σημαντικότερα του κόσμου. Το κτίριο σχεδιάστηκε από τον L. Lange και τελικά διαμορφώθηκε από τον Ersnt Ziller. Περιλαμβάνει πάνω από 11.000 εκθέματα, σε χώρους 8.000 τ.μ., σε ένα πανόραμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού από τις αρχές της προϊστορίας έως την ύστερη αρχαιότητα. Στεγάζονται πέντε μεγάλες συλλογές, η Συλλογή Προϊστορικών Αρχαιοτήτων (νεολιθικός, κυκλαδικός, μυκηναϊκός πολιτισμός), η Συλλογή Έργων Γλυπτικής (7^{ος} αι. π.Χ. – 5^{ος} αι. μ.Χ.), η Συλλογή Αγγείων και Μικροτεχνίας – Συλλογή Σταθάτου, η Συλλογή Έργων Μεταλλοτεχνίας και η Συλλογή Αιγυπτιακών και Ανατολικών Αρχαιοτήτων. Το ΕΑΜ διαθέτει φωτογραφικό αρχείο, βιβλιοθήκη, σύγχρονα εργαστήρια συντήρησης, αμφιθέατρο διαλέξεων, πωλητήριο, κ.α.

Η Συλλογή των Γλυπτών αντιπροσωπεύει τη μνημειακή τέχνη των Ελλήνων, με σημαντικότερο τμήμα τα γλυπτά της Αττικής. Πολύ σημαντικά σύνολα είναι επίσης αυτά της Ολυμπίας, των Δελφών, της Ερέτριας, Σάμου, Νάξου, Πάρου, Κέρκυρας. Τα αγάλματα (από το αγάλλομαι – χαίρομαι) διασώθηκαν, σε αντίθεση με την αρχαία ελληνική ζωγραφική, που λόγω των φθαρτών υλικών, το μεγαλύτερο μέρος της χάθηκε, (ένα μέρος διασώθηκε μέσω των μακεδονικών τάφων). Με γλυπτά αγάλματα στολίζονται ναοί, δημόσιοι χώροι, τάφοι. Η Δύση έδειχνε ανέκαθεν ενδιαφέρον για την αρχαία ελληνική τέχνη. Η εύρεση του συμπλέγματος του Λαοκόωντα στη Ρώμη (1506), το οποίο εντυπωσίασε και τον Μιχαήλ Άγγελο, αλλά και η μεταφορά των γλυπτών του Παρθενώνα από τον Έλγιν στη Βρετανία, έφερε τη Δύση σε απευθείας επαφή με πρωτότυπα αρχαία

ελληνικά έργα, που άσκησαν βαθιά επίδραση στην ευρωπαϊκή τέχνη (Μιχαήλ Άγγελος, Ροντέν, κ.α.).

Η έκθεση της Συλλογής Γλυπτών παραμένει ουσιαστικά εκείνη της μεταπολεμικής περιόδου, που πραγματοποιήθηκε από τη Σέμνη και τον Χρήστο Καρούζο και ολοκληρώθηκε τη δεκαετία του '60. Η παρουσίαση είναι λιτή και χρονολογική. Μετά τη γεωμετρική εποχή (περίοδο) 900–720 π.Χ., ακολουθεί η δαιδαλική ή ανατολίζουσα περίοδος (720–620 π.Χ.). Τα αγάλματα της δαιδαλικής τέχνης αρχικά μιμούνται καθιστές μορφές της αιγυπτιακής τέχνης. Η αιγυπτιακή τέχνη ήταν αφιερωμένη στους νεκρούς, είχε δογματικό – θρησκευτικό χαρακτήρα και γι' αυτό το λόγο παρέμεινε στάσιμη. Αντίθετα, η ελληνική τέχνη σταδιακά απελευθερώθηκε και εξελίχθηκε. Άλλωστε ακόμα και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις των αρχαίων Ελλήνων είχαν ελαστικότητα και ευρύτητα. Τα δαιδαλικά έργα, που η ελληνική παράδοση θεώρησε έργα του μυθικού Αθηναίου αρχιτέκτονα, γλύπτη Δαιδάλου, δεν ήταν τα πρώτα που έφτιαξαν οι Έλληνες τεχνίτες. Ήδη στα γεωμετρικά χρόνια υπήρχαν τα ξόανα, τα οποία έστηναν στους ναούς, είχαν χαρακτήρα θεϊκό και απολάμβαναν το σεβασμό των πιστών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα Νάξιου γλύπτη της δαιδαλικής εποχής είναι το άγαλμα της θεάς Άρτεμης, ανάθημα της Ναξίας Νικάνδρας στο Ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο. Όρθια γραμμική γυναικεία μορφή που μοιάζει με ξόανο (8^{ος} αι. π.Χ.) και επιγραφή που δηλώνει την αριστοκρατική καταγωγή της προσκυνήτριας. «Η Νικάνδρα με αφιέρωσε στη θεά που χαίρεται να ρίχνει μακριά τα βέλη της, η κόρη του Δεινοδίκου από τη Νάξο, η καλύτερη ανάμεσα στις άλλες γυναίκες, αδελφή του Δεινομένους και τώρα γυναίκα του Φράξου».

Στη δαιδαλική πλαστική τα γλυπτά έχουν δύο διαστάσεις, είναι κλεισμένα στον εαυτό τους, η κόμμωση με βοστρύχους μοιάζει με αιγυπτιακή φενάκη. Της ίδιας εποχής είναι οι μετόπες του δωρικού ναού της Αθηνάς στις Μυκήνες (η θεά με πέπλο, καλυμμένο κεφάλι). Ο επιτύμβιος τεράστιος αμφορέας του Διπύλου, με τις ζωγραφιστές ζώνες (μαϊανδροί, ζώα) και κεντρική σκηνή θρήνου νεκρού, επιβάλλεται με το μέγεθος, το αρμονικό και δυναμικό σχήμα του (μέσα 8^{ου} αι. π.Χ.). Είναι η εποχή της ίδρυσης των πόλεων – κρατών, της αποκρυστάλλωσης της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, της κατασκευής των πρώτων μεγάλων λίθινων αγαλμάτων και των πρώτων μνημειωδών ναών. Τον 7^ο και 6^ο αι. π.Χ. εμφανίζονται αγαθοεργοί τύραννοι (ο Φεΐδων στο Άργος, ο Πολυκράτης στη Σάμο, ο Περίανδρος στην Κόρινθο, ο Πεισίστρατος στην Αθήνα, κ.α.) οι οποίοι σε κάποιες περιπτώσεις θα προετοιμάσουν το έδαφος για τη δημοκρατία.

Με το πέρασμα στην αρχαϊκή εποχή (620–480 π.Χ.) εμφανίζονται τα αγάλματα των κούρων και των κορών. Οι κούροι είναι γυμνές ανδρικές μορφές, με το αριστερό πόδι μπροστά, χέρια κολλημένα στο σώμα, μαλλιά δεμένα πίσω (αργότερα και μπροστά), μεγάλα αμυγδαλωτά μάτια. Είναι έργα των καλύτερων γλυπτών, αμειβόμενων από πλουσίους. Σταδιακά στα πρόσωπα εμφανίζεται το αρχαϊκό μειδίαμα, το οποίο υποδηλώνει την ευφορία και την ευμάρεια των εύπορων μετά τον Δεύτερο Αποικισμό του 8^{ου} έως 6^{ου} αι. π.Χ. και την ανάπτυξη του εμπορίου (παρόλο που η

πλειονότητα του πληθυσμού ζούσε σε εξαθλιωμένη κατάσταση, ήταν καταχρεωμένη και βρισκόταν σε κατάσταση δουλείας για να επιβιώσει). Η θρησκεία είναι συνυφασμένη με τη ζωή. Τα αριστοκρατικά γένη θέλουν να μοιάσουν με τους ηρωικούς προγόνους. Στην Αθήνα, αρχικά ο βασιλιάς κυβερνούσε με συμβούλιο ευγενών (Άρειος Πάγος). Αργότερα κυβερνούν οι Αθηναίοι γαιοκτήμονες, οι οποίοι εκλέγουν τους εννέα άρχοντες, με επικεφαλής τον επώνυμο άρχοντα-βασιλέα. Ύστερα από το Κυλώνειον Άγος (636 π.Χ.), έρχονται μια σειρά νομοθέτες να βάλουν τάξη (Δράκων 621 π.Χ.), να κάνουν δικαιότερη-δημοκρατικότερη τη διοίκηση και να απαλλάξουν το λαό από τα δυσθεώρητα χρέη προς τους γαιοκτήμονες (Σεισάχθεια, Βουλή των Τετρακοσίων, Εκκλησία του Δήμου, Ηλιαία με πεντακόσιους κληρωτούς δικαστές – Σόλων, 594 π.Χ.) και τέλος να προετοιμάσουν την έλευση της δημοκρατίας (μεταρρυθμίσεις Κλεισθένη, Βουλή των Πεντακοσίων, νόμος εξοστρακισμού, 507 π.Χ.).

Η αρχαϊκή τέχνη διακρίνεται για την αφέλεια και αθωότητά της, αλλά και για την έλλειψη φόβου απέναντι στο θάνατο, όπως φαίνεται και από τα επιγράμματα των αγαλμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο υπερφυσικού μεγέθους κούρος, ανάθημα στο ναό του Ποσειδώνα στο Σούνιο, με το τετραγωνισμένο στιβαρό ανδρικό σώμα, μαλλιά που απλώνονται πίσω σε πλοκάμους, σχηματοποιημένα αυτιά, πλατύ στήθος, στενή μέση, πολλές ανατομικές λεπτομέρειες. Το κεφάλι του Διπύλου, (610 π.Χ.), ανήκε σε άγαλμα νέου, έχει ολάνοιχτα μάτια, μαλλιά με γεωμετρικό σχήμα, σαν μικρές ψηφίδες, συγκρατούνται με ταινία πίσω, δεμένη κόμπο. Το μεγαλείο, τα θαυμαστά δουλεμένα μαλλιά, με τη φοβερή τάξη και ομοιομορφία, θυμίζουν την αυστηρότητα των νόμων του Δράκοντα. Το άγαλμα κόρης, της Φρασίκλειας, βρέθηκε σε σωστική ανασκαφή στη Μερέντα των Μεσογείων το 1972, θαμμένο στα 40 εκατ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Έργο του γλύπτη Αριστίωνα από την Πάρο (540 π.Χ.). Ήταν στημένο πάνω στον τάφο, ντυμένη με ιωνικό χιτώνα, κεφάλι στολισμένο με ενώτια και στεφάνι από κάλυκες και άνθη λωτού, περιδέραιο στο λαιμό, φόρεμα διακοσμημένο με μαιάνδρους, ρόδακες, αγκυλωτούς σταυρούς. Με το αριστερό χέρι κρατούσε λουλούδι. Τα ενδύματα ήταν ερυθρά – βαθυγάλαζα, χρύσιζαν τα κοσμήματα, είχε μαύρα μάτια και μικρή μυροδόχη στο λαιμό. Παρέμεινε για 60 χρόνια στη θέση του. Μετά καταχώθηκε από την οικογένεια, πριν φύγει για να σωθεί από τους επερχόμενους Πέρσες το 480 π.Χ. «Σήμα Φρασίκλειας, για πάντα κόρη θα ονομάζομαι, αφού έτσι διάλεξε ο θεός αντί του γάμου. Ο Αριστίων ο Πάριος εποίησε». Η Φρασίκλεια πέθανε έφηβη. Κοντά βρέθηκε και ένας κούρος. Οι κόρες είναι αγάλματα γυναικών που στήνονται σε ιερά ή τάφους. Μεγάλη συλλογή κορών βρέθηκε στην Ακρόπολη και εκτίθεται στο Μουσείο Ακροπόλεως.

Υπάρχουν πολλά εργαστήρια. Τα καλύτερα είναι το αττικό. Την ίδια εποχή δραστηριοποιούνται: το βοιωτικό, το νησιωτικό (ανάλαφρα αγάλματα με χάρη), το δωρικό. Η τέχνη γνωρίζει μεγάλη άνθηση στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, στην Ιωνία, στην Πελοπόννησο, στη Μεγάλη Ελλάδα και ιδιαίτερα στην Αθήνα. Στους κλασικούς χρόνους, οι κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές θα διαμορφώσουν την πορεία της τέχνης. Η δημοκρατία

θα φέρει και την τέχνη στο λαό, οπότε θα υπάρχουν έργα πρώτης, δεύτερης ή τρίτης ποιότητας, ανάλογα με την αμοιβή και τον καλλιτέχνη. Στον Κούρο της Βολομάνδρας Αττικής είναι εμφανής η πρόοδος της γλυπτικής, με την πλαστικότητα και τον πλούτο της μορφής. Οι σφίγγες αποτελούν ένα ξεχωριστό κεφάλαιο. Οι αιγυπτιακές σφίγγες είναι καθιστές και έχουν το κεφάλι του Φαραώ. Η λατρεία τους μεταφέρθηκε στην Ελλάδα. Οι ελληνικές σφίγγες έχουν γυναικείο κεφάλι, και τοποθετούνται σε επιτύμβιες στήλες, σαν ακρωτήρια ναών, διακοσμητικά σε αγγεία. Είναι γνωστή η ιστορία της Σφίγγας και του Οιδίποδα. Ο κούρος Αριστόδικος, νέος αριστοκρατικής καταγωγής, είναι η εξέλιξη της τελικής φάσης της αρχαϊκής εποχής, με το κοντό μαλλί και τα χέρια που δεν είναι πλέον κολλημένα στο σώμα (500 π.Χ.). Αρχίζει η παρατήρηση του φυσικού κόσμου. Τίθενται οι βάσεις της φιλοσοφίας, της ιατρικής και των επιστημών γενικότερα. Η ελληνική γλυπτική μπαίνει στην πρωτοκλασική περίοδο ή «αυστηρό ρυθμό» (480–450 π.Χ.), ακολουθεί η κλασική περίοδος (450–330 π.Χ.), η Ελληνιστική (330–146 π.Χ.) και αργότερα η ρωμαϊκή εποχή. Αμέσως μετά τους περσικούς πολέμους, η τέχνη βιώνει μια αυστηρή ελευθερία. Ο «αυστηρός ρυθμός» εκφράζεται στην τελειότερη μορφή του, στα γλυπτά του ναού της Ολυμπίας. Απεικονίζει φωτογραφικά τη στιγμή (στιγμιότυπα από γυμναστήρια, ο αυτοστεφανούμενος αθλητής, κ.α.). Οι μάχες θεών εναντίον γιγάντων και Ελλήνων ηρώων, εναντίον Αμαζόνων και Κενταύρων, είναι μια αλληγορία, μια έμμεση αναφορά στην πάλη Ελλήνων- Περσών.

Ο «κλασικός ρυθμός» συνδυάζει τον ιδεαλισμό με τον ρεαλισμό. Στον 5^ο αιώνα τελειοποιείται η φυσιοκρατική απόδοση της ανθρώπινης μορφής σε κίνηση. Το ιδανικό αθλητικό σώμα κινείται εύκολα, αλλά με πρόθεση στο χώρο. Ισορροπία, χάρη και ηρεμία συνθέτουν την εικόνα που εκφράζει τη θέση του ατόμου στην ελληνική σκέψη. Ελεύθερος να κυριαρχήσει στο πεπρωμένο του, αλλά και ηθικά υποταγμένος στις ανάγκες του συνόλου. Η αυτογνωσία και η κοινωνική ευθύνη είναι οι αξίες πάνω στις οποίες βασίζεται η Αθηναϊκή Δημοκρατία. Εδώ ανδρώνεται η καλλιέργεια του πνεύματος σε συνδυασμό με τη φροντίδα του σώματος, υλοποιείται η ελευθερία του λόγου, ο νόμος γίνεται θεός και η τέχνη απαραίτητο στήριγμα της ζωής. Από την κλασική εποχή, αρκετά αντίγραφα της ρωμαϊκής εποχής, όχι όμως στον αριθμό που συναντάμε σε ξένα μουσεία, μας δίνουν μια εικόνα για τις χαμένες δημιουργίες του 5^{ου} και του 4^{ου} αιώνα π.Χ. Έργα όπως τα χάλκινα αγάλματα: «Ποσειδώνας του Αρτεμισίου», ο «Έφηβος των Αντικυθήρων» και το «Παιδί του Μαραθώνα», είναι από τα πολυτιμότερα πρωτότυπα έργα της κλασικής εποχής. Το άγαλμα του Ποσειδώνος ή Διός βρήκαν ψαράδες στα ανοικτά του Αρτεμισίου ακρωτηρίου στην Εύβοια, φορτίο κάποιου ναυαγισμένου πλοίου με προορισμό τη Ρώμη. Έκφραση τέλεια της αντίληψης των αρχαίων για τη μορφή των θεών και την ομορφιά του ανδρικού σώματος. Ο θεός με ανοικτά τα πόδια, στηρίζοντας το βάρος του στο αριστερό, απλώνει τα χέρια, ενώ με το δεξί τινάζει την τρίαινα. Γύρω από το κεφάλι τα μαλλιά είναι δεμένα, ενώ το μέτωπο σκεπάζεται ανέμελα με βοστρύχους. Τέλεια ανατομία, φλέβες, μάτια από κάποιο άλλο ένθετο υλικό, που δυστυχώς έχουν χαθεί. Ίσως έργο του γλύπτη Κάλαμι. Ο καλλιτέχνης εφαρμόζει τον

κανόνα όπου τα μέρη είναι ομοειδούς έντασης, χιαστί (δεξί χέρι-αριστερό πόδι, αριστερό χέρι-δεξί πόδι) για να υπάρχει ισορροπία. Αυτός ο κανόνας υιοθετήθηκε και στην Αναγέννηση (Μιχαήλ Άγγελος).

Η απουσία περίοπτων κλασικών έργων στο ΕΑΜ εξισορροπείται από το μοναδικό στον κόσμο, σύνολο επιτύμβιων αναγλύφων, τόσο ως προς τον αριθμό, την πολυμορφία και την κάλυψη μεγάλου χρονολογικού φάσματος. Ο κοινός κίνδυνος από τους Πέρσες συσπειρώνει τα Ελληνικά κράτη, ενώ οι νίκες τους γεμίζουν με αισιοδοξία και αυτοπεποίθηση. Τα έργα αποδίδουν την ομορφιά, την τελειότητα, τη γλωσσική και θρησκευτική ενότητα.

Ο εμφύλιος σπαραγμός του Πελοποννησιακού πολέμου φέρνει νέα αντίληψη για τον κόσμο. Ο πόνος, οι νεκροί, οι ανάπηροι, τα ορφανά, οι χήρες, δημιουργούν την «Ειρήνη» του Αριστοφάνη και τα άφθονα επιτύμβια μνημεία με τη μορφή πλάκας ή μαρμάρινου αγγείου ή λουτροφόρου, που αντικαθιστούν τον απλό τύμβο. Ο νεκρός ή η νεκρή, όπως η Μυρίνη, παντρεύεται τον Άδη, όπως η Φρασίκλεια παλαιότερα, το βλέμμα της είναι χαμένο, δεν ανήκει πια σε αυτόν τον κόσμο. Απεικονίζεται με οικείους, μικρό δούλο, αγαπημένο ζώο. Η Πολυξένη απεικονίζεται με το παιδί της και δούλα. Η ελληνική πλαστική σηματοδοτεί την έναρξη της ευρωπαϊκής αναγεννησιακής τέχνης. Οι επιτύμβιες στήλες εμφανίζονται μετά τα μέσα του 5^{ου} αι. π.Χ. έως το τέλος του 4^{ου} αι. π.Χ. Το απλό ανάγλυφο του 5^{ου} αιώνα π.Χ. πλαισιώνεται αργότερα από παραστάσεις, αέτωμα, γίνεται όλο πιο έντονο και προς το τέλος του 4^{ου} αι. π.Χ. σχεδόν ολόγλυφο, όπως το ναϊσκόμορφο μνημείο του Αριστοναύτη. Τελικά παίρνει τη μορφή μεγάλου οικοδομήματος, προορισμένου να δεχτεί τους νεκρούς μιας οικογενείας για πολλές γενιές. Πριν τον Πελοποννησιακό πόλεμο τα επιτύμβια μνημεία αντιμετωπίζουν το θάνατο με αξιοπρέπεια, απλή μελαγχολία. Μετά τον πόλεμο, υπάρχει έντονος ο φόβος του θανάτου και η οδύνη για την καταστροφή. Την ανέγερση πολυτελών ταφικών μνημείων σταμάτησε με νόμο ο Δημήτριος ο Φαληρέας (κυβέρνησε ως απόλυτος άρχων από το 317-307 π.Χ.), επιτρέποντας να τοποθετείται στήλη, κιονίσκος ή τράπεζα επί των τάφων. Το κοινωνικά δίκαιο μέτρο, μας στέρησε έργα απaráμιλλης τέχνης.

Στην ελληνιστική τέχνη, του οικουμενικού ελληνικού κόσμου, με την ανάδειξη νέων κέντρων, μορφοποιούνται νέα οράματα και δρόμοι. Η τέχνη πλησιάζει στα μέτρα του ανθρώπου, κυριαρχούν ο ρεαλισμός και τα ανθρώπινα συναισθήματα, αναδεικνύεται η τέχνη του πορτραίτου, δημιουργούνται πολύπλοκες πλαστικές αναπαραστάσεις, αυτό που ονομάστηκε «ελληνικό μπαρόκ» (βωμός Διός στην Πέργαμο). Στη ζωγραφική βλέπουμε την κατάκτηση της προοπτικής (μακεδονικοί τάφοι, οικίες της Δήλου), ενώ τα ζωγραφικά πορτραίτα θα γίνουν ο προάγγελος της χριστιανικής αγιογραφίας.

Μετά την ξενάγηση στα επιτύμβια γλυπτά, η κ. Κλωνιζάκη μάς ξενάγησε στα «Ασκληπιακά» ανάγλυφα αναθήματα. Είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία αφιερωμάτων ασθενών που προσέρχονταν για θεραπεία στο Ασκληπιείο της αρχαίας Αθήνας, στη νότια κλιτύ της Ακροπόλεως. Συνήθως απεικονίζεται ο ασθενής με την οικογένειά του, ως ικέτης ενώπιον του

Ασκληπιού και της κόρης του Υγείας. Ανάμεσα στους παλιούς γιατρούς – ήρωες ήταν και ο Αμφιάραος. Μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο, τον 4ο αι. π.Χ. οι άνθρωποι αρχίζουν να σκέφτονται διαφορετικά. Το σώμα δεν θεωρείται πλέον εργαλείο πολέμου. Ωριμάζει η ιδέα του «ευ ζην». Μετά το λοιμό (τυφοειδούς πυρετού, όπως αποδείχθηκε από έρευνα της ομάδας του καθηγητή της Οδοντιατρικής Σχολής Αθηνών Ε. Παπαγρηγοράκη) το 430–420 π.Χ., που έπληξε καίρια την Αθήνα, οι άνθρωποι είχαν ανάγκη από μία πιο δυνατή θεραπευτική θεότητα. Ο Ασκληπιός δεν είναι θεότητα του δωδεκάθεου και δεν είναι αθάνατος.. Είναι ηλικιωμένος. Δεν έχει ερωμένες. Εκφράζει τις νέες ιδέες. Ο Ασκληπιός γεννήθηκε στην Τρίκκη (Τρίκαλα) και προήλθε από την ένωση της νύφης Κορωνίδας με το θεό Απόλλωνα. Η Κορωνίδα ήταν έγκυος και απάτησε τον Απόλλωνα, γι' αυτό και η Άρτεμις τόξευσε και σκότωσε την Κορωνίδα. Ο Απόλλωνας διέσωσε την ύστατη στιγμή το έμβρυο και έτσι ο Ασκληπιός βγήκε από μήτρα που πεθαίνει και γι' αυτό είναι κύριος της ζωής και του θανάτου. Ο Ασκληπιός μεγάλωσε και μαθήτευσε κοντά στο σοφό Κένταυρο Χείρωνα. Ο Δίας κεραυνοβόλησε τον Ασκληπιό και τον έχωσε μέσα στη γη. Ο τάφος του ήταν στην Επίδαυρο. Έμβλημά του το φίδι, χθόνιο όν, που αλλάζει δέρμα. Ο Ασκληπιός είναι γενειοφόρος ή αγένειος. Το έμβλημα των ιατρών είναι η ράβδος με το φίδι. Ο Ασκληπιός περνάει από χωριό σε χωριό και θεραπεύει αρρώστους. Σύζυγος του Ασκληπιού είναι η Διώνη (Ηπιόνη) και παιδιά του οι γιατροί των Ελλήνων στην Ιλιάδα Μαχάων, Ποδαλίων και κόρες του οι: Υγεία, Ακεσώ, Πανάκεια. Η λατρεία του Ασκληπιού προέρχεται από τη Θεσσαλία. Το πανελλήνιο ιερό του Ασκληπιού βρίσκεται στην Επίδαυρο. Από εκεί μεταδίδεται η λατρεία του και σε άλλες πόλεις (αρχικά στον Πειραιά και μετά στην Αθήνα). Υπερσκελίζει τον Απόλλωνα και το Δία. Στοχεύει στις αρχετυπικές ανάγκες του ανθρώπου. Η ιατρική ξεφεύγει από τα όρια της μαγείας, των φυλακτών και των ξορκιών. Γίνεται προσπάθεια να δοθεί ερμηνεία για το τι είναι νόσος, που μέχρι τότε εθεωρείτο τιμωρία από τους θεούς. Στο μουσείο Ακροπόλεως υπάρχει η ανάγλυφη πλάκα των γιατρών του 350–300 π.Χ. (η Περσεφόνη με δύο δάδες, η Δήμητρα, ο Ασκληπιός και ομάδα έξι γιατρών (Σώστρατος, Μνησίθεος, κ.α.). Πρόκειται για δημόσιους γιατρούς που υπηρετούσαν την πόλη της Αθήνας.

Το Ασκληπιείο της Αθήνας περιλαμβάνει το ναό του Ασκληπιού, βωμό, εγκοιμητήριο και εστιατόριο ή οικία ιερέων. Όλα τα Ασκληπιεία έχουν πηγή με νερό, το οποίο βγαίνει από τη γη και έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Ο ασθενής προσέρχεται με την οικογένειά του στο Ασκληπιείο, για να προσφέρει αιματηρή θυσία (ζώου) ή φρούτα, ψωμάκια, ανάλογα με την οικονομική του δυνατότητα. Απευθύνει την ευχή (προσευχή για να γίνει καλά). Μετά τη θυσία του ζώου, ακολουθεί τελετουργικό δείπνο (ξένια ή θεοξένια, ο θεός συντρώνει με τους ανθρώπους, δείπνο με θεραπευτικές ιδιότητες). Ακολουθεί καθαρτήριο λουτρό του ασθενούς στην πηγή. Το εγκοιμητήριο είναι κλειστό από παντού. Οι ασθενείς παίρνουν ψυχοτρόπα φάρμακα από μήκωνα υπνοφόρο (κωδεία), προερχόμενα από τον οπό (χυμό) της παπαρούνας, (οπιούχο υπνοφόρο ρόφημα), από το οποίο μπορούσε να φτιαχτεί και φάρμακο. Στη Θόλο Επιδαύρου (άβατο – άδυτο), όπου το υπόγειο είναι στο ίδιο επίπεδο με τον τάφο του Ασκληπιού,

μπαίνουν μόνο πιστοί ασθενείς και μνημένοι ιερείς – γιατροί. Η αυθυποβολή παίζει μεγάλο ρόλο. Στο εγκοιμητήριο οι ασθενείς, υπό την επήρεια των ψυχοτρόπων ουσιών, βλέπουν τον Ασκληπιό ή παιδί, σε όνειρο και τον τρόπο ίασης τους. Τα ιατρα ποικίλουν ανάλογα με την οικονομική δυνατότητα κάθε ασθενούς. Στην Επίδαυρο περιγράφονται περίπου εβδομήντα θαύματα. Το θαύμα πρέπει να χαραχτεί σε ανάγλυφη αναθηματική στήλη, να το βλέπουν οι επόμενοι ασθενείς. Τα τάματα (χαριτήρια), είναι αφιερώματα πιστών που ιάθηκαν. Επί χριστιανικής εποχής, στη θέση του Ασκληπιείου Αθηνών κτίστηκε η τρίκλιτη βασιλική των Αγ. Αναργύρων. Το Ασκληπιείο της Κω ήταν παράρτημα της Επιδαύρου, η οποία διατηρούσε διακόσια καθιδρύματα σε όλη τη Μεσόγειο. Το παλαιότερο όλων ήταν το Ασκληπιείο της Τρίκκης (7^{ος} αι. π.Χ.). Ο Ιπποκράτης έζησε στην Κω. Πίστευε στη θεωρία των τεσσάρων χυμών (αίμα, φλέγμα, ξανθή χολή, μέλαινα χολή) και για να εξηγήσει τη νόσο, προσπαθεί να ζεύξει τους τέσσερις χυμούς με τα τέσσερα στοιχεία που απαρτίζουν το Σύμπαν, κατά τους Έλληνες φιλοσόφους (Πυρ, Αήρ, Ύδωρ, Γη). Αίμα – θερμό – πυρ, φλέγμα – αήρ, ξανθή χολή – ξηρό – γη, μέλαινα χολή – υγρό – ύδωρ. Όταν δεν είναι σε ισορροπία και το ένα αυξάνεται εις βάρος κάποιου άλλου, προκύπτει η νόσος. Οι ιατροί στα Ασκληπιεία άρχισαν να επιτελούν ιατρικές πράξεις μετά την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Πολλά ιατρικά εργαλεία, βεντούζες, σπάθες (σπάτουλες), κολποδιαστολείς, λαβίδες, νυστέρια, κ.α., υπάρχουν στη συλλογή χαλκών του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.

Μετά τη λήξη της ξενάγησης από την κ. Κλωνιζάκη, η ομάδα του Συνδέσμου Συριανών περιηγήθηκε στα σημαντικότερα εκθέματα των συλλογών του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.

Βιβλιογραφία

-Πετράκος Βασίλειος, *Εθνικό Μουσείο, Γλυπτά-Χαλκά-Αγγεία, Εκδόσεις Κλειώ, Αθήνα 1981*

-Καλτσάς Νίκος, Κουνενάκη Πέγκυ, Παπάζογλου-Μανιουδάκη Ελένη, Κατσουνάκη Μαρία, κ.α., *Μεγάλες Εθνικές Συλλογές, Ένθετο «Επτά Ημέρες», εφημερίδα «Η Καθημερινή», Κυριακή 5 Σεπτεμβρίου 1999*

-Δρ Κλωνιζάκη Αριάδνη, *Ξενάγηση στη Συλλογή Γλυπτών του ΕΑΜ*

=====

ΣΥΡΙΑΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΕΡΝΟΥΛΑ

Από τον Τάκη Κυριτσόπουλο

Εκείνο το πρωί ο Θράσος ξύπνησε μαχμουρλής και έσυρε ν' ανοίξει την επιχείρηση καθότι ο Ζεβανζέλ είχε μπατανά στα περίχωρα και η Ερνούλα να επισκευτεί τον οδοντογιατρό της ανυπερθέτως. Όμως η χτεσινή προσβολή, που του έκανε η πεθερά του, στεκότανε αγκάθι και φύλι στο λαιμό του Θράσου!

– Άει σιχτίρ, παλιόγρια, υποτονθόρυσε. Πού ακούστηκε να του ψαλιδίζει αυτουνού τα φτερά, που 'χε τόσο μεγαλεπήβολα σκέδια! Όμως την είχε κανονίσει για τα καλά! Είχε τοποθετήσει μέσα στο ψωμί της ... ένα αφροστράγαλο, που το μάσησε και έσπασε ένα δόντι από κείνα που της είχαν απομείνει! Τον κυνόδοντα άνω και αριστερά, ο οποίος βρισκότανε ανάμεσα σε δύο άλλα μισόδοντα και όλη η οδοντική της διάταξη τώρα θύμιζε ... σημαιοφόρο με παραστάτες!

Έτρεχε λοιπόν σήμερα λόγω αφόρητων πόνων να κάνει εξαγωγή. «Ο Θράσος κρατάει από τζάκι αναμμένο και δεν παίζεις εύκολα μαζί του», γέλασε χαιρέκακα.

Άρχισε να σουλατσάρει μπροστά στο μαγαζάκι σαν τσολιάς στον Άγνωστο, όταν τον ξάφνιασε η φωνούλα του Σπυρακιού του λαχειοπώλη.

– Καλή μέρα, κυρ Θράσο ...

- Μέρασα ...
- Όσο υπάρχει ζωή, υπάρχει και ελπίδα, φιλοσόφησε ο λαχειοπώλης, δείχνοντάς του το κοντάρι με τα λαχεία ...
- Ποιά ορπίδα ρε, που με γλέπει η μοίρα κι αλλάζει δρόμο!
- Εκατό χιλιάδες ο πρώτος λαχνόοος, συνέχισε το βιολί του το Σπυράκι ...
- Άντε, τσίμπα το τάλαρο και δώκε μου ένα τέταρτο Λαϊκού. Σάματις ξέρεις καμιά φορά τι σου επιφυλάσσει το ξεράτι σου;
- Ο τολμών νικά, τον διαβεβαίωσε το Σπυράκι και απομακρύνθηκε, φοβούμενος μήπως ο Θράσος ... άλλαζε γνώμη.

Όπως τσαρκάδιαζε άνευ λόγου και αιτίας μπροστά στο μαγαζάκι, πετάχτηκε σαν φάντασμα μπροστά του η Ερνούλα.

- Τι κάνεις εσύ εδώ, βρε ξόανο;
- Περιμένω ... το ελεωφορείον ...
- Εμ, ωραία είναι να κάθεσαι στον ήλιο και να βγάζεις τα τσιπούρια σου ...

Είχε το μαντήλι δεμένο κάτω απ' το σαγόνι, φόραγε φανελένια ρόμπα στο σομόν και τα κλειδιά του μπεζαχτά κρεμόντουσαν με βρακοζώνα απ' την τσέπη της ρόμπας. Είχε περάσει λίγο ρουζ στα μαραμένα της μάγουλα, τα μάτια της ήταν μισόκλειστα από τον βλεφαροκατάρρου, βαθιές κάθετες ρυτίδες αυλάκωναν τα χείλια της, στα πόδια φορούσε μισοφαγωμένα μαύρα πασουμάκια με αγκράφες, τσουράπια μάλλινα λίγο πάνω απ' το γόνατο και χοντρές καλτσοδέτες με γαλάζιους θύσανους. Ήταν όντως μια ψευτοκοκέτα στα βαθιά της γεράματα!

Σαν έφυγε η πεθερά του, τρώγοντας την καθιερωμένη της ... μούντζα φυσικά, ο Θράσος θυμήθηκε, πως ο Ζεβανζέλ του είχε αναθέσει να πάει στο «Λούνα Παρκ» για ειδική αποστολή. Χτένισε, κοιτώντας το τζάμι, τα μαλλιά του, με τα δάχτυλα, κρέμασε ταμπέλα «Κληστών λώγω αλαγείς σεζόν» και ξεκίνησε σφυρίζοντας το «Μαντουβάλα, αγάπη γλυκιά μου».

Καιρό πολύ είχε η Ερνούλα να σεργιανίσει στο κέντρο της Ερμούπολης. Θαύμασε την κίνηση της αγοράς, τα φορτωμένα με εμπορεύματα κάρα, που έσερναν άλογα, τα γαϊδουράκια με τα καφάσια μαναβικής, τα μεγάλα εμπορικά καταστήματα, το πλήθος της πολύβουης πόλης και το λιμάνι με τα δεμένα λίμπερτις. Τη στιγμή που περνούσε έξω απ' του Θεοχαρακιού το ποδηλατάδικο άκουσε μια φωνή. Έστρεψε τον αυχένα και αντίκρισε τον Γιάννη τον Καρμπόνια, τύφλα στο μεθύσι, που έβγαινε απ' του Τράγου την ταβέρνα, έχοντας πιεί τα πρωινά σκονάκια του!

- Άχουουου! Βρε κέρα Ρνούλα ... ακόμα ζεις;
- Α, που να φας τη γλώσσα σου ... Βάκχε! Άμε στα τσακίδια κι ακόμα

παραπέρα ...

– Μπα, μας κάνεις και την άγρια τώρα; Σάλια κυλούσανε απ’ τα χείλια του καθώς φωνασκούσε ...

– Δεν ομιλώ με μέθυσους ...

– Εγώ μέθυσος; Δεν μπήκα στου Τράγου να πιώ, στο ορκίζομαι στα κόκκαλα της μανούλας μου ...

– Και τι έκαμες μέσα βρε, ευχέλαιο;

– Άμπα. Μπήκα απ’ τη μια πόρτα της γωνιάς και βγήκα από την άλληνα ... έτσι για να κόψω δρόμο!

Ο Καρμπόνιας όσο μιλούσε ήτανε ζαλωμένος με μια καλαθούνα φρούτων κατοστάρα, που τα μοίραζε στα σπίτια. Κρατούσε το καλάθι κρεμασμένο με δύο ιμάντες, περασμένους στους ώμους και προς ανακούφισή του, ανάμεσα στο καλάθι και την πλάτη του είχε τοποθετήσει μια χοντρή μάλλινη χαμαλίκια.

– Έχω να σε ρωτήξω κάτι, κερά Ρνούλα, την πλησίασε...

– Μακριά και φίλοι. Μίλα μου από απόσταση γιατί ... βρομοκοπάς κρασίλα!

– Εγώ πάντως έμαθα πως έχεις ή μάλλον ... είχες ένα ακριβό βάζο στο σπίτι σου.

– Και τι σε κόφτει εσένα;

– Να, λένε στους καφενέδες πώς ο άντρας σου, ο Ζεβανζέλ, πρόκειται να το αθλοθετήσει την Κυριακή σαν ... κύπελλο στον τελικό του Καρνάγιου ...

– Δε μας απαρατάς, βρε Καρμπόνια, πρωινιάτικα! Άμε λέω εγώ σε καμιά μπακαλοταβέρνα να πεις καμιά κούπα ακόμα να συνεφέρεις ...

Και τράβηξε να φύγει απωθώντας τον. Όμως μέσα της ένιωσε ένα τσίμπημα!

Το μεγάλο νεοκλασικό κτίριο στο κέντρο της πόλης στέγαζε σε κάθε όροφό του ένα οδοντογιατρείο, τρία το σύνολον. Ο δικός της γιατρός κράταγε τον μεσαίο όροφο. Κάθισε στο σαλονάκι και περίμενε ίσαμε μια ώρα να ’ρθει η σειρά της. Όμως πονούσε πολύ και βογγούσε σαν μοσχάρα στην ώρα της. Όταν κάθισε στην πολυθρόνα του γιατρού, δήλωσε, πως κατά την εξαγωγή δεν επιθυμεί αναισθητική ένεση ... για λόγους οικονομίας. Ο γιατρός κατένευσε, πήρε τη μεγάλη τανάλια και της έβγαλε ... λάθος δόντι στη βιασύνη του. Οι φωνές της ακούστηκαν μέχρι τη λαχαναγορά!

– Ωχ, με πέθανες, άνθρωπέ μου, έσκουξε. Μου ’βγαλες άλλο δόντι!

– Μην ανησυχείτε, κυρία μου. Την εξαγωγή αυτή την έκανα ... εσκεμμένα, για να σας δείξω ... πως δουλεύει ο κάτω οδοντογιατρός!

Ακολούθησε ... δεύτερη απόπειρα, αλλά και πάλι της έβγαλε... λάθος δόντι.

Η Ερνούλα είχε φτάσει πλέον σε κατάσταση υστερίας και τα ουρλιαχτά της τώρα φτάνανε μέχρι τον Άγιο Νικόλαο τον Πλούσιο!

– Έλεος! Με 'πόθανες αλμπάνη!

– Έτσι ακριβώς λειτουργεί ο ... αποπάνω γιατρός! Απορώ, κυρία μου, πώς τους δίνουνε τα διπλώματα!

– Τελειώνει, χριστιανέ μου κι άσε τα πολλά λόγια. Υποφέρω!

Τότε, ο οδοντογιατρός έκανε μian ύστατη προσπάθεια και της έβγαλε, επιτέλους, το σωστό δόντι, που την πονούσε.

– Αααχ, ανακουφίστηκα, ντοκτορά μου ...

– Και έτσι, κυρία μου, ... εργάζομαι εγώ, της δήλωσε με καμάρι, χτυπώντας το στήθος με τη γροθιά του!

Παρά τους πόνους της κατέβηκε μέχρι το κέντρο. Είδε κόσμο στην πλατεία Κουτσοδόντη και πλησίασε.

Ο γνωστός αθλητής Τάσος έδινε παράσταση. Αυτός έσπαγε ... ξεθηλυκωμένες αλυσίδες, σήκωνε με τα δόντια του ... άδεια βαρέλια και έβγαινε με το σώβρακο στις πλατείες κάνοντας τον ... Ταρζάν και κατόπιν έφερνε γύρα με πιατάκι για πενταροδεκάρες. Τη στιγμή που πλησίασε η Ερνούλα ο Τάσος έκανε το μεγάλο του νούμερο. Είχε ξαπλώσει, γυμνός από τη μέση και πάνω και κάποιος φαντάρος, πάνω σε μια καρέκλα, ετοιμαζόταν να ρίξει μια ξιφολόγχη στην ... κοιλιά του. Το πλήθος κράταγε την ανάσα του απ' την αγωνία. Ο Τάσος παρότρυνε το στρατιώτη να κάνει γρήγορα.

– «Φαντάρε, που υπηρετείς την ένδοξη Ελλάδα,
ρίξε την ξιφολόγχη σου ... να βγει η φασολάδα»...

Ο Τάσος παίρνει βαθιά ανάσα και περιμένει ...

Ο φαντάρος σκόπιμα κωλυσιεργεί να ρίξει την ξιφολόγχη ...

Ο Τάσος με δυσκολία κρατά την ανάσα του πλέον, που επιτρέπει στο στομάχι του να είναι σφιχτό ...

– Άντε, ρε φαντάρε, μου τελειώνει η ανάσα ...

Το στομάχι του Τάσου χαλαρώνει, καθώς δεν αντέχει άλλο και ξεφυσά. Τότε ο φαντάρος αφήνει την ξιφολόγχη να πέσει και η οποία κατατρυπά το στομάχι του δύστυχου αθλητή! Το πλήθος χειροκροτεί ... την εξυπνάδα του φαντάρου, ξεσπώντας σε δυνατά χάχανα!

Η Ερνούλα πορπάτησε κάνα δυό ώρες άσκοπα στην πόλη και έφτασε στην εκκλησιά της Κοίμησης, όπου άναψε ένα κεράκι για να της απαλύνει ο πόνος. Βγήκε μετά απ' το πίσω μέρος του ναού και περιπλανήθηκε στα στενά των Ψαριανών και τελικά έφτασε στη μεγάλη αλάνα με τα πεύκα και

τους ευκάλυπτους, όταν άκουσε φασαρία και μουσικές. Με μεγάλη της έκπληξη είδε πως είχανε εγκαταστήσει ένα μεγάλο «Λούνα Πάρκ» εκεί. Όμως, η έκπληξή της έγινε κατάπληξη, όταν ανάμεσα στο πλήθος, που βολτάριζε ανέμελα στο πάρκο, το μάτι της πήρε ... τον Θράσο!

Στην αρχή απόρησε. «Τι γυρεύει τέτοια ώρα εδώ ο μπεζλεντές;». Κατόπιν θυμήθηκε, πως του 'χε 'μπιστευτεί τη φύλαξη του μαγαζιού προτού φύγει. Αυτό την εξόργισε υπέρ το δέον! Παράλληλα, της ερχόταν κατά κύματα ο πονόδοντος και η υποψία πως της ... ξάφρισε το μπεζαχτά, για να βρίσκεται εδώ μέσα και να ξοδιάζει, οπότε αψήλωσε ο νους κι ο λοϊσμός της και έκανε ... ρεσάλτο εντός αλαλάζοντας!

Ταυτόχρονα ο Φαλτσέτας, το αφεντικό, ξεναγούσε τον Θράσο στα αξιοθέατα.

Τώρα βλέπανε κάτι παλαιστικά.

– «Περικαλώ μη συνωθούνστε» συνιστούσε στο φιλοθεάμον κοινόν ο Καρφίτσας, καπελωμένος με ένα φακιόλι της φωτιάς. Ο Θράσος φορτίστηκε τότε απ' τη βία του θεάματος, πήρε αμπάριζα πέντε – έξι τραπεζάκια και ξεκίνησε έναν «φιλιππικό» ... κατά της πεθεράς του της Ερνούλας.

– Την τσουράπω, ρε συ Μέμο, θα πα να της ρίξω μια κεφαλάτη...

– Τη βεργέτιδά σου, ρε;

– Άσε με, ρε Φαλτσέτα, που μ' έχει καταντήσει τζιγλιτζή!

– Μη σεκλετίζεσαι σε περικαλώ. Προέχει η υγεία σου και το μέλλον των παιδιών σου ...

– Έτσι και πέσει στα βρόγchia μου, δε θα βρίσκει παπάς να θάψει!

– Θράσο μου, είσαι τζόρας!

– Είμαι στυγερός! Αμάν και να την είχα μπροστά μου να της ρούφαγα το σκώτι και να της μάσαγα το 'πινεφρίδιο ...

– Βαστάτε Τούρκοι τ' άλογα!

– Θα την περιέλουζα με οξυζενέ και θα έκανα χρήση του αναφτήρα μου ...

– Είσαι μάγκας ρε ...

– Μάγκας και πρόσβαρος!

– Εδώ μου σουρτουκεύεις, βρε ρεμάλι, τσίριξε εκ του μακρόθεν η Ερνούλα και χύμηξε ακάθεκτη ... κραδαίνοντας παρασόλι ...

Ο Θράσος έπεσε στο ανήσυχο μόλις τηνε συλλάβανε οι αντένες του.

– Εγώ να παγαίνω προς ... ατομική ανάγκη, ανακοίνωσε με πάσαν αξιοπρέπεια και έσπευσε να χωθεί ... στο «Γύρο του Θανάτου!». Τα μεγάφωνα παίζανε στη διαπασών, προς τέρψιν του κοινού:

«Στην Περσία το χασίσι το πουλάν με την οκά,

στην Ελλάδα δεν υπάρχει ... γιατί πέφτει ρουφιανιά» ...

Δυό θεούσες με συντηρητικά ταγεράκια σταυροκοπήθηκαν με

συστολή.

– «Λούνα Πάρκ» για παιδιά είν’ αυτό, Καλλιρρόη μου ή τόπος απωλείας;

– Φωτιά θα πέσει εξ ουρανόθεν, Ταϋγέτη μου!

Ο Μέμος ο Φαλτσέτας, χρόνια στο κουρμπέτι, έκανε κι αυτός το σταυρό του με το αριστερό, γιατί με το δεξί έπαιζε χλαπ – χλουπ τη μπεγλέρα του. Είχε πειραχτεί με όλα τούτα και είχε κατεβάσει κάτι μουστάκες ... να κρεμάς βιδέλο!

– «Προτίθεστε να παίξετε κρίκους μανδαμίτσα», αρώτηξε με τον προσήκοντα σεβασμό. «Διαθέτουμε και καλό πανόραμα, αν το επιζητείτε διακαώς» ...

– Αυτόνανε το σκυλοδόντη ψάχνω και μη μου πεις ψέματα, γιατί τον αγνώρισα! Να δω εγώ πού βρίσκει τους παράδες και μου τρέχει στα λουναπάρκια και στα καρουσέλια ...

– Η διεύθυνση τού παρέχει άσυλον, αγρίεψε ο Φαλτσέτας κι έκανε να φωνάξει τον πεχλιβάνη του ...

– Τον χοντρό με τα λάδια στον έχω ... ξαπλώσει κάτω εδώ και ώρα, κάγχασε η Ερνούλα ...

Ο Μεμάς προσπάθησε να την καλοπιάσει.

– Θες να ... φουμάρεις ένα πατητό, γιαγιά; Είναι αγνόν, Αιγυπτιακόν!

– Άκουσε, γέρακλα, ή τονε ξεμπουκάρεις με το καλό ή στα γυαλοκαρφιάζω ούλα εδώ μέσα!

– Αφού επιμένετε ...

Ο «Γύρος του Θανάτου» ήτανε ένας πελώριος ξύλινος κύλινδρος διαμέτρου δέκα μέτρων και ύψους οχτώ.

Στο άνω διάζωμα υπήρχε καγκελόφρακτη ολοκυκλική πλατφόρμα, απ’ όπου με κομμένη την ανάσα παρακολουθούσε το επικίνδυνο νούμερο ένα πολυπληθές κοινό.

Στο εσωτερικό της κατασκευής κάποιος ριψοκίνδυνος μοτοσικλετιστής γκάζωνε τόσο τη μηχανή, ώστε αυτή περιστρεφόμενη προσλάμβανε ταχύτητα στήριξης στα κάθετα τοιχώματα!

Πελιδνός ο Θράσος απ’ την τρομάρα του εισήλθε μέσα στο «Γύρο του Θανάτου» μουρμουρίζοντας «μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα».

Στο ίδιο χρονικό σημείο ο μοτοσικλετιστής μαρσάριζε για να ξεκινήσει. Ο Θράσος πρόκανε ... και σάλταρε στο πίσω μέρος της σέλας!

– Προς ποιά κατεύθυνση πηγαίνετε κύριος, να σας πετάξω, ρώτησε ο οδηγός με ευγένεια ...

– Τράβα και όπου μας βγάλει η άκρη ...

Ξεκίνησαν με ιλιγγιώδη ταχύτητα και εντός ολίγου είχανε ανατραπεί

όλοι οι ισχύοντες κανόνες της βαρύτητας! Ο Θράσος έτρεμε σαν το ψάρι!

– Φοβάμαι, φώναξε στο μοτοσικλετιστή ...

– Μη φοβάστε ... δε τρέχει τίποτα. Προσδεθείτε και μην ομιλείτε στον οδηγό ...

Όμως, στην εικοστή στροφή η μουτσουκλέτα αναπήδηξε, χάθηκε η ισορροπία και σωριαστήκανε στο δάπεδο, από χαμηλό ύψος, ευτυχώς!

– Λάστιχο, φιλάρα, αναστέναξε ο μοτοσικλετιστής.

Αυτομάτως η πόρτα του «Γύρου» άνοιξε διάπλατα και μπουκάρισε μέσα αναμαλλιασμένη ... η Ερνούλα, που πιο πριν είχε ... καρφώσει ταβανόπροκα στο πέτσωμα, εξωτερικά του κυλίνδρου, γεγονός που προξένησε ... το λάστιχο!

– Θα σε ξεκάνω π' ανάθεμάσε, τον περιέλαβε στις γρήγορες.

– Μητέρα, να σας εξηγήσω, δεν είμαι κακός ...

– Εδώ βρε, μου μαγκανοπηγαδιάζεις; Προχώρα, δεν υπάρχει σωσμός!

– Εχτελώ διατεταγμένη 'περεσία. Μάρτυς μου ο Κύριος ...

– Ρε τράβα και επείγομαι να σου ρίξω οίκαδε ... τη δεύτερη δόση ...

Και τον άρχισε στις ομπρελάτες καίτοι επικρατούσε αιθρία! Ο Φαλτσέτας ο Μέμος, ο σιδερομαστούρας στεκότανε και παρακολουθούσε σαν αλιγάτορας, παίζοντας στο ρελαντί τη μπεγλέρα. Είχε ψαρώσει και έτριβε τα μάτια του ... όπως η Τσιμπλοκώσταινα η Μαριγώ!

– «Α, ρε κάλπη ντουνιά, κάτι γιαλαντζί μοσχόμαγκες, που ακυκλοφοράνε στο μπεζεστένι! Πάει μουχασερέδιασε για τα καλά η κενωνία», ξεφύσηξε, και σβούριξε μια σαλιωμένη φάπα στο σβέρκο του διερχόμενου Κελαηδίστρα!

Φακιολαρισμένος ο Θράσος απ' το γαιΐδουρόξυλο της Ερνούλας, πήγε και βρήκε τον Ζεβανζέλ.

– Άπαντα στο καντίνι και στο κουμπάσο, αναφορικά με το «Λούνα Πάρκ», πατέρα! Βέβαια πλέρωσα και περιπλέον έχ του θύλακά μου, για τα «χάπενινγκς» στο Καρνάγιο.

Ο γέρος αναγάλλιασε και αρώτηξε:

– Σαν πόσα έδωκες, γιούκα μου;

– Κατέβαινε δυό παπάδες και πατσίσαμε, πατέρα ...

– Δεν ευκολύνομαι αυτή τη στιγμή, το ξέρεις ...

Έβγαλε όμως και του 'δωκε φράγκα δέκα, όσα δηλαδή ... και τα καρούμπαλα, που είχε αποχτήσει στο κεφάλι από τις ... ομπρελιές της Ερνούλας!

=====

ΣΥΡΟΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2022

Κείμενο, Χρήστου Θανόπουλου,

φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου και Γιάννη Βάγια

Πλούσιο ήταν το πρόγραμμα των πολιτιστικών εκδηλώσεων στη Σύρο το καλοκαίρι του 2022. Ενδεικτικά σταχυολογούμε κάποιες από αυτές.

Το Ίδρυμα «Αντώνιος Ε. Κορνηνός», σε συνεργασία με την Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος / Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, παρουσίασε την έκθεση «ΕΝΔΥΜΑ ΨΥΧΗΣ», με φωτογραφικά πορτραίτα του Βαγγέλη Κύρη και την κεντητική τέχνη του Anatoli Georgiev, παρουσιάζοντας αυθεντικές παραδοσιακές στολές διαφόρων τόπων και ιστορικών προσώπων του 19^{ου} αιώνα, (6 Ιουνίου – 10 Ιουλίου 2022, Δημοτική Πινακοθήκη Κυκλάδων).

Η έκθεση «Θαλασσογραφίες» με 51 έργα από τη Συλλογή της Τράπεζας της Ελλάδος, φιλοξενήθηκε στη Δημοτική Πινακοθήκη Κυκλάδων. Έργα μοναδικά, των: Κωνσταντίνου Βολανάκη, Ιωάννη Αλταμούρα, Αιμιλίου Προσαλέντη, Βασιλείου Χατζή, Περικλή Βυζάντιου, Μιχαήλ Αξελού, Κωνσταντίνου Μαλέα, Θανάση Μακρή, Σωτήρη Σόρογκα κ.α. σε μία αναδρομή από το 19^ο αιώνα έως σήμερα. Η ομορφιά και το μεγαλείο της θάλασσας, το παράκτιο τοπίο, η ναυτοσύνη των Ελλήνων, σε σκηνές ειρήνης και πολέμου. Η έκθεση εγκαινιάστηκε από τον διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα και την επιμελήθηκε η ιστορικός τέχνης – επιμελήτρια της Συλλογής έργων τέχνης της Τράπεζας της Ελλάδος Χάρις Κανελλοπούλου (17 Ιουλίου – 10 Σεπτεμβρίου 2022).

Στις 23 Ιουλίου 2022 έφθασε στο λιμάνι της Ερμούπολης το ιστιοφόρο εκπαιδευτικό σκάφος «Μάνια» του Κοινωφελούς Ιδρύματος Μαρία Τσάκος - Διεθνές Κέντρο Ναυτικής Έρευνας και Παράδοσης, μεταφέροντας την περιοδεύουσα έκθεση ΕΠΑΝΑΚΥΣΤΑΣΗ 21, της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος / Εθνικού Ιστορικού Μουσείου, με πίνακες, χάρτες, κειμήλια, όπλα του Ναυτικού Αγώνα του 1821. Την έκθεση συνόδευε η καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ, Μαρία Ευθυμίου, η οποία στην ομιλία της στην πλατεία Μιαούλη τόνισε τον αντίκτυπο του Ναυτικού Αγώνα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, συμβάλλοντας στην επιτυχία της Επανάστασης του 1821, η οποία εμπνεόταν από τα ιδεώδη του Αμερικανικού Αγώνα Ανεξαρτησίας και της Γαλλικής Επανάστασης (23 – 24 Ιουλίου 2022).

Η πρώτη μέρα του SIFF (Syros International Film Festival), Διεθνούς Κινηματογραφικού Φεστιβάλ Σύρου (28 Ιουλίου 2022), ξεκίνησε με την προβολή στο θερινό «Παλλάς» της εμβληματικής ταινίας «Σύρος, το δαντελένιο νησί» του Αντώνη Αλμπανόπουλου (1965, 18΄). Ο σκηνοθέτης Αντώνης Αλμπανόπουλος, από τη δεκαετία του ΄50 εργαζόταν ως μηχανικός προβολής σε θερινούς κινηματογράφους και γύριζε ντοκιμαντέρ σαν κι αυτό στον ελεύθερο χρόνο του. Το Σάββατο 30 Ιουλίου 2022 στο «Ντάϊβ Ιν» στην Ντελλαγκράτσια προβλήθηκε η ταινία του Τέου Ρόμβου «Γαλλία» (1969, 6΄), με στιγμιότυπα από την πολύβουη πόλη του Παρισιού. Το 1968 συναντήθηκαν οι νέοι κινηματογραφιστές Νίκος Θεοδοσίου και Τέος Ρόμβος. Με τις οικονομίες τους αγόρασαν την πρώτη τους κάμερα και αποθανάτιζαν εικόνες από το Παρίσι. Συνδέθηκαν εφ΄ όρου ζωής με μια βαθιά φιλία. Στην αριστερή ισόγεια αίθουσα του Εργατικού Κέντρου Κυκλάδων ο Tarner El Said (Cinematheque – Alternative Film Center, Κάϊρο) παρουσίασε ένα από τα πρότζεκτ («Ανιχνεύοντας διαφυγούσες εικόνες») που υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου «Περιφερειακή Όραση 2022», υπό την εποπτεία του διάσημου Αμερικανού σκηνοθέτη Jacob Moe (Δίκτυο Αρχιπέλαγος, Σύρος). Δύο βιντεοπροβολείς προβάλλαν ταυτόχρονα από μια ταινία αρχειακού υλικού οικογενειακών στιγμών της δεκαετίας του ΄60. Ο θεατής έπρεπε να διαλέξει μία ή περισσότερες εκτυπωμένες φωτογραφίες από τις ταινίες, να τις κολλήσει σε ένα χαρτί και να καταγράψει τις σκέψεις και τα συναισθήματα του (ΤΟΡΟΣ, Δέκατη Επέτειος, 28 – 31 Ιουλίου 2022).

Το 6ο Διεθνές Φεστιβάλ Εκκλησιαστικού Οργάνου, «ΑΝΩ», έλαβε χώρα στον καθεδρικό ναό Αγ. Γεωργίου Άνω Σύρου, σε διοργάνωση της Καθολικής Επισκοπής Σύρου και του Συνδέσμου Ελλήνων Καθολικών Σύρου. Οι καλλιτέχνες προέρχονταν από την Τσεχία (ρεσιτάλ εκκλησιαστικού οργάνου), Μάλτα (συναυλία εκκλησιαστικού οργάνου και βαρύτονου), Πολωνία (συναυλία εκκλησιαστικού οργάνου και όμποε) και έπαιξαν έργα των Σούμπερτ, Μπαχ, Χέντελ, Μέντελσον, Γιάννατσεκ,

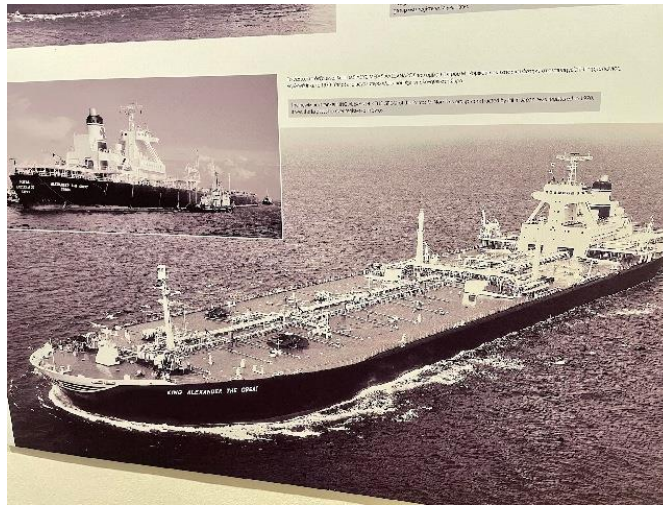
Μορικόνε, Νοβοβιέσκι, κ.α. Τις συναυλίες προλόγιζε ο παραγωγός εκπομπών κλασικής μουσικής και σύμβουλος του καλλιτεχνικού προγράμματος Νίκος Κανελλόπουλος. Οι θεατές μαγεύτηκαν από την άρτια εκτέλεση των έργων και την υψηλή ποιότητα της διοργάνωσης. Εντυπωσιακές οι εικόνες από το εκκλησιαστικό όργανο και τα εναέρια πλάνα από τον ναό του Αγ. Γεωργίου και την Άνω Σύρο.

Συγχαρητήρια σε όλους τους συντελεστές, το Τμήμα Πολιτισμού του Δήμου Σύρου – Ερμούπολης, την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου και όλους όσους στήριξαν οικονομικά τις εκδηλώσεις, φορείς της Πολιτείας και ιδιώτες χορηγούς.

Και του χρόνου, με υγεία!

Η Εμπορική Ναυτιλία στη μεταπολεμική Ερμούπολη

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Στην αίθουσα Γ. & Ε. Βάτη στην πλατεία Μιαούλη, στο ισόγειο του Δημαρχείου Ερμούπολης, έλαβε χώρα από τις 6 Ιουλίου έως τις 2 Αυγούστου 2022, η πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση με τον τίτλο: «Η Εμπορική Ναυτιλία στη μεταπολεμική Ερμούπολη», υπό την αιγίδα του Τμήματος Πολιτισμού του Δήμου Σύρου – Ερμούπολης. Η έκθεση διοργανώθηκε από τη NAVIRA, με χορηγούς την ΑΙΓΕΑΣ ΑΜΚΕ και το Ίδρυμα Αντώνιος Ε. Κομνηνός. Πρωτεργάτης ο συγγραφέας – ιστορικός ερευνητής και άνθρωπος της Εμπορικής Ναυτιλίας Γεώργιος Μ. Φουστάνος.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1948 από τους Συριανούς γονείς Μιχαήλ Φουστάνο και Καλλιρρόη Βαλμά. Σπούδασε ναυπηγός και εργάστηκε στην οικογενειακή ναυτιλιακή εταιρεία Valmas Shipping Ltd (1970–1979) και στη Seastar Navigation Co Ltd μέχρι το 1989. Διετέλεσε επί σειρά ετών μέλος του Δ.Σ. της Ενώσεως Ελλήνων Εφοπλιστών, μέλος του Δ.Σ. και της διοικούσας επιτροπής του Ναυτικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, μέλος του Δ.Σ. του ΟΛΠ και της Ναυτιλιακής Λέσχης Πειραιά, ιδρυτικό μέλος και μέλος του Δ.Σ. επί σειρά ετών της Ελληνικής Ένωσης Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος (HELMERPA), του Δ.Σ. στο Ινστιτούτο Εμπορικής Ναυτιλίας, του Ναυτικού Μουσείου Οίνουσών, κ.α. Το 1980 εγκατέλειψε τον εφοπλισμό και έκτοτε ασχολείται με την ιστορική έρευνα, την τεκμηρίωση και προβολή των επιτευγμάτων της σύγχρονης Ελληνικής Εμπορικής Ναυτιλίας. Εξέδιδε το ναυτιλιακό περιοδικό ΑΡΓΩ (1990–2014) και έχει συγγράψει πάνω από 40 βιβλία ναυτιλιακού περιεχομένου. Το 2014 ίδρυσε το πρώτο διαδικτυακό μουσείο για την Ελληνική Ναυτιλία (Greek Shipping Miracle), ενώ το 2020 ήταν συνιδρυτής της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας NAVIRA, που ασχολείται μεταξύ άλλων, με τη διάσωση αρχειακού υλικού, με απώτερο σκοπό την ίδρυση διεθνούς ερευνητικού κέντρου για τη μελέτη της σύγχρονης ιστορίας της παγκόσμιας

εμπορικής ναυτιλίας και την προβολή των επιτευγμάτων της μέσω εκθέσεων και άλλων δραστηριοτήτων, στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου, η Σύρος αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα επιβίωσης. Έχοντας αποδυναμωθεί ως οικονομικό κέντρο, με την κλωστοϋφαντουργική βιομηχανία που απασχολούσε σημαντικό εργατικό δυναμικό να φθίνει, αποκομμένη από την ηπειρωτική χώρα, λόγω καταστροφής του ακτοπλοϊκού στόλου από τους Γερμανούς το 1941 και με μειωμένη ναυτιλιακή δραστηριότητα, λόγω καταστροφής των περισσοτέρων νηολογημένων στη Σύρο φορτηγών πλοίων, οι Ερμούπολιτες κυρίως, βρέθηκαν αντιμέτωποι με τη φτώχεια και την ανεργία.

Καθοριστικό ρόλο στην ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας στο νησί, έπαιξε η εμπορική ναυτιλία, με πρωτοβουλίες διαφόρων εφοπλιστών, επί τριάντα περίπου χρόνια, μέχρι το Μάιο του 1979 και την υπογραφή για πλήρη ένταξη της Ελλάδος στην τότε Ε.Ο.Κ.

Η έκθεση επιχείρησε να φωτίσει αυτή τη συνεισφορά της εμπορικής ναυτιλίας και των ανθρώπων της στη Σύρο και στη διατήρηση της οντότητας της Ερμούπολης.

Την εποχή που ξέσπασε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, δέκα πλοία πραγματοποιούσαν ακτοπλοϊκά δρομολόγια από και προς τη Σύρο, τα: ΑΡΝΤΕΝΑ, ΕΛΛΗΝΙΣ, ΖΑΚΥΝΘΟΣ, ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ, ΛΕΣΒΟΣ, ΛΕΩΝ, ΜΗΛΟΣ, ΠΟΛΙΚΟΣ, ΣΟΦΙΑ και ΦΡΙΝΤΩΝ. Το μοναδικό πλοίο που επιβίωσε, το ΛΕΣΒΟΣ, κατέπλευσε στην Αίγυπτο το 1942, μετονομάστηκε ΚΟΡΥΤΣΑ και από το 1946 εξυπηρέτησε τις ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες έως το 1949, οπότε πουλήθηκε για διάλυση.

Στο ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου 33 ποντοπόρα πλοία ήταν νηολογημένα στη Σύρο, συμβάλλοντας στην τοπική οικονομία. Στη διάρκεια του Πολέμου απωλέσθηκαν 26, ανάμεσά τους τα: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΒΙΡΓΙΝΙΑ Σ, ΖΕΥΣ, ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ, ΜΑΟΥΝΤ ΚΙΘΑΙΡΩΝ, ΜΕΡΟΠΗ, ΠΗΛΕΥΣ, ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ, ΧΑΔΙΩΤΗΣ, ΧΕΛΑΤΡΟΣ, με έτη κατασκευής από το 1906 έως το 1929. Τραγικότερη ήταν η απώλεια του ατμόπλοιου ΠΗΛΕΥΣ, το οποίο τορπιλίστηκε και βυθίστηκε στις 13 Μαρτίου 1944 από το γερμανικό υποβρύχιο U582 και οι ναυαγοί δολοφονήθηκαν εν ψυχρώ από τα πυρά του. Επιβίωσαν όμως τρία μέλη από το πλήρωμα του ΠΗΛΕΥΣ, πάνω σε σχεδία και διασώθηκαν μετά από 36 ημέρες. Η μαρτυρία τους οδήγησε στη σύλληψη των υπευθύνων και την καταδίκη εις θάνατον του κυβερνήτη και των αξιωματικών του υποβρυχίου. Μετά το τέλος του Πολέμου (1945) είχαν επιβιώσει μόλις επτά πλοία, ανάμεσά τους το ΚΑΣΣΟΣ, κατασκευής 1939, το πρώτο ελληνικό νεότευκτο πλοίο, με μηχανή diesel.

Λόγω πλήρους καταστροφής του ακτοπλοϊκού στόλου, τα μεταπολεμικά δρομολόγια εξυπηρετούνταν από διάφορα βοηθητικά πλοία, ακατάλληλα και συνήθως υπερφορτωμένα. Τέτοια περίπτωση ήταν το βοηθητικό του Στόλου (ναρκαλιευτικό) ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ, κατασκευής 1912, το οποίο παραχωρήθηκε από τους Βρετανούς το 1943. Στις 3 Μαΐου 1945,

ενώ το ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ ταξίδευε από τον Πειραιά προς τη Σύρο, υπερφορτωμένο με 150 και πλέον επιβάτες, κοντά στις ακτές της Ύδρας ανατράπηκε και πνίγηκαν πάνω από 100 άτομα, οι περισσότεροι Συριανοί, που επέστρεφαν στην πατρίδα για τον εορτασμό του Πάσχα. Προς τιμήν των απολεσθέντων, κεντρικός δρόμος της Ερμούπολης ονομάστηκε οδός ΘΥΜΑΤΩΝ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ.

Στα τέλη του 1946, οι Έλληνες εφοπλιστές ήρθαν σε συμφωνία με την κυβέρνηση των ΗΠΑ για την αγορά 98 φορτηγών πλοίων τύπου Liberty, που είχαν κατασκευαστεί για τις ανάγκες του Πολέμου. Εννέα από αυτά νηολογήθηκαν στη Σύρο (1946-1947), δημιουργώντας 400 θέσεις εργασίας για ναυτικούς. Τα ΧΑΔΙΩΤΗΣ, ΘΕΜΩΝΗ, ΧΕΛΑΤΡΟΣ ανήκαν στον ιστορικό όμιλο της Ατμοπλοΐας Κάσσου Α.Ε. των: Μιχαήλ Πνευματικού και Νικολάου – Μηνά Ρεθύμνη. Οι Λόρης Καμπάνης και Νίκος Φιλάρετος ήταν ναύτες στο ΧΑΔΙΩΤΗΣ. Ο δεύτερος εξελίχθηκε σε πλοίαρχο και το 1975 εκλέχθηκε Δήμαρχος Ερμούπολης. Ο επιχειρηματικός όμιλος Ρεθύμνης και Κουλουκουντής με καταγωγή από την Κάσο αποτελούνταν από τους αδελφούς Κουλουκουντή (Ιωάννη, Νικόλαο, Γεώργιο, Μιχαήλ, Εμμανουήλ), το Μηνά Ρεθύμνη και το Βασίλειο Μαυρολέοντα. Νηολόγησαν το 1947 στη Σύρο τέσσερα πλοία τύπου Liberty (ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΚΟΥΛΟΥΚΟΥΝΤΗΣ, ΚΑΠΤΑΙΝ ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ, κ.α.), οι Δημήτριος Γ. Γεωργόπουλος και Νικόλαος Δ. Καρέλλας νηολόγησαν το φορτηγό τύπου Liberty ΣΥΡΟΣ, οι Μιχαήλ Η. Κουλουκουντής και ο Ανδρέας Ανδριόπουλος νηολόγησαν το φορτηγό τύπου Liberty ΣΤΑΘΗΣ Ι. ΓΙΑΝΝΑΓΑΣ. Οι τόσο απαραίτητες για την οικονομική επιβίωση των νησιών, ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες αποκαταστάθηκαν καθυστερημένα λόγω του εμφυλίου πολέμου, χάρις στους Αδελφούς Τυπάλδου, Καβουνίδη και Τόγια, οι οποίοι δραστηριοποιούνταν και προπολεμικά στην επιβατηγό ναυτιλία. Αγόρασαν πλοία μεγάλης ηλικίας (όπως τα ΗΛΙΟΥΠΟΛΙΣ, ΜΟΣΧΑΝΘΗ, κ.α.) και συνέδεσαν με τακτικά δρομολόγια τα νησιά με την ηπειρωτική χώρα. Η οικογένεια Γεωργίου Π. Φουστάνου μετασκεύασε πρώην βοηθητικά πλοία του Βρετανικού πολεμικού ναυτικού. Το ΓΕΩΡΓΙΟΣ Φ. νηολογήθηκε το 1948 (επτά ετών ήδη) και συνέδεε τον Πειραιά με όλη την επικράτεια επί 20 χρόνια. Το αδελφό πλοίο ΔΕΣΠΟΙΝΑ μετασκευάστηκε σε αμιγώς επιβατηγό (1950) και ακολούθησαν τα ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ (1953) και ΠΑΝΤΕΛΗΣ (1957). Από τα 4 επιβατηγά πλοία των ιταλικών πολεμικών επανορθώσεων (έτος κατασκευής 1952), τα τρία πλειοδότησε και αγόρασε από το ελληνικό δημόσιο και δρομολόγησε ο όμιλος Πέτρου Μ. Νομικού (ΚΑΝΑΡΗΣ, ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ, ΜΙΑΟΥΛΗΣ). Το 1954 η Ατμοπλοΐα Κάσσου Α.Ε. παρέλαβε από βρετανικά ναυπηγεία το πρωτοποριακό ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ και το νηολόγησε στη Σύρο. Είχαν προηγηθεί τα αναπτυξιακά μέτρα για το ελληνικό νηολόγιο από τη κυβέρνηση Αλέξανδρου Παπάγου, βασισμένα στις προτάσεις του Σωτηρίου Μανταντού. Δύο νεότευκτα πλοία νηολογήθηκαν στη Σύρο το 1955, το φορτηγό ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ της Ατμοπλοΐας Κάσσου Α.Ε. και το δεξαμενόπλοιο ΠΡΩΤΕΥΣ του ομίλου Ρεθύμνη και Κουλουκουντή.

Το Μάρτιο του 1955, μετά από μακρόχρονες προσπάθειες των τοπικών αρχών και πολλών εφοπλιστών κατέπλευσε στο λιμάνι της Ερμούπολης η

κρατική δεξαμενή, που είχε παραχωρηθεί στην Ελλάδα το 1947, στο πλαίσιο των γερμανικών πολεμικών επανορθώσεων. Η απόφαση της κυβέρνησης Παπάγου υπήρξε καταλυτική για την εξέλιξη του ναυπηγοεπισκευαστικού κλάδου στη Σύρο. Την 31^η Οκτωβρίου 1955 δεξαμενίσθηκε το πρώτο πλοίο το δεξαμενόπλοιο ΚΥΠΡΟΣ.

Η Ατμοπλοΐα Κάσσου Α.Ε. νηολόγησε στη Σύρο οκτώ πλοία (1957–1960), τα: ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, ΣΟΦΙΑ, ΒΟΡΙ, κ.α. Ο Ιωάννης Κοσμάς νηολόγησε στη Σύρο τρία φορτηγά πλοία (1958–1959), τα: ΜΑΡΙΑ Κ., ΕΡΜΗΣ, ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ. Το 1959 ο όμιλος της οικογενείας Βάτη – Γρέγου, με δραστηριότητα από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα στη Σύρο, νηολόγησε το νεότευκτο δεξαμενόπλοιο ΜΑΡΛΙ (κατασκευάστηκε στα ιαπωνικά ναυπηγεία Mitsubishi Heavy Industries) και ακολούθησαν πέντε φορτηγά τύπου Liberty (ΑΡΜΑΡ, ΕΛΠΙΣ, ΣΥΡΑ, κ.α.).

Το Νεώριο Σύρου δημιουργήθηκε το 1861, κυρίως ως μηχανουργείο για τις ναυπηγοεπισκευαστικές ανάγκες των πλοίων της Ελληνικής Ακτοπλοΐας Ερμούπολεως, της πρώτης ελληνικής ατμοπλοϊκής εταιρείας. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ενώ είχε περιέλθει σε αδράνεια, το 1957 αγοράστηκε από τους εφοπλιστές Μηνά και Νικόλαο Ρεθύμνη, οι οποίοι το ανέδειξαν σε σημαντικό επισκευαστικό κέντρο, συμβάλλοντας σημαντικά στην τοπική οικονομία. Στις 20 Απριλίου 1959 πραγματοποιήθηκε η καθέλκυση του δεξαμενόπλοιου ΝΕΩΡΙΟΝ, του πρώτου μηχανοκίνητου πλοίου που κατασκευάστηκε μεταπολεμικά στην Ελλάδα. Το 1963 έγινε η καθέλκυση του πλοίου ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ., με ανάδοχο τη μικρή Μαρία Γ. Τζώρτζη, παρουσία των πρώτων σπουδαστών της Σχολής Εμποροπλοιάρχων Σύρου.

Η Σχολή Εμποροπλοιάρχων Σύρου ιδρύθηκε το 1960 και στεγάστηκε στο ανακαινισμένο κτίριο που στέγαζε προπολεμικά το Τηλεγραφείο της Eastern Telegraph. Εγκαινιάστηκε στις 3 Φεβρουαρίου 1963, παρουσία των αρχών και του Δημάρχου Σταύρου Βαφία, του οποίου η διαχρονική συμβολή στην οικονομική ανόρθωση της Ερμούπολης, μέσω της εμπορικής ναυτιλίας, υπήρξε καθοριστική.

Η οικογένεια Βαλμά, με παρουσία στα ναυτιλιακά δρώμενα της Σύρου από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, νηολόγησε τα φορτηγά ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΙ, ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ και ΒΑΛΜΑΣ (1961–1964). Το φορτηγό ΣΥΡΟΣ νηολογήθηκε το 1961 και ανήκε στο βιομήχανο Σπύρο Κρυστάλλη. Ο όμιλος Βάτη – Γρέγου νηολόγησε επτά φορτηγά τύπου Liberty (1961–1962), τα: ΑΛΦΑ, ΑΡΙΕΤΤΑ, ΒΑΡΗ, κ.α. Τα νεότευκτα φορτηγά πλοία ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ρ. της Ατμοπλοΐας Κάσσου Α.Ε. και το ΓΙΑΝΝΗΣ του ομίλου Χανδρή νηολογήθηκαν στη Σύρο (1962–1963).

Το δεξαμενόπλοιο ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ (κατασκευής 1940), ένα από τα πρώτα πλοία του Αριστοτέλη Ωνάση, περιήλθε στους αδελφούς Βαρδινογιάννη (Γιώργο, Βαρδή, Σήφη, Παύλο, Νίκο και Θεόδωρο) το 1962, όταν εγκαινίασαν στους Καλούς Λιμένες Κρήτης, Σταθμό Εφοδιασμού πλοίων δια Καυσίμων της ΣΕΚΑ Α.Ε.. Το πλοίο που χρησιμοποιήθηκε ως πλωτή δεξαμενή καυσίμων, εγκαταστάθηκε στη Σύρο το 1964, μέχρι να

κατασκευαστούν οι μόνιμες εγκαταστάσεις αποθήκευσης των πετρελαίων. Η πρωτοβουλία του ομίλου Βαρδινογιάννη συνέβαλε σημαντικά στην προσέγγιση πλοίων για ανεφοδιασμό και κατ' επέκταση στην οικονομία του νησιού.

Το νεότευκτο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κατασκευάστηκε στα ιαπωνικά ναυπηγεία ΙΗΙ, υπήρξε το μεγαλύτερο πλοίο που νηολογήθηκε στη Σύρο (1972) και ανήκε στον όμιλο του Πέτρου Μ. Νομικού.

Η αγορά του ιστορικού κτήματος της Αγ. Παρασκευής από τους Αδελφούς Γιάννη και Αναστάσιο Βάτη το 1972, σηματοδότησε τη ριζική μεταμόρφωσή του. Επί τριάντα χρόνια ο Γιάννης Βάτης και η σύζυγός του Ελένη φιλοξένησαν υψηλούς προσκεκλημένους από την Ελλάδα και το εξωτερικό, συνέβαλαν σημαντικά στα πολιτιστικά δρώμενα και ίδρυσαν πρότυπο οινοποιείο, ανοίγοντας το δρόμο για την ανάπτυξη της οινοποιίας στη Σύρο. Σήμερα το κτήμα ανήκει στην οικογένεια του Αθανασίου Ι. Μαρτίνου.

Ο όμιλος των Αδελφών Ν. Ι. Γουλανδρή (Γιάννης, Αλέκος, Λεωνίδας) αγόρασε το Νεώριο τον Σεπτέμβριο του 1969, με αρχική επιφάνεια 25.000 μ². Ο Γιάννης Ν. Γουλανδρής υπήρξε η κινητήριος δύναμη του ναυπηγείου, στη διάρκεια της διαχείρισής του από τον οικογενειακό όμιλο. Με την επέκταση των εγκαταστάσεων το 1972 έφθανε τα 130.000 μ². Ανακαινίστηκε ριζικά, προστέθηκε νέος εξοπλισμός, ενώ κατασκευάστηκε στη Δυτική Γερμανία (στην εταιρεία CHH) νέα μεγαλύτερη δεξαμενή (ΒΙΟΛΑΝΤΩ Ν. ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ), η οποία προστέθηκε στο δυναμικό του Νεωρίου. Στόχος ήταν η επισκευή και κατασκευή πλοίων οποιουδήποτε μεγέθους. Ήδη τα πρώτα 2 χρόνια (1970–1971) είχαν επισκευαστεί 230 πλοία και το εργατικό δυναμικό είχε ανέβει στους 900 εργαζόμενους. Επίσης, κατασκευάστηκαν δύο ρυμουλκά. Η παραγωγή των ηλεκτρικών αυτοκινήτων Enfield ξεκίνησε το 1973, αποτέλεσε προσωπικό επίτευγμα του Γιάννη Ν. Γουλανδρή, ο οποίος οραματίστηκε τη δημιουργία μιας πρωτοποριακής κατασκευαστικής μονάδας, στο πλαίσιο της λειτουργίας του Νεωρίου. Υπήρχαν σχέδια για την κατασκευή ταχύπλοων σκαφών από αλουμίνιο. Δύο από αυτά κατασκευάστηκαν και δωρήθηκαν στο Πολεμικό Ναυτικό (1975). Το 1978 κάτω από το βάρος της τότε σοβαρής οικονομικής κρίσης, σε συνδυασμό με την αρνητική στάση μερίδας του εργατικού δυναμικού, το Νεώριο, το τρίτο ναυπηγοεπισκευαστικό κέντρο της χώρας, ανέστειλε τις εργασίες του.

Οι εγγραφές στο νηολόγιο Σύρου συνεχίστηκαν την περίοδο 1972–1978, με πρωταγωνιστή τον όμιλο Βάτη – Γρέγου, που νηολόγησε 14 από τα 15 πλοία συνολικά. Μεταξύ αυτών τα τέσσερα νεότευκτα bulk carriers, κατασκευασμένα στην Ιαπωνία, ΘΕΟΦΙΛΟΣ Ι. ΒΑΤΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΕΓΟΣ, ΠΑΡΑΚΟΠΗ και ΣΥΡΑ. Το 15^ο πλοίο, το bulk carrier ΔΟΝ ΜΑΝΟΥΕΛ ανήκε στον όμιλο του Βασίλη Μαυρολέοντα. Ο ίδιος όμιλος νηολόγησε την περίοδο (1979–1981) έξι φορτηγά και έξι bulk carrier, κατασκευασμένα σε βρετανικά ναυπηγεία, τα: ΒΑΣΙΛΗΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΒΙΟΛΕΤΤΑ, κ.α.

Η εμπορική ναυτιλία και το Νεώριο υπήρξαν ανέκαθεν ο καταλύτης της οικονομικής ανάπτυξης της Σύρου, όταν η κλωστοϋφαντουργία έδινε και έδινε δειλά – δειλά τη θέση της στις τουριστικές δραστηριότητες.

Για το καλοκαίρι του 2023 ετοιμάζεται η νέα έκθεση του Γιώργου Μ. Φουστάνου: «Το Ελληνικό Ναυτιλιακό Θαύμα. Η δημιουργία της σύγχρονης ναυτιλίας των Ελλήνων», υπό την αιγίδα της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας NAVIRA.

Βιβλιογραφία:

Κείμενα και βιβλίο της έκθεσης: «Η Εμπορική ναυτιλία στη μεταπολεμική Ερμούπολη». Το βιβλίο, το οποίο έπαιρναν δωρεάν οι επισκέπτες της έκθεσης, είναι έκδοση του Δήμου Σύρου – Ερμούπολης.

(***ΕΡΜΗΣ) Στο δ/π ΕΡΜΗΣ τού Ιωάννη Κοσμά, που αναφέρεται πιο πάνω, υπηρέτησα δύο χρόνια ως Υποπλοίαρχος και στη συνέχεια ένα χρόνο ,από το 1961, ως Πλοίαρχος. Ήταν το πρώτο μου πλοίο ως Πλοίαρχος.

Παλαιότερα στο Ναυπηγείο του Sunderland παρακολούθησα την κατασκευή του δ/π ΜΑΡΙΑ Κ, που αναφέρεται πιο πάνω, επί τρίμηνο περίπου, και στη συνέχεια ναυτολογήθηκα ως Υποπλοίαρχος, στο νεότευκτο πλέον ΜΑΡΙΑ Κ.

Κώστας Ν. Παπαπολίζος

=====

**Ο Κρητικός Ιερέας
που τόλμησε να λειτουργήσει στην Αγία Σοφία
466 χρόνια μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης**

Από την κ. Μαρία Ρώτα

Παπα-Λεοντίης Νουφράκης.

Ιανουάριο του 1919, συνέβη κάτι ενδιαφέρον στην Κωνσταντινούπολη, που φυσικά εμείς οι Έλληνες δεν γνωρίζαμε, ούτε τότε, αλλά νομίζω ούτε και τώρα.

Είχαν περάσει 466 χρόνια μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους και ο ναός της Αγίας Σοφίας, που μέχρι τότε λειτουργούσε ως τζαμί, μετατράπηκε για λίγη ώρα ξανά σε Ελληνικό Χριστιανικό ναό και έγινε μια Θεία Λειτουργία.

Πρωταγωνιστής αυτού του γεγονότος ήταν ο παπα-Λευτέρης Νουφράκης από το Ρέθυμνο της Κρήτης, ο οποίος υπηρετούσε ως στρατιωτικός ιερέας στην Β' Ελληνική Μεραρχία, που το 1919 ήταν εκστρατευτικό σώμα για κάποια περιοχή κοντά στη Ρωσία.

Αυτή η μεραρχία στάθμευσε για λίγο στην Κωνσταντινούπολη, (την πύλη των ονείρων του Ελληνικού λαού).

Μια ομάδα Ελλήνων αξιωματικών με τον ταξίαρχο Φραντζή, τον ταγματάρχη Λιαρομάτη, τον λοχαγό Σταματίου και τον υπολοχαγό Νικολάου αγνάντευαν από το πλοίο την Πόλη και την Αγία Σοφία, κρύβοντας βαθιά μέσα στην καρδιά τους το μεγάλο μυστικό τους, την απόφαση που είχαν πάρει το περασμένο βράδυ, ύστερα από πρόταση του παπά-Λευτέρη... να βγουν στην πύλη και να επισκεφθούν την Αγία Σοφία... ίσως και να γίνει μια μικρή λειτουργία στον Ναό.

Όλοι ήταν διστακτικοί, αν και θα το επιθυμούσαν, αλλά τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα. Η Αγιά-Σοφιά ήταν τζαμί και φυσικά κάποιοι φύλακες ήταν εκεί.

Ίσως μάλιστα να δημιουργείτο και διπλωματικό επεισόδιο που θα έφερνε σε δύσκολη θέση την Ελληνική Κυβέρνηση και τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο.

Όμως ο παπά-Λευτέρης πήρε την απόφασή του και είπε:

-Αν δεν έρθετε εσείς, θα πάω μοναχός μου! Μόνο ένα ψάλτη θέλω. Εσύ Κωνσταντίνε, θα μου κάνεις τον ψάλτη;

-Εν τάξει, του απάντησε ο Ταγματάρχης, που πήρε και αυτός την ίδια απόφαση.

Τελικά, μαζί τους πήγαν και οι άλλοι.

Το πλοίο τους είχε αγκυροβολήσει αρκετά μακριά και μπήκαν σε μια βάρκα, όσοι θέλησαν, και αποβιβάστηκαν στην προκυμαία.

Ο ντόπιος βαρκάρης, έδεσε τη βάρκα και τους οδήγησε σύντομα στον ναό της Αγίας Σοφίας. Ο Τούρκος φύλακας κάτι πήγε να πει αλλά... έμεινε άφωνος γιατί κάτι του είπαν, αλλά δεν κατάλαβε, τους σεβάστηκε.

Ο παπά-Λευτέρης προχώρησε γρήγορα προς την Αγία Τράπεζα, άνοιξε την τσάντα του φόρεσε το πετραχήλι του και αρχίζει:

– “Ευλογημένη η Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων.

– Αμήν, αποκρίθηκε ο ταγματάρχης και η Θεία Λειτουργία στην Αγιά-Σοφιά άρχισε.

Ύστερα από 466 ολόκληρα χρόνια, γίνεται αυτή η λειτουργία. Ακούγονται... το “Κύριε ελέησον”, “ο Μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού”, “Τη Υπερμάχῳ Στρατηγῶ” και συνέχισε και το Ευαγγελικό ανάγνωσμα.

Στο μεταξύ η Αγία Σοφία αρχίζει να γεμίζει με Τούρκους. Ο ιερέας δεν τρομάζει, συνεχίζει.... ο νεαρός υπολοχαγός προχωρεί μπροστά από τον ιερέα με αναμμένο κερί και ο ιερέας ψάλει: “Πάντων ημών μνησθείη Κύριος ο Θεός”. Η Λειτουργία σε λίγο φθάνει στο τέλος. Όλοι οι αξιωματικοί γονατίζουν και η φωνή του ταγματάρχη ακούγεται, “Σε υμνούμεν, Σε ευλογούμεν, Σοι ευχαριστούμεν Κύριε και δεόμεθά Σου ο Θεός ημών”. Ακολουθεί το “Άξιον Εστί” το “Μετά φόβου Θεού και αγάπης προσέλθετα” και όλοι οι αξιωματικοί πλησιάζουν και κοινωνούν τα “Άχραντα Μυστήρια”. Ο παπά-Λευτέρης ψέλνει το... “όνομα Κυρίου ευλογημένον” τελειώνει και λέει στον υπολοχαγό Νικολάου: “Μάζεψέ τα όλα και βάλ' τα μέσα στην τσάντα”.

Η Θεία Λειτουργία στην Αγιά Σοφία είχε ολοκληρωθεί. Ο ιερέας και οι τέσσερις αξιωματικοί είναι έτοιμοι να αποχωρήσουν και να επιστρέψουν στο πλοίο.

Η εκκλησία είναι γεμάτη Τούρκους

Αυτοί οι Τούρκοι έχουν αρχίσει να γίνονται άγριοι και επιθετικοί. Είναι έτοιμοι να δώσουν γροθιές...

Τότε συμβαίνει κάτι σημαντικό. Ένας Τούρκος αξιωματικός παρουσιάζεται με την ακολουθία του και τους λέει: “Ντουρούν χεμέν....” (αφήστε τους να περάσουν).

Γνωρίζει ότι στ' ανοιχτά της Πόλης βρίσκονται δύο ετοιμοπόλεμες Ελληνικές Μεραρχίες, κι ακόμη η Κωνσταντινούπολη είναι υπό την κυριαρχία των νικητών του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Τούρκοι άκουσαν και υποχώρησαν. Λίγο αργότερα, ένας μεγαλόσωμος Τούρκος δεν άντεξε όσα είχαν συμβεί στο Ναό της Αγίας Σοφίας και ακολουθούσε κρυφά τους ανθρώπους πριν φθάσουν στις βάρκες.

Μόλις τον είδε ο ηρωικός παπάς σκύβει για να προφυλαχθεί, αλλά ο Τούρκος καταφέρνει και τον χτυπά στον ώμο. Λύγισε το σώμα του από τον πόνο, όμως μάζεψε τις δυνάμεις του και συνέχισε να προχωρεί. Ο Τούρκος αφοπλίστηκε από όσους τον είδαν και ο ιερέας σώθηκε. Μπήκαν στη βάρκα και σε λίγο βρέθηκαν στο Ελληνικό Πολεμικό πλοίο ασφαλείς και θριαμβευτές.

Ακολουθήσε διπλωματικό επεισόδιο

Όλοι οι... “σύμμαχοι διαμαρτυρήθηκαν στον πρωθυπουργό Ελευθέριο

Βενιζέλο, ο οποίος αναγκάστηκε να κατηγορήσει τον Ιερέα που τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στο Ναό της Αγίας Σοφίας, ενώ οι Τούρκοι δεν του επέτρεπαν χριστιανική λειτουργία. Όμως, λίγο αργότερα, ο Πρωθυπουργός επικοινωνήσε μαζί του και τον επαίνεσε και έδωσε συγχαρητήρια στον πατριώτη ιερέα, που "έστω και για λίγη ώρα ζωντάνεψε στην Αγία Σοφιά τα πιο ιερά όνειρα του έθνους μας". Του τα είπε κρυφά από τους άλλους Έλληνες.

Αυτό ήταν σε γενικές γραμμές το ιστορικό της Θείας Λειτουργίας που έγινε ύστερα από 446 χρόνια στην Αγία Σοφιά, που είχε κατακτηθεί από τους Τούρκους. Ήταν άξιος και θαυμαστός ο παπά-Λευτέρης Νουφράκης, ο Ιερέας που έκανε το χρέος του χωρίς να σκέπτεται ότι κάποιοι θα τον συγχαρούν και θα τον τιμήσουν, ήταν πραγματικά όχι μόνο εντυπωσιακό, αλλά και επικίνδυνο να τελέσει χριστιανική λειτουργία στον Ναό της Αγίας Σοφίας, τον υπέροχο κάποτε χριστιανικό Ναό... που τώρα ανήκει στους Τούρκους.

Αξίζει να θυμόμαστε πάντα ότι ένας Έλληνας ιερέας θέλησε να τελέσει χριστιανική λειτουργία στον κάποτε Χριστιανικό Ναό, που τότε και σήμερα ανήκει στην Τουρκία.

=====

Ένας παπάς από άλλο κόσμο

Ήταν το βράδυ της 31/8/2022, λίγες ώρες πριν το Καλοκαίρι ρίξει αυλαία, αφήνοντας τη σκηνή στο Φθινόπωρο με τις μελαγχολικές αναμνήσεις του, που τύχη αγαθή μας έριξε στο θεατράκι του Λαζαρόγλου στο Μέγα Γιαλό στη Σύρο. Μας είχανε πει για κάποιο

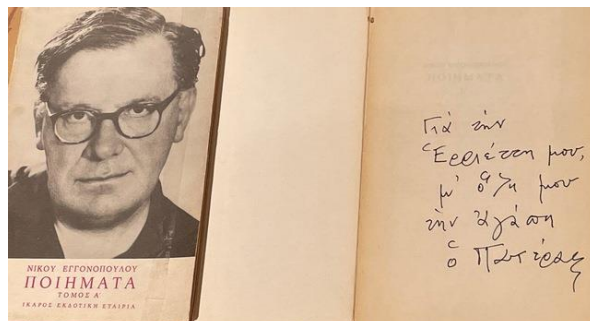
παπά που θα έπαιζε στο πιάνο κλασσική μουσική... Πήγαμε νωρίς και είδαμε να προθερμαίνεται στο πιάνο μια μορφή πρωτο-χριστιανού αγίου... Και όταν αυτή η εξαϋλωμένη μορφή άρχισε να παίζει τη μουσική της χαθήκαμε μαζί της σ' έναν άλλο κόσμο... Ίσως κάποιες μικρές αναλαμπές του θαβωρείου φωτός, που περνούσε μέσα από την ψυχή του παπά, να φώτισαν για λίγο και μας...

Αυτή η μικρή εκδήλωση είχε κάτι το ξεχωριστό. Μπορεί να ήταν ο ωραίος χώρος δίπλα στη θάλασσα, το τέλος εποχής που προκαλεί νοσταλγία, η ζεστή νύχτα, οι φίλοι, το άρωμα του γιασεμιού... Πιστεύω όμως ότι πάνω απ' όλα αυτό που την έκανε ξεχωριστή ήταν η μορφή και η ψυχή του Πατρός Βασιλείου. Ή μάλλον η ψυχή που δίνει σχήμα στη μορφή... Την εκδήλωση δεν την έκανε ξεχωριστή η τελειότητα του παιξίματος των δύσκολων κομματιών (Schubert, Scriabin, Schumann), αλλά το ότι αυτή η μουσική εξέφραζε βαθύτερα ψυχικά ριζώματα του πιανίστα ιερέα. Και αυτά τα ριζώματα άγγιξαν έστω και για λίγο και όλους εμάς που βρεθήκαμε εκεί. Λένε ότι η κλασσική μουσική εκφράζει την ομορφιά της φύσης: το νερό που κυλάει, τον αγέρα, που φυσάει, το κελάϊδισμα του αηδονιού, του βούισμα της μέλισσας, αλλά και τη θάλασσα όταν βρυχάται... Αν όμως η φύση είναι ο θεός, για να εκφράσεις αυτή την άδολη ομορφιά με τη μουσική σου, πρέπει να είναι όμορφη η ψυχή σου... Με μια τέτοια ψυχή ήρθαμε σε επαφή εκείνο το βράδυ...

Γυρίζοντας στο σπίτι μετά την εκδήλωση αναρωτήθηκα: Τι γυρεύει ένας τέτοιος άνθρωπος στον κόσμο μας; Πως καταφέρνει και επιβιώνει σ' ένα κόσμο ωφελιμοκρατίας και κανιβαλικού ανταγωνισμού; Πως εξασφαλίζει τα προς το ζην; Πως βρίσκει κάποια επαφή με τους υλόφρονες γύρω του; Όλες οι θρησκείες και οι φιλοσοφίες μας μιλάνε για ιδανικές πολιτείες σε τούτο ή τον άλλο κόσμο. Σκέφτομαι ότι ίσως τα ουτοπικά οράματα του Πλάτωνα για την ιδανική πολιτεία, ή του Μαρξ για την αταξική κομμουνιστική κοινωνία να προσβλέπουν σε ανθρώπους σαν τον ταπεινό παπά της Σύρου για να γίνουν πράξη.

Δημήτριος Γ. Σουλιώτης
Σύρος 1^η Σεπτεμβρίου 2022

Νίκος Εγγονόπουλος, ο Ορφέας του Υπερρεαλισμού

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Την Παρασκευή 13 Μαΐου 2022, στην έκθεση «Νίκος Εγγονόπουλος, ο Ορφέας του Υπερρεαλισμού», μια συντροφιά δώδεκα Συριανών και φίλων ξεναγήθηκε από την κ. Άννα Πλέσσα, υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Ιδρύματος Εικαστικών Τεχνών και Μουσικής Β. και Μ. Θεοχαράκη. Εκατὸν σαράντα ζωγραφικά έργα του Ν. Εγγονόπουλου, προερχόμενα από ιδιωτικές συλλογές, κάποια άγνωστα στους πολλούς, έγιναν αντικείμενο θαυμασμού, στοχασμού και ονειροπόλησης.

Η κ. Α. Πλέσσα μεστή και συνοπτική, μας ξενάγησε επιτυχώς, στο σουρεαλιστικό κόσμο του Νίκου Εγγονόπουλου, του μεγάλου τεχνίτη του χρωστήρα και του στίχου, του καθηγητή της ΑΣΚΤ, του ανθρώπου του θεάτρου, για το οποίο σχεδίαζε κοστούμια και σκηνικά. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1907, όμως το γενεαλογικό του δένδρο έχει ρίζες στην Κωνσταντινούπολη, Ύδρα, Μάνη και Βόρειο Ήπειρο. Προπάππος του ήταν ο Σμίτ, αρχικηπουρός του Όθωνα και δημιουργός του Εθνικού Κήπου. Με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου πήγε στην Κωνσταντινούπολη. Πέρασε τα μαθητικά του χρόνια (1919–1927) εσωτερικός σε γαλλικό κολλέγιο του Παρισιού. Ξεκίνησε να σπουδάζει ιατρική στο Παρίσι, αλλά διέκοψε τις σπουδές του και επέστρεψε στην Αθήνα το 1927 και υπηρέτησε τη στρατιωτική θητεία του έως το 1928. Κατόπιν εργάστηκε ως μεταφραστής σε τράπεζα και γραφέας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1928–1930), ενώ παράλληλα φοιτούσε σε νυκτερινό γυμνάσιο. Εργάστηκε ως σχεδιαστής στη Διεύθυνση Σχεδίων Πόλεως του Υπουργείου Δημοσίων Έργων. Φοίτησε (1932–1938) στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ), όπως είχε μετονομαστεί το Σχολείο Τεχνών. Είχε δάσκαλο του Παρθένη, το Βολανάκη. Ο Παρθένης φέρνει έναν αέρα ανανέωσης στην ΑΣΚΤ. Είναι διαφορετικός από τους άλλους καθηγητές. Εισάγει τους

ιμπρεσιονιστές στην Ελλάδα. Οι φοιτητές μαγνητίζονται από την πολυδιάστατη προσωπικότητα και το έργο του. Ο Δημητρώπουλος και άλλοι κάνουν πόλεμο στον Παρθένη. Ο Εγγονόπουλος κοντά τον Παρθένη, μαθαίνει για την τέχνη της αρχαίας Ελλάδας και του Βυζαντίου. Επίσης, μαθαίνει τη σημασία του χρώματος. Γνωρίζει τον Τσαρούχη και τον Μπισκίνη, με τους οποίους συνεργάζεται και σε συνεργασία με τον σύλλογο παραδοσιακών σπιτιών, συμμετέχει σε καταγραφή κατεστραμμένων οικιών μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τέσσερα χρόνια κοντά στο Φώτη Κόντογλου στο εργαστήριό του (στο σπίτι του), και στον Ανδρέα Ξυγγόπουλο, διδάχτηκε τη βυζαντινή τέχνη και τις προσπάθειες αναβίωσής της. Η βυζαντινή αγιογραφία τα έχει όλα. Έντονα χρώματα, έλλειψη προοπτικής, είναι υπερβατική. Έχει κοινά στοιχεία με την ευρωπαϊκή ζωγραφική. Μαθαίνει από τον Κόντογλου το σχέδιο, τη σημασία της χρυσής τομής και της αρμονίας. Ο Εγγονόπουλος ζωγραφίζει πολλές αγιογραφίες έως το 1950. Ούτως ή άλλως η βυζαντινή τέχνη υπάρχει σε πολλά έργα του.

Το 1939 πραγματοποίησε την πρώτη του ατομική έκθεση, με επιρροές από το μεταφυσικό κόσμο του Βολιώτη Τζιόρτζιο ντε Κίρικο και την υπερβατικότητα της βυζαντινής τέχνης. Προσπαθεί να εκφράσει την παγκοσμιότητα του Ελληνισμού μέσα από την πολυσημία της σουρεαλιστικής γραφής. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε εκδώσει την πρώτη του ποιητική συλλογή «Μην ομιλείτε εις τον οδηγόν», Κύκλος, Αθήνα 1938, η οποία προκάλεσε εντονότερες αντιδράσεις και ειρωνείες εκ μέρους κάποιων κριτικών. Μοναδικός υπερασπιστής υπήρξε ο επιστήθιος φίλος του και υπερρεαλιστής Ανδρέας Εμπειρίκος. Το 1941 πολέμησε στο Αλβανικό μέτωπο και αιχμαλωτίστηκε από τους Γερμανούς. Μεταφέρθηκε σε στρατόπεδο εργασίας, από όπου δραπέτευσε και επέστρεψε με τα πόδια στην Αθήνα. Το 1944 με νωπές τις αναμνήσεις του πολέμου παρουσιάζει τον «Μπολιβάρ», Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήναι, δηλαδή συλλογή ποιημάτων για την απελευθέρωση της Νότιας Αμερικής από τους Ισπανούς, κορυφαία στιγμή της ποίησής του, δίνοντας το διαχρονικό πρότυπο του αγωνιζόμενου ανθρώπου. Το 1945 ξεκίνησε την ακαδημαϊκή του καριέρα στο ΕΜΠ ως βοηθός στην έδρα Διακοσμητικής και Ελεύθερου Σχεδίου. Το 1969 έγινε καθηγητής στην έδρα Ελεύθερου Σχεδίου και εντεταλμένος στην έδρα Γενικής Ιστορίας της Τέχνης.

Η ακαδημαϊκή καριέρα του έληξε το 1973 με τη συνταξιοδότησή του. Πραγματοποίησε πολλές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Εκπροσώπησε με 100 έργα την Ελλάδα στη XXVII Μπιενάλε της Βενετίας (1954). Εικονογράφησε βιβλία και σκηνοθέτησε πολλά θεατρικά έργα. Έφτιαξε τα σκηνικά σε δεκαέξι παραστάσεις, που κυριολεκτικά έκλεβαν την παράσταση. Έχει εκδώσει πολλές ποιητικές

συλλογές. Τιμήθηκε με το Α' Κρατικό Βραβείο ποιήσεως το 1958 και το 1979, για τις ποιητικές συλλογές «Εν Ανθρῳ Ἑλληνι Λόγω» και «Στην κοιλάδα με τους ροδῶνες», αντίστοιχα. Τιμήθηκε για το ζωγραφικό ἔργο του με το Χρυσό Σταυρό του Γεωργίου Α' (1966) και του Ταξιάρχη του Φοίνικα.

Ἄλλα ἔργα του: «Τα κλειδοκῦμβαλα της σιωπῆς», Ἰππαλεκτρῶν, Αθήναι, 1939, «Επτά ποιήματα», «Ο Γλᾶρος», Αθήναι 1944, «Ἡ επιστροφή των πουλιῶν», Ἴκαρος, Αθήναι 1946, Ἀτλαντικός, Ἀγγλοελληνική Ἐπιθεώρηση, Αθήναι 1954, «Τρία ποιήματα και ἕνας πίνακας», Σπείρα, Αθήναι 1975, «Ελληνικά Σπίτια», εικονογραφημένη ἑκδοσις, ΕΜΠ 1972, «Ο Καραγκιόζης, ἕνα ελληνικό θέατρο σκιῶν», «Υ», βιβλία, Αθήναι 1980, κ.α. Ποιήματα του Νίκου Ἐγγονόπουλου ἔχουν μεταφραστεῖ σε πολλές γλώσσες και ἔχουν μελοποιηθεῖ ἀπὸ το Μάνο Χατζηδάκη, τον Ἀργῦρη Κουνάδη και το Νίκο Μαμαγκάκη. Ο Νίκος Ἐγγονόπουλος τοποθετεῖται στην πρωτοπορία των Ἑλλήνων ζωγράφων και ποιητῶν, προβάλλοντας το αἶτημα του ελληνοκεντρικοῦ σουρεαλισμοῦ.

Ο σουρεαλισμός (υπερρεαλισμός) ξεκίνησε στο Παρίσι σαν κίνημα ἀπὸ τη λογοτεχνία και επεκτάθηκε στην τέχνη. Ο σουρεαλιστὲς καλλιτέχνες νιώθουν ἀπελευθερωμένοι και ἔρχονται σε ρήξη με τον καπιταλισμό και τα κοινωνικά πρότυπα. Δε θέλουν να ἔχουν σχέση με την ιστορία. Ἐπικεφαλῆς των σουρεαλιστῶν εἶναι ο Μπρετόν. Ἐκδίδουν στο Παρίσι το περιοδικό "Minotaure" με ἐξώφυλλα του Πικάσο και του Magritte. Ο Μινώταυρος για τους σουρεαλιστὲς συμβολίζει τη μάχη στον ἄνθρωπο μεταξύ συνειδητοῦ – ασυνειδητοῦ, ἐπίσης συμβολίζει την ἀγριότητα, το θάνατο. Χρησιμοποιοῦν συμβολικά στοιχεῖα και φέρνουν στο προσκήνιο το ασυνείδητο, του οποιοῦ δεν κατανοοῦμε τις διεργασίες. Εἶναι ἡ εποχή που ο Freud διατυπώνει τη θεωρία της Ψυχανάλυσης και την ὑπαρξη του Ἐκείνου, του Ἐγώ, του Ὑπερεγώ και του συνειδητοῦ-ασυνείδητοῦ. Παράλληλα, στην Ελλάδα οἱ καλλιτέχνες της γενιάς του '30 ἀναζητοῦν μια νέα ταυτότητα μέσω της Ἀρχαίας Ελλάδας και του Βυζαντίου και περνοῦν σταδιακά ἀπὸ το Ρεαλισμό στο Σουρεαλισμό.

Ο Ἐγγονόπουλος ἀσχολεῖται ἀρχικά με τη βυζαντινὴ τέχνη, ἐνῶ παράλληλα ξετυλίγει τα σουρεαλιστικά ἔργα του, δανειζόμενος στοιχεῖα ἀπὸ τη σκοτεινὴ ζωγραφικὴ του Giorgio de Kiriko, (Μεταφυσικὴ Περίοδος, πρώτη περίοδος της ζωγραφικῆς του). Κυριαρχεῖ ἡ ελληνικότητα και το ονειρικό στοιχείο στα ἔργα του Ἐγγονόπουλου. Οἱ ἀνθρώπινες μορφές παρουσιάζονται σαν ἀνδρεῖκελα, χωρὶς χαρακτηριστικά στο πρόσωπο, με ἔντονα χρώματα. Τα χρώματα που χρησιμοποιεῖ εἶναι ἡ ὠχρα, το κόκκινο, το κυανό του κοβαλτίου, το βαθύ πράσινο. Ζωγραφίζει ἀκατάπαυστα με την ἴδια μαεστρία, υλοποιώντας τα οράματά του, με ελαιογραφίες,

αυγοτέμπερα. Αρχικά, ζωγράφιζε σε χαρτί μικρών διαστάσεων το όραμά του, με σινική μελάνη, υδατοχρώματα, χρωματιστά μολύβια. Κατόπιν σχεδίαζε το έργο με μολύβι ή κάρβουνο ή και τα δύο. Οι γυναίκες έχουν καλοσχηματισμένα στήθη και ανοικτή λεκάνη, σύμβολα γονιμότητας. Υπάρχουν συμβολικά στοιχεία, όπως ο ρόμβος και η πυραμίδα που κοιτάζει προς τα επάνω και συμβολίζει το θάνατο. Ο κύβος συμβολίζει τη σταθερότητα, τη στιβαρότητα των πραγμάτων, η σφαίρα συμβολίζει την ολοκλήρωση, το όλον. Το χέρι δείκτης (εμπνευσμένο από οδοδείκτες Παρισιού της δεκαετίας του '30), το κλουβί, είναι στοιχεία δανεισμένα από τον Ντε Κίρικο. Κάθε σκηνή ζωγραφικού έργου εκτυλίσσεται στο εσωτερικό σπιτιού ή στο ύπαιθρο. Απουσιάζει η προοπτική. Εμπνέεται από τη μυθολογία, λογοτεχνία και την ιστορία. Ήρωες του είναι ο Ορφέας και η Ευρυδίκη, ο Ηρακλής, ο Οδυσσέας, ο Ερμής, η Καλυψώ, ο Πηλέας, η Θέτις, ο Ιάσωνας, η Μήδεια, ο Οιδίποδας, ο φιλόσοφος Παρμενίδης, ο Άνθιμος ο Τραλλέας, ο Ισίδωρος ο Μιλήσιος, ο Ρήγας Φεραίος, ο Άγιος Γεώργιος. Στον Ορφέα έχει αφιερώσει ποιήματά του και δεκατρείς πίνακες ζωγραφικής, σε μια περίοδο τριάντα ετών. Ο Ορφέας, γιός του Οιάγρου και της μούσας Καλλιόπης ή Πολύμνιας, τραγουδιστής, μουσικός, ποιητής, ιερέας των Αργοναυτών, πιστός στη γυναίκα του Ευρυδίκη κατέβηκε στον Κάτω Κόσμο για να τη συναντήσει. Ο Άδης και η Περσεφόνη του έδωσαν μια δεύτερη ευκαιρία να επιστρέψει η αγαπημένη του στον Πάνω Κόσμο, υπό τον όρο να μην την κοιτάζει μέχρι την άνοδό της. Εκείνος από λαχτάρα την κοίταξε και έτσι την έχασε για δεύτερη φορά. Στη Θράκη, οι Θρακιώτισσες παρθένες κομματιάζουν τον Ορφέα που δε μπορούν να κάνουν δικό τους. Τα κομμάτια του φτάνουν στη Λέσβο, όπου γεννιέται η λυρική ποίηση.

Ο Ορφεύς

les nuages, les merveilleux nuages... Ch. Baudelaire

Τον Ορφέα ποτέ —μα ποτέ— τίποτα δεν τον επαρηγόρησε για την διπλήν απώλεια

της Ευρυδίκης: άλλοτε —για λίγο— έλεγε κανά τραγούδι μες στο μαράζι του

άλλοτε —για λίγο πάλε— τα χρώματα τον γοητεύανε

με τις άπειρες ποικιλίες τους και τους συμπτωματικούς

λογής λογής συνδυασμούς τους

μία φορά —κατά του ήλιου το βασίλειμα— πρόσεξε μες στο
γαλάζιο τ' ουρανού

γοητευτικές αράδες σύννεφα

γι' αυτό που στο Καβούρι κάποτε ένας χωροφύλακας* σα
μεταμεληθείς εκραύγασε:

«Ιδού τα σύννεφα του Εγγονόπουλου!» — αλλά αυτά —
πραγματικά—

δεν ήσανε τα σύννεφα του Εγγονόπουλου ήταν μαχαίρια λεπίδες
ακονισμένες κάμες και χατζάρια που πάνω στις γαλάζιες τους
εσθήτες

εκρατάγε ακονισμένες κάμες και χατζάρια

που πάνω στις γαλάζιες τους εσθήτες εκρατάγανε

οι σκληρότατες της Θράκης οι παρθένες

κι αυτά κραδαίνοντας οι σκληρές παρθένες στ' άπονα τα χέρια
τους

μ' αυτά —λέω— πέσανε πάνω του: τον κατακρεουργήσανε τον
κομματιάσαν τον Ορφέα

* Άραγες να γνώριζε τον συνάδελφό του —κατωτέρου
άλλωστε βαθμού— εν υπηρεσία στο Tinchebray (Orne);

Νίκος Εγγονόπουλος. 1978. Στην κοιλάδα με τους ροδώνες.
Αθήνα: Ίκαρος.

«Η ποίηση έχει το πλεονέκτημα του χρόνου στον τρόπο που
επικοινωνεί με τον αναγνώστη μαζί με όλα όσα συνεπάγεται κάτι
τέτοιο, δηλαδή τον ρυθμό, τη μουσική, τη διαδοχή εικόνων και
εννοιών και τη σταδιακή τους εξέλιξη. Αντίθετα, η ζωγραφική έχει το
πλεονέκτημα της αμεσότητας, της ακαριαίας αισθητικής συγκίνησης
στη συνολική θεώρηση του πίνακα. Και τα δύο ο Εγγονόπουλος τα
εκμεταλλεύτηκε με τον μοναδικό του τρόπο για να δημιουργήσει ένα
ξεχωριστό και γνήσια ελληνικό εκφραστικό ύφος. Αναρωτιέμαι αν
εννοούσε τον εαυτό του όταν έγραφε στη συλλογή του Εν Ανθηρώ
Έλληνι Λόγω: «Μιλούσε μίαν άλλη γλώσσα, την ιδιάζουσα διάλεκτο

μιας λησμονημένης πλέον πόλεως, της οποίας ήταν άλλωστε ο μόνος νοσταλγός».

Βασίλης Παπαδόπουλος

Ο εισαγωγικός πίνακας στην έκθεση είναι ο πίνακας «Ερμής, Ορφέας, Ευρυδίκη», ελαιογραφία του 1941. Ο Ψυχοπομπός Ερμής, ο Ορφέας και δίπλα η Ευρυδίκη καλύπτει τη γύμνια της πίσω από την κόκκινη κουρτίνα, το όριο του Πάνω και του Κάτω Κόσμου. Άλλο αντιπροσωπευτικό και αγαπημένο έργο του είναι «Ο ποιητής και η μούσα», λάδι, 1965. Δίπλα ένα βαρύ έπιπλο (σκρίνιο), με τα πινέλα του ζωγράφου και γύρω τους πράσινους τοίχους, αντιπροσωπευτική γωνιά του εργαστηρίου του ζωγράφου, από το σπίτι του στην Κυψέλη. Ο ίδιος τιμολογούσε πολύ υψηλά τα έργα του και έτσι απέφευγε την πώληση τους.

«Στη ζωγραφική με γοήτευαν οι Βυζαντινοί, ο Θεοτοκόπουλος, ο Μανέ, ο Σερά, ο Σεζάν, ο Παρθένης, ο Παύλος Κλε και ο Ντε Κίρικο. Είμαι πρώτα ζωγράφος και μετά ποιητής. Γι' αυτό, κακώς αρχίσαμε από τον Σολωμό. Έπρεπε ν' αρχίσουμε από τους ζωγράφους, τον Θεοτοκόπουλο, τον Παρθένη. Ο Παρθένης δε με δίδαξε μόνο με το μυαλό, αλλά με την καρδιά του».

N.E.

Ο Νίκος Εγγονόπουλος στην αρχή της καριέρας του ως ζωγράφος, ξεκίνησε με την βυζαντινή αγιογραφία και με σκίτσα (όπως η «Αυτοπροσωπογραφία» με σινική μελάνη σε χαρτί). Το βυζαντινής τεχνοτροπίας πορτραίτο «Φαγιούμ» (1954), αυγοτέμπερα, μικρών διαστάσεων, ανήκει στη συλλογή του Κρίτωνα Ιωαννίδη. Ο «Άγιος Νικόλαος» (1933), από την ίδια συλλογή, ο «Ευαγγελιστής Λουκάς» (1952), ο «Ιωάννης ο Πρόδρομος», είναι κλασσικά έργα. Υπέροχο έργο ο «Άγιος Χαρίτων ο μέγας» (1933), αυγοτέμπερα σε χαρτόνι και «Η θυσία του ποιητή Ιάσωνος Κλεάνδρου εν Κομμαγηνή» (1935), αυγοτέμπερα σε χαρτόνι, έργο εμπνευσμένο από ποίημα του Κων/νου Καβάφη.

Μελαγχολία του Ιάσωνος Κλεάνδρου ποιητού εν Κομμαγηνή, 595 μ.Χ.

Τό γήραςμα τοῦ σώματος καί τῆς μορφῆς μου
εἶναι πληγὴ ἀπὸ φρικτὸ μαχαῖρι.
Δέν ἔχω ἐγκαρτέρησι καμιά.
Εἰς σέ προστρέχω Τέχνη τῆς Ποιήσεως,
πού κάπως ξέρεις ἀπὸ φάρμακα·
νάρκης τοῦ ἄλγους δοκιμές, ἐν Φαντασίᾳ καὶ Λόγῳ.

Εἶναι πληγή ἀπὸ φρικτὸ μαχαίρι. —
Τὰ φάρμακά σου φέρε Τέχνη τῆς Ποιήσεως,
ποὺ κάμνουνε — γιὰ λίγο — νὰ μὴ νοιώθεται ἡ πληγή.

Κ. Π.

Καβάφης

«Για να βρω τον δρόμο μου τον αληθινό, τον υπερρεαλιστικό, για να μπορέσω να εκδηλωθῶ ελεύθερα κι απερίφραστα, αυτό το χρωστώ σε δύο κορυφαίους, στις δύο μεγαλύτερες μορφές που παρουσίασε ποτέ ίσαμε τώρα, εξ ὧν γνωρίζω, το παγκόσμιο υπερρεαλιστικό κίνημα. Ευτύχησα να γνωρίσω τον μεγάλο ποιητὴ Ἀνδρέα Ἐμπειρικό και τον μεγάλο ζωγράφο τον μεγάλο Βολιώτη Γεώργιο ντε Κήρυκο».

N.E.

«Ο φωνογράφος στο ακρογιάλι» (1939–1940), λάδι σε μουσαμά, με γυμνή γυναίκα που κρατάει ψάρι, ίσως φαλλικό σύμβολο και έναν άντρα με ριγέ μαγιό και περικεφαλαία, πίσω τους ο φωνογράφος πάνω στην αμμουδιά, στο βάθος η θάλασσα. Στο ἔργο «Νίκο hora ruit» ο αδυσώπητος χρόνος που τρέχει συνεχῶς, με δύο γυμνές γυναικείες μορφές, στο εσωτερικό δωματίου, γεμάτο νερό και ψάρια, τα χέρια της μίας γυναίκας μετατρέπονται σε κορδέλες που ανεμίζουν. Στο «Au rendez – vous allemand», (μορφή II), 1963, λάδι σε μουσαμά, γυναικεία μορφή με ρούχα 19^{ου} αιώνα, στέκεται δίπλα σε Γερμανό φρουρό με τη μορφή σκελετού, με γερμανικό κράνος, ξιφολόγχη, μπροστά ἀπὸ φυλάκιο, πίσω του κάγκελα, στο βάθος η Αθήνα με την Ακρόπολη. Ο «Ἐμφύλιος Πόλεμος» (1948), λάδι σε μουσαμά, απεικονίζει τη γυναίκα με κόκκινο κορσέ που διαπερνά στο ὕψος της κοιλιάς με κοντάρι – σημαία τη γυναίκα με τη μπλε φούστα. Ο «Πλούταρχος», γυμνὸς ἄνδρας με περικεφαλαία – σπαθί, ανάμεσα σε δυο γυναίκες και σύμβολα σφαίρας, κύβου, κολουρου, κώνου.

«Μιλῶ για τις απαιτήσεις που ἔχει η τέχνη ἀπὸ τους νέους δημιουργούς, που πρέπει να προσθέτουν κάτι, ἔστω κι ἓνα ελάχιστο στην προσφορά των αιώνων, κι ὄχι να επαναλαμβάνουν οτιδήποτε, που ἔχει γίνει ἤδη, σε ἄλλους καιρούς και ὑπὸ διαφορετικές συνθήκες».

N. E.

«Τι είναι λογική; Σήμερα υπάρχουμε, αύριο δεν θα υπάρχουμε. Η μόνη λογική είναι ὅτι κάποτε δεν θα υπάρχουμε. «Και μου μαυρίζει ο ντουνιάς κι αράδα παλαβώνω», λέει ο Χατζή – Σεχρέτ. Όλα τα ἄλλα είναι παραλογισμός. Κατηγοροῦν τον υπερρεαλισμὸ ὅτι δεν ἔχει

σχέση με τη ζωή, ότι είναι ασυνάρτητος. Μα η ζωή είναι συναρτημένη; Ασυνάρτητη δεν είναι κι αυτή;».

N. E.

«Πρέπει να πω, πως βλέπω τη σχέση του ανθρώπου με το έργο τέχνης. Πιστεύω πως ο άνθρωπος, κι ο πιο πολυάσχολος, ακόμη κι ο πιο δοσμένος σε κάτι, έχει στιγμές αφόρητης μοναξιάς. Ε, λοιπόν, σκοπός του έργου τέχνης είναι, ακριβώς, η κατάργηση αυτής της μοναξιάς. Σκοπός του έργου τέχνης δεν είναι, απλά, να μας διασκεδάσει, πρέπει να μας παρηγορεί.

N. E.

Ο Ν. Εγγονόπουλος είναι ο μοναδικός καλλιτέχνης που έχει ζωγραφίσει την επιθανάτια προσωπογραφία του (τέμπερα σε χαρτί). Ο ζωγράφος κρατώντας την παλέτα με τα πινέλα του, με γυρισμένη την πλάτη προς εμάς, φορώντας λευκό μανδύα, λευκό καπέλο, ατενίζει τη θάλασσα, με τα ελληνικά νησιά, έχοντας στο έδαφος, αφήσει πίσω του διάφορα σύμβολα, δίπλα σε κουρτίνα που ανοίγει. Είναι σαν να λέει: «Το έργο μου το έκανα, αφήνω τα σύμβολα σε σας. Φεύγω από εδώ.»

Πέθανε στις 31 Οκτωβρίου 1985, από ανακοπή καρδιάς. Η κηδεία του έγινε στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών, δημοσία δαπάνη.

«Ο Εγγονόπουλος κάνει ποίηση ζωγραφίζοντας και δημιουργεί εικαστική τέχνη με την ποίησή του, λοιδορήθηκε πρώτα, πολυβραβεύτηκε ύστερα από την Πολιτεία. Αναγνωρίστηκε τέλος ως αυτός που σεβάστηκε την παράδοση, οφειλή ίσως αυτό στους δασκάλους του: Κόντογλου και Παρθένη. Έκανε σύγχρονη την ελληνική τέχνη, χωρίς τον περιρρέοντα επαρχιωτισμό, οφειλή ίσως αυτό στη γαλλική του παιδεία. Μεγάλος και διεθνής, λοιπόν, ο Έλληνας Εγγονόπουλος».

Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ

Βιβλιογραφία:

Κείμενα έκθεσης: Νίκος Εγγονόπουλος, Ο Ορφέας του Υπερρεαλισμού, Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών και Μουσικής Θ. & Μ. Θεοχαράκη
Ξενάγηση κυρίας Άννας Πλέσσα, υπευθύνου εκπαιδευτικών προγραμμάτων
<https://www.sansimera.gr/biographies/2022>

Από τον κόσμο των φυτικών ειδών

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΜΕ ΜΕΛΛΟΝ

Γεωργίου Π. Σαρλή

Παυλώνια

Είναι αναμφισβήτητο, ότι η συνεισφορά των φυτικών ειδών στην επιβίωση των ανθρώπων όλου του πλανήτη είναι πολύτιμη, καθώς κατέχουν νευραλγικό ρόλο στη διατήρηση της ισορροπίας του γήινου οικοσυστήματος. Αλλά και η εξάρτηση του ανθρώπου από τον φυσικό κόσμο, που πάντοτε τον γοήτευε και τον μάγευε, για τα απαραίτητα της υπάρξεώς του, δηλαδή τροφή, ένδυση, στέγαση δημιουργήθηκε από τότε που πρωτοεμφανίστηκε στη γη.

Είναι γνωστόν, ότι στα αρχαία χρόνια οι άνθρωποι είχαν συνδέσει τα φυτικά είδη (Δάφνη, Δρυς, Κισσός, Πλάτανος, Ροδιά κ.ά.) με θεότητες, με τις οποίες προσπαθούσαν να έχουν μία αρμονική συμβίωση.

Έτσι, η αναγκαία κοπή ενός δέντρου ήταν πράξη με ιερό περιεχόμενο και συνοδευόταν από μία στάση που τιμούσε και ευχαριστούσε το δέντρο που θυσιαζόταν για τη διατήρηση της ζωής. Επίσης, τόσο η ίδια η φύση αναγνωριζόταν ως ναός των πνευματικών δυνάμεων (Δρυάδες, Αμαδρυάδες κ.ά.), όσον και ο ύπατος βαθμός ιερότητας των δέντρων, που αποτελούσαν πλέον δυνατά σύμβολα, την ίδια την ενσάρκωση της ζωής, το διαρκές αναγεννόμενο Σύμπαν. Μάλιστα στο κέντρο του υπήρχε πάντοτε το ιερό δέντρο (Lignum Vitae ή Axis Mundi), καθώς και ο δεσμός των τριών κοσμικών επιπέδων: οι ρίζες

με τον Κάτω Κόσμο, ο κορμός με το γήινο επίπεδο και τα κλαδιά με τον ουρανό και τους αστερισμούς.

Γενικώς τα δέντρα εμφανίζονται διαχρονικά σε διαφόρους πολιτισμούς ως σύμβολα αέναης ανανεώσεως και γονιμότητας. Επίσης, να διαθέτουν μαντικές ιδιότητες (βελανιδιά μαντείου Δωδώνης) και να συνδέονται τόσο με τον θάνατο και τη λατρεία των νεκρών (κυπαρίσσι, λεύκα) όσο και με τη γένεση (τοκετός Λητούς, Ρίζα του Ιεσσαί). Ακόμη, να εμφανίζονται στην εικονογραφία του κρητομυκηναϊκού κόσμου, της αρχαϊκής περιόδου, στους βυζαντινούς ναούς και στην ελληνική λαϊκή τέχνη.

Όσον αφορά στη δημιουργία τους, η ελληνική Μυθολογία μας γνωστοποιεί ότι μόλις ο κόσμος είχε δημιουργηθεί συγκεντρώθηκαν όλοι μαζί οι θεοί και αποφάσισαν να τον ομορφύνουν. Τότε η Χλωρίς (θεά των ανθοφόρων φυτικών ειδών) και ο αγαπημένος της Ζέφυρος (θεός του δυτικού ανέμου που επιδρούσε ευνοϊκά στη βλάστηση) γέννησαν όλα τα καλλιεργούμενα ή μη φυτικά είδη. Κατ' άλλη εκδοχή, όταν το αίμα μιας θεότητας έπεφτε στο έδαφος ή η θεότητα απεβίωνε σε κάποια τοποθεσία, εκεί φύτρωναν ανθοφόρα φυτικά είδη (Άδωνις, Άπτης, Νάρκισσος κ.ά.).

Βεβαίως η καλλιέργεια των δενδρωδών ειδών κατά την μακραίωνη διαδρομή της, διαμορφώθηκε σταδιακά και ανάλογα με την εξέλιξη του ανθρώπου. Από διάφορες πηγές και τα ομηρικά έπη πληροφορούμεθα ότι μερικά δενδρώδη καρποφόρα είδη καλλιεργούνταν τόσο στη Μεσοποταμία και Αίγυπτο, όσο και πριν από τον 5^ο αι. π.Χ. στην Ελλάδα.

Αργότερα, από πληροφορίες των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων συγγραφέων γίνονται γνωστές διάφορες βελτιωμένες δενδροκομικές πρακτικές, μέχρι την Αναγέννηση, όπου βάσει παρατηρήσεων και πειραματισμού διάφοροι ερευνητές έθεσαν τις αρχικές βάσεις για την επιστημονική υποστήριξη της δενδροκομίας.

Σήμερα με την χρησιμοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας, όργανο συνδυασμού πολλών παραμέτρων, ο ανθρώπινος παράγων εφαρμόζει κατάλληλες μεθόδους στην παραγωγή, διακίνηση και εμπορία καρπών, ενώ συγχρόνως επιδιώκει και την προστασία του περιβάλλοντος.

Στη χώρα μας που ευνοείται πολύ η ανάπτυξη δενδρωδών καλλιεργειών, λόγω της ποικιλίας των εδαφοκλιματικών της συνθηκών, δύνανται να καλλιεργηθούν οπωροφόρα (δέντρα και θάμνοι) και από άλλες κλιματικές περιοχές. Έτσι, εκτός των γνωστών παραδοσιακών δενδροκαλλιεργειών και των αποδοτικών φυτειών με υποτροπικά – τροπικά είδη (αβοκάντο, ακτινίδιο, μπανάνα κ.ά.) νέα είδη, υποκείμενα και ποικιλίες δύνανται να χρησιμοποιηθούν σε φυτείες βιομάζας (ενέργεια – χημικά),

παραγωγή τεχνητού ξύλου, φαρμακευτικών και διατροφής προϊόντων, καθώς και για καλλωπιστική – αισθητική χρήση.

Κατωτέρω αναφέρονται ξυλώδη φυτικά είδη που δύνανται να καλλιεργηθούν στη χώρα μας, με χαμηλό κόστος φυτείας και καλλιέργειας και να αποτελέσουν μία νέα εναλλακτική καλλιέργεια για τους δενδροκαλλιεργητές:

Αρώνια (*Aronia melanocarpa*), αγγλ. Black chokeberry. Δενδρύλλιο φυλλοβόλο μέχρι 3,5 μ. ύψους που ανήκει στην οικογένεια Rosaceae. Απαντάται ευρέως στη βορειοανατολική Αμερική και νότια στον Καναδά. Είδος καλλωπιστικό με κόκκινους ή μελανούς καρπούς, ενδείκνυται για θαμνώδεις φράκτες και δύνανται να αναπτυχθεί σε ξηρά και βραχώδη εδάφη. Διακρίνεται για τις φαρμακευτικές του ιδιότητες. Τα εκχυλίσματα των φύλλων και των καρπών του που είναι βρώσιμοι, εύγευστοι και περιέχουν πηκτίνη, η οποία μας προστατεύει και από τη ραδιενέργεια, χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία τροφίμων και στη φαρμακοβιομηχανία.

Κρανιά (*Cornus mas*), αγγλ. Cornelian cherry. Δέντρο δασικό μέχρι 6 μ. ύψους που ανήκει στην οικογένεια Cornaceae. Απαντάται στις εύκρατες περιοχές του βορείου ημισφαιρίου και στις δασώδεις περιοχές της χώρας μας. Το ξύλο της είναι σκληρό και από ομηρικής εποχής αναφέρεται με το όνομα “κράνεια” και ο καρπός της “καρπός κρανείας”. Επίσης, αναφέρεται ότι οι Αχαιοί κατασκεύασαν τον δούρειο ίππο με ξυλεία κρανιάς από το ιερό δάσος του Απόλλωνα (Παυσανίας). Είδος με πολλές ποικιλίες, εύκολης καλλιέργειας παρουσιάζει μεγάλο οικονομικό ενδιαφέρον, λόγω των θρεπτικών και φαρμακευτικών ιδιοτήτων των καρπών του, ιδιαίτερα των βακτηριογόνων, αποκαλούμενο ως το “δέντρο της μακροζωίας”.

Η κρανιά, μακρόβιο δέντρο με ελάχιστες γενικές καλλιεργητικές απαιτήσεις, δύναται να καλλιεργηθεί στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές της χώρας μας, όπου οι εδαφοκλιματικές συνθήκες είναι ευνοϊκές για την ανάπτυξή της και κατά προτίμηση με ντόπιες ποικιλίες. Οι καρποί του (κράνα) και τα προϊόντα μεταποίησής τους εντάσσονται σήμερα στις υπερτροφές (superfoods) όπως τα γκότσι-μπέρι, ιπποφαές, κραν-μπέρι, μύρτιλο κ.ά., που εξασφαλίζουν πρόληψη για πολλές παθήσεις και έχουν αρχίσει πλέον να καλλιεργούνται και στην πατρίδα μας.

Παυλώνια (*Paulownia tomentosa*). Δέντρο φυλλοβόλο μέχρι 10-25 μ. ύψους που ανήκει στην οικογένεια Scrophulariaceae (Δ. Καββάδας). Ιθαγενές της κεντρικής και δυτικής Κίνας είναι ταχέως αναπτυσσόμενο για τούτο αποκαλείται “φυτό του Φοίνικα”. Από ιστορικές αναφορές των Κινέζων, που χρονολογούνται από το 1050 π.Χ., πληροφορούμεθα ότι η παυλώνια καλλιεργείτο σε φυτείες παραγωγής ξύλου, το οποίο χρησιμοποιούσαν στην κατασκευή ασιατικών έγχορδων οργάνων και στην ξυλογλυπτική. Αναπτύσσεται

σε ποικίλα περιβάλλοντα, ανεκτικό στη ρύπανση, χωρίς απαιτήσεις στη σύνθεση του εδάφους. Επιβιώνει μετά από πυρκαγιά, οπότε δύναται να χρησιμοποιηθεί στις αναδασώσεις. Επίσης προσφέρεται για φυτείες βιομάζας, παραγωγή τεχνητού ξύλου, αποκατάσταση υποβαθμισμένων εδαφών, τροφή φυτοφάγων ζώων και μελισσών και ως καλλωπιστικό σε δενδροστοιχίες και πάρκα.

Πέραν αυτών, ιδιαίτερης σημασίας είναι ότι οι φυτείες της βιομάζας του δεν προξενούν αρνητικές επιπτώσεις στο κλίμα, στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία.

Στέβια (*Stevia rebandiana*). Πολυετές ποώδες φυτικό είδος μέχρι 50 εκατ. ύψους, που ανήκει στην οικογένεια Asteraceae. Απαντάται στην τροπική Αμερική και ιδιαίτερα στην Παραγουάη και Βραζιλία. Το εκχύλισμα των αποξηραμένων φύλλων της παρέχει ένα φυσικό γλυκαντικό καταγεγραμμένο από το 1887, που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι του τόπου καταγωγής της. Η καλλιέργειά της είναι εύκολη και δύναται να φυτευτεί σε κήπο ή και σε γλάστρα. Σήμερα η Στέβια χρησιμοποιείται ως φυτική ουσία διατροφής που αντικαθιστά τη ζάχαρη. Άλλωστε, η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφάλειας Τροφίμων (EFSA) από το 2010 είχε ανακοινώσει ότι τα συστατικά του φυτού είναι τελείως ασφαλή για την ανθρώπινη υγεία και είχε εγκρίνει τη χρήση των διαφόρων εμπορεύσιμων μορφών του.

Στη χώρα μας, άρχισε σε Ροδόπη και Θράκη, με τη στήριξη των εταιρειών "Παπαστράτος" και "Stevia Hellas", πιλοτικό πρόγραμμα καλλιέργειας του φυτού για να οδηγήσει σε μία οικονομική βιώσιμη καλλιέργεια τους παραδοσιακούς καπνοπαραγωγούς.

Συκιά (*Ficus carica*), αγγλ. Fig. Δέντρο μέχρι 5-7 μ. ύψους που ανήκει στην οικογένεια Moraceae. Κατάγεται πιθανόν από τη Μικρά Ασία και κατά τις ομηρικές πηγές καλλιεργείται στην Ελλάδα από την αρχαιότητα, όπου τότε στην Αθήνα οι καταγγέλοντες τους παράνομους εξαγωγείς σύκων από την Αττική, ονομάζονταν "συκοφάντες". Οι συκιές αναλόγως του τρόπου καλλιέργειάς τους διακρίνονται σε άγριες, μονόφορες και δίφορες. Δεν έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις σε έδαφος και είναι από τα ανθεκτικότερα οπωροφόρα δέντρα στην ξηρασία. Οι αληθινοί καρποί της συκιάς είναι μικροί ξηροί και αδιάρρηκτοι (αχαίνια) που ευρίσκονται εντός κοίλου ταξιανθικού άξονα, το σύκο (syconium).

Οι καρποί της άγριας συκιάς καλούνται ερινεοί (κν. ορνοί), δεν είναι εδώδιμοι αλλά χρησιμοποιούνται για την επικονίαση (ερινεασμός) των θηλέων ανθέων των ποικιλιών της ήμερης συκιάς με το υμενόπτερο *Blastophaga spenes* που αναπτύσσεται εντός αυτών.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι η καλλιέργειά της, λόγω της κλιματικής αλλαγής, έχει αρχίσει να εξαπλώνεται και σε βορειότερες περιοχές της χώρας μας, όπως και δύναται να καλλιεργηθεί εντός θερμοκηπίου για εκτός εποχής παραγωγή σύκων.

Τέλος, η συκιά που αναφέρεται πενήντα επτά φορές στη Βίβλο, φέρεται πολλές φορές ως το Δέντρο της Ζωής και το σύκο ως ο απαγορευμένος καρπός, σύγχυση που οφείλεται στην αναφορά πως ο Αδάμ και η Εύα, μετά τη βρώση του απαγορευμένου καρπού, κάλυψαν με τα φύλλα της τη γύμνια τους.

Από τα ανωτέρω αναφερθέντα τεκμαίρεται ότι μελλοντικά τα αναφερόμενα φυτικά είδη είναι εφικτό να καλλιεργηθούν στη χώρα μας σε εδαφικές και κλιματικές συνθήκες που το επιτρέπουν. Εν όψει μάλιστα της επερχόμενης κλιματικής αλλαγής, θα αποτελέσουν και νέες εναλλακτικές καλλιέργειες προς όφελος των οπωροπαραγωγών. Ωστόσο, θα πρέπει από τις πολλές τους ποικιλίες να προτιμώνται οι ντόπιες, όπως και κατά την προμήθεια των φυταρίων να τηρείται η ισχύουσα νομοθεσία (πιστοποίηση ποικιλίας, χώρας προελεύσεως, υγείας κ.λπ.). Άλλωστε σήμερα με τη ρύθμιση των χιλιάδων δασωθέντων αγρών, αναμένεται να χρησιμοποιηθούν και για δενδροκομική χρήση αρκετές από αυτές τις εκτάσεις αγροτικού μεν χαρακτήρα που δασώθηκαν όμως λόγω εγκαταλείψεώς τους σε δύσκολες ιστορικές συνθήκες.

Στέβια

Έκθεση: Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα, από την
Άλωση μέχρι την Επανάσταση, 1453 – 1821
Περιοδική έκθεση του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης
(ΜΙΕΤ), στο Παλαιό Χρηματιστήριο
Κείμενο και φωτογραφίες από τον Χρήστο Θανόπουλο

Στο κτίριο της οδού Πεσμαζόγλου 1, στο κέντρο της Αθήνας, στεγάστηκε το Ελληνικό Χρηματιστήριο από το 1891 έως το 1934. Ήταν μέρος του προγράμματος εκσυγχρονισμού του ελληνικού κράτους του Χαρίλαου Τρικούπη. Το κτίριο πέρασε από διάφορες χρήσεις και περιπέτειες. Κατά τη δεκαετία του 1990, όταν πρόεδρος του ΧΑΑ ήταν ο καθηγητής Ε. Ξανθάκης, ανέθεσε κατόπιν διαγωνισμού προσφορών την μελέτη και αποκατάσταση του μοναδικού μνημείου, που ανήκει πλέον στην Εθνική Τράπεζα. Το εσωτερικό του κτιρίου θυμίζει γαλλικό παλάτι, με τις υπέροχες τοιχογραφίες σε απομίμηση μαρμάρου, την οροφογραφία με τα ανθέμια, τις φυτικές παραστάσεις και το μετάλλιο με το θεό του εμπορίου Ερμή, τα ζεύγη καρυάτιδων ανάμεσα στα τοξωτά ανοίγματα που στηρίζουν την οροφή, τα θαυμάσια πλακάκια του δαπέδου.

Η ελληνική γλώσσα και παιδεία διατηρήθηκαν κατά τους τέσσερις αιώνες οθωμανικής κυριαρχίας. Οι Οθωμανοί δεν παρεμπόδιζαν την ίδρυση ελληνικών σχολείων. Η Συνθήκη του Κάρλοβιτς (1699), μετά τη νίκη των Αυστριακών κατά των Οθωμανών και η Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), μετά τη νίκη των Ρώσων επί των Οθωμανών, δίνουν ώθηση στην εμπορική και οικονομική ανάπτυξη των Ελληνικών πληθυσμών στην ηπειρωτική Ελλάδα, τη Μικρά Ασία και όπου αλλού ζούσαν Έλληνες, προάγοντας κατά συνέπεια και την ελληνική παιδεία.

Ο Δοσίθεος πατριάρχης Ιεροσολύμων αναφέρει (1698), ότι: «Ὁρίσεν ἡ Ἀγία Σύνοδος, ἕκαστον ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐαυτοῦ παροικίᾳ φροντίδα καὶ δαπάνην τὴν δυναμένην ποιεῖν, ὥστε τὰ θεία καὶ ἱερὰ γράμματα δύνασθαι διδάσκεσθαι, βοηθεῖν δὲ κατὰ δύναμιν τοῖς ἐθέλουσι διδάσκειν καὶ τοῖς μαθεῖν προαιρουμένοις». Το 1593 το Οικουμενικό Πατριαρχείο αναλαμβάνει πρωτοβουλία για την ίδρυση και λειτουργία σχολείων σε κάθε Επισκοπή και Μητρόπολη της δικαιοδοσίας. Άρα το «Κρυφό Σχολειό» είναι ένας μύθος. Υπήρξε σχολειό, αλλά δεν ήταν κρυφό και ο ρόλος της εκκλησίας ήταν τεράστιος στη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας στα τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς. Το «κοινόν σχολεῖον» ή «σχολεῖον τῶν ἱερῶν γραμμάτων» προσφέρει βασικές γνώσεις, ανάγνωση γραφή και αριθμητική. Ομάδες 10–15 μαθητῶν διδάσκονται ἀπὸ ἕναν δάσκαλο, (συνήθως κληρικό ή μοναχό), στο σπίτι του, σε χώρο της εκκλησίας

ή στο ύπαιθρο και μαθαίνουν τα πρώτα τους γράμματα (κολοβογράμματα ή κολλυβογράμματα). Τα μαθήματα γίνονται μετά τη δύση του ήλιου, όταν έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος εργασιών της ημέρας. Χρησιμοποιούνται η «Χρήσιμος Παιδαγωγία» (αλφαβητάρι της Τουρκοκρατίας) και λειτουργικά βιβλία (Οκτώηχος, Ψαλτήρι, κ.α.). Ο μέσος τύπος σχολείων ήταν το «σχολείο των ελληνικών γραμμάτων» ή «ελληνικόν σχολείον». Εξοικείωνε τους μαθητές με την αρχαία ελληνική γλώσσα, μέσω της διδασκαλίας γραμματικής, συντακτικού, μελέτης κειμένων, θεματογραφίας. Τα «μαθηματάρια» ήταν τα βασικά εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας. Επίσης, χρησιμοποιούνταν και τα εκκλησιαστικά βιβλία. Κάποια σχολεία πρόσφεραν και ανώτερο κύκλο σπουδών, με φιλοσοφικά και επιστημονικά μαθήματα. Όταν η παιδεία οργανώθηκε καλύτερα, ιδρύθηκαν σχολές που περιλάμβαναν και τους τρεις κύκλους σπουδών και έφεραν την ονομασία: Φροντιστήριον, Παιδαγωγείον, Ελληνομουσείον, Λύκειον, Ακαδημία, Γυμνάσιον. Από τον 17^ο αιώνα εύποροι της διασποράς, εκκλησιαστικοί παράγοντες, Φαναριώτες ηγεμόνες, συντεχνίες, κοινότητες, και άλλοι, ανίδρυσαν Σχολές στον ελλαδικό χώρο και αλλού, όπου ζούσαν Έλληνες. Διευθυντής της σχολής είναι ο «σχολάρχης» και καταρτίζει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα μαζί με τους διδάσκοντες. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει λογική, φιλοσοφία, θεολογία, αριθμητική, μαθηματικά. Η σχολή λειτουργεί σε εκκλησία ή μονή ή μισθωμένο ή νεοανεγερθέν κτίριο. Βρίσκεται συνήθως εκτός του κέντρου της πόλεως, είναι διώροφο κτίριο, περικλειστο, ομοιάζει με μονή. Έχει σχήμα Π, με αυλή, βρύση, σιταποθήκες, βοηθητικούς χώρους, κουζίνα, δωμάτια μαθητών στο ισόγειο και αίθουσες διδασκαλίας, βιβλιοθήκη, δωμάτια διδασκόντων στον 1^ο όροφο. Από τις πιο γνωστές σχολές είναι η «Πατριαρχική Σχολή» στην Κωνσταντινούπολη, η «Αθωνιάδα Ακαδημία» στον Άθω, το «Φλαγγινιανό Φροντιστήριον» της Βενετίας, οι «Ηγεμονικές ή Αυθεντικές Σχολές» σε Βουκουρέστι και Ιάσιο, η «Πατμιάς Σχολή» στην Πάτμο, η «Ευαγγελική Σχολή» και το «Φιλολογικόν Γυμνάσιον» στη Σμύρνη, το «Ελληνομουσείον» στη Ζαγορά, η «Σχολή Γκιούμα», η «Καπλάνειος» και η «Μαρουτσαία Σχολή» στα Ιωάννινα, η Σχολή του Παναγίου Τάφου «Κοινόν Παιδευτήριον του Αρχιελάγου» στη Σίφνο, το «Φιλολογικό Γυμνάσιο» στη Χίο, η «Ελληνική Σχολή» στη Λεμεσό και Λευκωσία, η «Νέα Ακαδημία» στη Μοσχόπολη, η «Στοά», «Ελληνικόν Μουσείον», «Σχολή της Κομπανίας» στην Κοζάνη, η «Σχολή Ντέκα» στην Αθήνα, «Σχολή Κυρίτζη» στην Καστοριά. Υπήρχαν επίσης, σχολές σε: Δημητσάνα, Πάτρα, Ζάκυνθο, Κέρκυρα, Άγραφα, Τύρναβο, Αμπελάκια, Μηλιές, Θεσσαλονίκη, Σιάτιστα, Κυδωνιές. Σπουδαίοι δάσκαλοι του Γένους, κάποιοι υπέρμαχοι του Διαφωτισμού, που σχετίζονταν με τον Αδαμάντιο Κοραή, προκάλεσαν αναγέννηση της πνευματικής ζωής, προετοιμάζοντας τον αγώνα για

την ελευθερία. Ανάμεσά τους είναι οι: Θεόφιλος Κορυδαλέας, Θεόδωρος Ανθρακίτης, ο επίσκοπος Τρίκκης Κωνσταντίος, ο μητροπολίτης Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιος, ο Γρηγόριος Κωνσταντάς, Άνθιμος Γαζής, Δημήτριος Δανιήλ Φιλιππίδης, Ευγένιος Βούλγαρης, Κωνσταντίνος Οικονόμος, Γεώργιος Κονταρής, Ιώσηπος Μοισιόδαξ, Νεόφυτος Βάμβας, και φυσικά ο πρωτεργάτης και πρωτομάρτυρας της Επανάστασης Ρήγας Φεραίος.

Στο διαδραστικό φωτεινό πίνακα, όπου είναι καταγεγραμμένα όλα τα ελληνικά σχολεία, δεν γίνεται αναφορά στα καθολικά σχολεία που λειτουργούσαν στη Σύρο, των Καπουτσίνων μοναχών από το 1633 και των Ιησουιτών μοναχών από το 1744, για την εκπαίδευση των αγοριών, καθώς και των Ουρσουλινών μοναχών από το 1745, για την εκπαίδευση των κοριτσιών. Άλλα σχολεία υπήρχαν επίσης σε Τήνο, Νάξο, κ.α.

Το 1593 η Ελληνική Αδελφότητα της Βενετίας ίδρυσε σχολείο «ελληνικών και λατινικών γραμμάτων», για το οποίο η Αδελφότητα λάμβανε ετήσια βοήθεια από το ενετικό κράτος. Από το 1665 ιδρύθηκε το «Φλαγγινιανό Φροντιστήριο της Βενετίας», χάρη στο κληροδότημα του Κερκυραίου εύπορου δικηγόρου και εμπόρου της Βενετίας Θωμά Φλαγγίνη (1573-1648). Οι Έλληνες μαθητές μετά την αποφοίτηση τους μπορούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας και να στελεχώσουν την Ορθόδοξη Εκκλησία και τους ελληνικούς εμπορικούς οίκους των τουρκοκρατούμενων περιοχών. Η Σχολή παρέμεινε κλειστή το διάστημα 1797 έως 1824. Οριστικά έκλεισε τον κύκλο της στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σήμερα στο κτίριο στεγάζεται το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, δίπλα στον Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων.

Τον 17ο αιώνα ιδρύθηκε η «Σχολή Γκιούμα» (αργότερα Μπαλαναία) με χορηγία του Γιαννιώτη εμπόρου στη Βενετία Εμμανουήλ Γκιούμα. Στη Σχολή δίδαξε ο κληρικός και περίφημος μαθηματικός Μπαλάνος Βασιλόπουλος. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ένα νεωτερικό πνεύμα διαπερνά την εκπαιδευτική δραστηριότητα των Ιωαννίνων, που έφερε τη σφραγίδα του Αθανασίου Ψαλίδα. Ο τελευταίος δίδαξε στην «Μαρουτσαία Σχολή», που είχε ιδρυθεί στη θέση της «Καπλανείου Σχολής» και εισήγαγε την διδασκαλία νέων μαθημάτων και ξένων γλωσσών.

Η «Αθωνιάδα Ακαδημία» ιδρύθηκε με σιγγίλιο του πατριάρχη Κύριλλου Ε', στα μέσα του 18^{ου} αιώνα και είχε πρόγραμμα σπουδών (ελληνικών γραμμάτων, λογικών, φιλοσοφικών και θεολογικών επιστημών), ανάλογο με αυτό που ίσχυε σε σχολές εκτός Αγίου Όρους. Το μεγαλοπρεπές κτίριο 2.500 τ.μ., κτίστηκε εγγύς της Μονής

Βατοπαιδίου, διέθετε 170 μικρά δωμάτια για τη στέγαση των μαθητών, διαμέρισμα για τον σχολάρχη, βιβλιοθήκη, κοινόχρηστους χώρους και υδραγωγείο. Δεχόταν μαθητές, ανεξάρτητα από το αν σκόπευαν να ιερωθούν ή να μονάσουν. Μετά την πρώτη τετραετή (1749-1753) σχολαρχία του Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτη, τη διεύθυνση της Σχολής ανέλαβε ο Ευγένιος Βούλγαρης (1716-1806), ο οποίος συνδύασε την ελληνορθόδοξη παράδοση με τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό. Μετά την παραίτηση του (1759), η Σχολή περιήλθε σε μαρασμό.

Η «Σχολή Μηλεών», στη Θεσσαλία, ιδρύθηκε το 1815 από τους δασκάλους της, πρωτεργάτες του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, τον Άνθιμο Γαζή, τον Γρηγόριο Κωνσταντά και τον Δημήτριο Δανιήλ Φιλιππίδη. Στον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης της Σχολής, καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο Άνθιμος Γαζής, ο οποίος αγόραζε και προωθούσε στις Μηλιές πολλά βιβλία και όργανα για την εποπτική διδασκαλία των θετικών επιστημών.

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της Σμύρνης, του ανθηρού εμπορικού κέντρου της Ιωνίας, κυριαρχούσε η «Ευαγγελική Σχολή» από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Το 1808 ιδρύθηκε το «Φιλολογικόν Γυμνάσιον Σμύρνης», που διαπνεόταν από το νεωτερικό πνεύμα του Διαφωτισμού, με σχολάρχη τον Κωνσταντίνο Κούμα, που έδινε μεγάλο βάρος στην ανάλυση των αρχαίων κειμένων, στη διδασκαλία των φυσικών επιστημών, κ.α. Η ιδεολογική αντιπαράθεση των υπερμάχων και πολεμίων του Διαφωτισμού, οδήγησε στο κλείσιμο του Φιλολογικού Γυμνασίου το 1819.

Στην Αθήνα λειτουργούσε από το 1750 η «Σχολή Ντέκα» («Ελληνική Σχολή»), η οποία ιδρύθηκε κατόπιν δωρεάς του Αθηναίου εμπόρου στη Βενετία Ιωάννη Ντέκα. Ο πρόκριτος Ι. Ντέκας (1680-1761), ο επονομαζόμενος και «ελεήμων», καταγόταν από παλιά αθηναϊκή οικογένεια, εγκαταστάθηκε στη Βενετία το 1710, ασχολήθηκε με το εμπόριο και πλούτισε. Μεριμνήσε για την ανέγερση σχολείου στη γενέτειρά του, στο οποίο κληροδότησε την βιβλιοθήκη του και μια ετήσια χορηγία 12.000 δουκάτων, για την συντήρηση, πληρωμή των δασκάλων, των απόρων μαθητών, κ.α. Δάσκαλοι της Σχολής υπήρξαν ο ιεροδιδάσκαλος Βησσαρίων Ρούφος, ο Ιωάννης Μπενιζέλος και άλλοι. Στη Σχολή έμεναν ως οικότροφοι οι δάσκαλοι και οι δώδεκα μαθητές. Με την κατάληψη της Βενετίας από τον Ναπολέοντα, χάθηκε το κληροδότημα, η Σχολή αντιμετώπισε σημαντικό οικονομικό πρόβλημα και διέκοψε τη λειτουργία της (1797-1806). Επαναλειτούργησε το 1806 με έξοδα της Μονής Ασωμάτων (Πετράκη) μέχρι τα χρόνια της Απελευθέρωσης. Η βιβλιοθήκη της Σχολής Ντέκα, μαζί με τις βιβλιοθήκες των Μονών Πεντέλης και Καισαριανής, είχαν μεταφερθεί στην Ακρόπολη για

ασφάλεια, το χρονικό διάστημα που η Αθήνα είχε απελευθερωθεί από τους Τούρκους (1822-1827). Όταν εξαντλήθηκαν τα πολεμοφόδια, με το χαρτί των βιβλίων κατασκεύαζαν οι Έλληνες υπερασπιστές φυσίγγια, κατά την πολιορκία της Ακροπόλεως από τον Κιουταχή (1826-1827). Από το Μάρτιο του 1827 η Σχολή Ντέκα ετέθη υπό την προστασία της Φιλομούσου Εταιρίας Αθηνών και λειτούργησε ως αλληλοδιδασκτικό σχολείο. Εκεί λάμβαναν χώρα συγκεντρώσεις των συντεχνιών και των προκρίτων. Το κτίριο της Σχολής σωζόταν έως τα τέλη του 19ου αιώνα και βρισκόταν επί της σημερινής οδού Μητροπόλεως, η οποία παλαιότερα, από το ύψος της πλατείας Μητροπόλεως έως την οδό Αιόλου, ονομαζόταν Ντέκα.

Φορείς δανεισμού της έκθεσης ήταν η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, το Μουσείο Μπενάκη, η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών. Μετά τη μεγάλη απήχηση που είχε η έκθεση, ειδικά από την εκπαιδευτική κοινότητα, αποφασίστηκε η παράταση της από 15 Σεπτεμβρίου έως 15 Νοεμβρίου 2022.

Βιβλιογραφία:

-Κείμενα, μουσειολογική μελέτη, της περιοδικής έκθεσης «Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα, από την Άλωση μέχρι την Επανάσταση, 1453–1821» κυρίας Έλίας Βλάχου

-Ξενάγηση κυρίας Σοφίας Πελοποννησίου-Βασιλάκου, υπευθύνου εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΜΙΕΤ

-Δρ Πρίντεζη-Καμπέλη Ελπίδα, Η ιστορία της Εκπαίδευσης στη Σύρο κατά τον 17^ο -19^ο αιώνα, Συμβολή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό της Σύρου, Διδακτορική Διατριβή, Ερμούπολη-Σύρου 2012

-Γιοχάλας Θανάσης, Καφετζάκη Τόνια, Αθήνα, Ιχνηλατώντας την πόλη με οδηγό την ιστορία και τη λογοτεχνία, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι. Δ. Κολλάρου και Σίας Α.Ε., τέταρτη έκδοση, Αθήνα 2014

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΟΣ

ΚΛΕΙΘΡΟΠΟΙΟΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ

Κείμενο Φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Όλοι όσοι γνωρίζουν το Γιώργο Δάσκο και έχουν επισκεφτεί το ισόγειο κατάστημά του, στους πρόποδες της Άνω Σύρου, μιλούν με τα καλύτερα λόγια, για την εμβληματική φυσιογνωμία, τον επαγγελματισμό, την τελειομανία, την ευσυνειδησία και την τιμιότητα του παλιού κλειθροποιού και συλλέκτη.

Γεννήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 1948 και γονείς του ήταν ο Πολύκαρπος Δάσκος και η Χαρίκλεια Βενικουά. Ο Γ. Δάσκος παντρεύτηκε τη Μαρία Κοντορούχα και έχουν μία κόρη, την Ελένη που συμπαραστέκεται δυναμικά στον πατέρα της. Έχει την χαρά να καμαρώνει δύο εγγονούς, τον Σταύρο και το Γιώργο. Από δέκα ετών δούλεψε ως λαντζίερης στο εστιατόριο της οικογένειας Λειβαδάρα (κάτω από το ξενοδοχείο «Ακταίον», στο λιμάνι) και όταν έγινε δεκατεσσάρων ετών φοιτούσε στη Βαρδάκειο Επαγγελματική και Νυκτερινή Σχολή. Έχει αποφοιτήσει από την κρατική μέση τεχνική, τετραετούς φοιτήσεως, Σχολή Εργοδηγών Μηχανολόγων και από τη Σχολή Μηχανικών.

Προσλήφθηκε το 1960 και εργαζόταν στο Μηχανουργείο του Νεωρίου, ως εργοδηγός στους τόννους. Με την εθελουσία έξοδο, αποχώρησε από το Νεώριο το 1993. Όπως μας λέει ο ίδιος: «Το Νεώριο αρχικά, πέρασε στην εποχή των Αδελφών Γουλανδρή (Αλέκου και Γιάννη), που είχαν μεγαλεπήβολα σχέδια. Είχαν διαθέσει πολλά χρήματα για την απόκτηση ακινήτων που βρίσκονταν στην περιοχή από το «Λίντο» μέχρι τα Λαζαρέττα και ονειρεύονταν να ενοποιήσουν όλα τα καρνάγια – ταρσανάδες, υπό την αιγίδα του Νεωρίου. Ο άγιος Γουλανδρής (Γιάννης) άλλαξε ριζικά το Νεώριο. Έδωσε την ψυχή του! Ακολούθησε η κρατικοποίηση και μετά πάλι η ιδιωτικοποίηση του Νεωρίου. Το ποσόν που ορίστηκε να πληρώσει ο νέος ιδιοκτήτης (Ταβουλάρης), τροποποιήθηκε αργότερα και το Νεώριο τελικά δεν αγοράστηκε, αλλά χαρίστηκε. Επί χρόνια πουλούσαν τα περιουσιακά στοιχεία του Νεωρίου, όπως του Λαδόπουλου, Σκαγιάδικο, κ.α. Ληλατούσαν την υλικοτεχνική υποδομή του, χωρίς να τιμωρηθεί ποτέ κανείς. Ο συνδικαλισμός είχε γίνει κανιβαλισμός, εγώ δε συμφωνούσα, δε μπορούσα να συνεννοηθώ και γι' αυτό αποχώρησα».

Παράλληλα είχε ξεκινήσει να ασκεί το επάγγελμα του κλειθροποιού από το 1979, αρχικά ως μαθητευόμενος του παλιού κλειθροποιού Αγγελή Γαϊτάνου.

«Τυχαία βγήκα κλειδαράς. Ήταν γύρω στο 1979. Ο Παρίσης που είχε το πρακτορείο πλοίων, είχε εξαφανιστεί. Τον ψάχνανε επί τρεις μέρες. Είχε αυτοκτονήσει. Ξύπνησαν το Γαϊτάνο, που τότε ήταν 85 χρονών, κατά τη μία η ώρα το πρωί, τον πήραν από το σπίτι του και τον πήγαν στο πρακτορείο δίπλα στα «Γιάννενα». Ήθελαν να ανοίξει το χρηματοκιβώτιο, μήπως είχε αφήσει κάποιο σημείωμα. Άνοιξε το χρηματοκιβώτιο. Κατόπιν φώναξε εμένα για να το διορθώσω. Αρρώστησε και έμεινε τρεις μήνες στο νοσοκομείο. Μου έδειχνε συνεχώς τη δουλειά και μου παραχωρούσε σταδιακά πελάτες. Γύρω στο 1982 πήγα στην Αθήνα και εκπαιδεύτηκα στους αδελφούς Σιάμου, στην οδό Αριστοτέλους, αυτούς που αργότερα ασχολήθηκαν με τις θωρακισμένες πόρτες. Πήγαινα πολλές φορές, παίρνοντας άδεια από το Νεώριο. Όμως η κανονική – μόνιμη δουλειά μου ήταν μηχανουργός στο Νεώριο. Ευτυχώς έμαθα και την τέχνη του κλειθροποιού και είχα εναλλακτική λύση βιοπορισμού, μετά την αποχώρησή μου από το Νεώριο.

Έχω ανοίξει πολλά χρηματοκιβώτια, βιεννέζικα, γαλλικά. Συνήθως το ζητάνε οι κληρονόμοι ή χάνονται τα κλειδιά. Έχω ανοίξει χρηματοκιβώτια τραπεζών, ιδιωτών, κ.α. Τα χρηματοκιβώτια τα ανοίγω πρώτα και κατόπιν τα αποδίδω γερά και με κλειδιά. Κατάφερα να ανοίξω, ύστερα από προσπάθειες δύο ωρών, το περίφημο χρηματοκιβώτιο Αθανασίου Λαδόπουλου, μετέπειτα Τσουρού. Αφαιρούσα σταδιακά έναν – έναν τους πύρους. Ο Τσουρός είχε γεμίσει με σκάγια τις κλειδαριές του, προσπαθώντας να το ανοίξει. Δεν με άφησε να το φωτογραφίσω, όπως ήταν μισοθαμμένο στην ερειπωμένη αποθήκη του κτήματός του. Στο ανακαινισμένο πατρικό του Κώστα Κρυστάλλη, που λειτουργεί ο ξενώνας «Αχίλλειον», στην οδό Φαίδωνος Κουκουλέ στη Νεάπολη, στο χώρο υποδοχής υπάρχουν τρία χρηματοκιβώτια, του Μιχαήλ Ασημομύτη, που είχε περάσει στην ιδιοκτησία του κοσμηματοπώλη – χρυσοχόου Ντίνου Τόζου, του Συκουτρή και του Κρυστάλλη. Ο θείος του Κώστα, Παναγιώτης Κρυστάλλης έχει μία συλλογή τριάντα έως σαράντα χρηματοκιβωτίων, στην αποθήκη του στα Τάλαντα, από τα οποία περίπου είκοσι προέρχονται από εμένα».

Ο Γιώργος Δάσκος έχει και μία άλλη ιδιότητα. Αυτή του συλλέκτη. Στο κατάστημά του, με τον τεράστιο χώρο, τα άφθονα ράφια, κουτιά, κιβώτια, προθήκες, φιλοξενείται μία μεγάλη ποικιλία παλαιών αντικειμένων, πολλά από τα οποία τα έχει αγοράσει. Ανάμεσα στα άλλα, υπάρχει το βιεννέζικο χρηματοκιβώτιο του Κατσιμαντή και ένα γαλλικό αγνώστου ιδιοκτήτη.

Μεγάλο ενδιαφέρον έχει μία μίνι ατμομηχανή, της οποίας ο λέβητας έκαιγε κάρβουνο. Ο ρυθμιστής με τα εξαρτήματά του και τα συνδετικά τμήματα είναι καινούργια και έχουν τοποθετηθεί από το Γ. Δάσκο. Μας παρουσιάζει μία μέγγενη, ένα τρυπάνι, ένα λουκέτο, ένα παχύμετρο, ένα άγκιστρο πτυσσόμενο για αντλίες με μανιβέλα, μία ζυγαριά φαρμακείου διακοσίων ετών, μάσκουλα, μάνταλα, άγκυρες ναυαρχείου, ζυγαριές, ένα μηχανισμό πλοίου εποχής Κανάρη, ένα χειροκίνητο τροχό, ένα κουμπάσσο (διαβήτη).

«Όλες οι κούτες είναι γεμάτες παλαιά αντικείμενα. Αν είχα χώρο θα τα παρουσίαζα στο κοινό. Όνειρό μου είναι η δημιουργία μίας μόνιμης έκθεσης».

Αυτός είναι ο Γιώργος Δάσκος, ο κλειθροποιός και συλλέκτης, ο πολυπράγμων και πολυτάλαντος.

Τον ευχαριστούμε θερμά για την υπομονή και τη φιλοξενία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΙΚΕΛΑΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΛΙΝΑΡΔΟΣ

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Επισκοπείου οργάνωσε την 28^η Αυγούστου 2022, πολιτιστική βραδιά στο προαύλιο της Ενοριακής Αίθουσας Παναγίας Επισκοπιανής, με ομιλήτριες την αρχαιολόγο κ. Μαρία Ρώτα και θέμα: «Η ζωή και το έργο του Δημητρίου Βικέλα» και τη δημοσιογράφο και εκδότρια της εφημερίδας «Λόγος των Κυκλάδων» κ. Λίτσα Χαραλάμπους και θέμα: «Ο Βικελιστής – Μικρασιάτης Πέτρος Λινάρδος».

Ο Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Επισκοπείου κ. Δημήτρης Γρυπάρης προλόγισε τις ομιλήτριες. Η κ. Μ. Ρώτα, αναφέρθηκε στην προσωπικότητα του Συριανού Δημητρίου Βικέλα, ιστορικού, λογοτέχνη, επιχειρηματία, πολιτικού, ο οποίος συμμετείχε στο Διεθνές Αθλητικό Συνέδριο των Παρισίων (1894), όπου συζητήθηκε η ιδέα του βαρόνου Πιέρ ντε Κουμπερντέν για την αναβίωση των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων, στη σύγχρονη εποχή. Σε αυτό το συνέδριο ιδρύθηκε η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή, της οποίας εκλέχθηκε ο Βικέλας πρώτος πρόεδρος (1894-1896) και πέτυχε οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες να διεξαχθούν στην Αθήνα το 1896. Ο Πιέρ ντε Κουμπερντέν είπε για το Βικέλα: «Ήταν μια από τις ευγενέστερες, καθαρές μορφές του Ελληνισμού, ενσάρκωνε αυτόν τον ίδιο τον Ελληνισμό».

Στη συνέχεια τον λόγο πήρε η κ. Λίτσα Χαραλάμπους, η οποία μίλησε με ενθουσιασμό για το δημοσιογράφο και άνθρωπο του πνεύματος, Μικρασιάτη και θαυμαστή του Βικέλα και της Σύρου, Πέτρο Λινάρδο, ο οποίος απεβίωσε τον Μάρτιο 2022. Μετά το τέλος των ομιλιών, τον λόγο έλαβε ο γιός του Πέτρου Λινάρδου, Νίκος, γνωστός παλιός παίκτης της Εθνικής Ομάδας Μπάσκετ, σκιαγραφώντας αδρά τη φυσιογνωμία του πατέρα του, ο οποίος ήταν μετριοφρων, ανιδιοτελής, στήριξε πάση δυνάμει τη δημοσιογραφία και τον Πανιώνιο Γ.Σ. Έλεγε: «Ο Αθλητισμός είναι ευλογία Θεού, αρκεί να μην αφαιρεθεί το θήτα». Η υπέροχη βραδιά έκλεισε

με μουσικό πρόγραμμα από παραδοσιακό συγκρότημα και κέρασματα.

Ακολουθεί η πολύ ενδιαφέρουσα ομιλία της κ. Λίτσας Χαραλάμπους που είχε την ευγενή καλοσύνη να παραχωρήσει για το περιοδικό μας.

Ο Βικελιστής Μικρασιάτης Πέτρος Λινάρδος

Ομιλία της κ. Λίτσας Χαραλάμπους

Πώς να το πούμε; Πάρα πολλοί Έλληνες έχουν μια δυνατή δεύτερη ταυτότητα:

Αυτή του Μικρασιάτη.

Γιατί για αυτούς που ξέρουν τι σημαίνει Μικρασιάτης, από την πρώτη στιγμή θέλοντας να χαρακτηρίσουν τον Πέτρο Λινάρδο θα έλεγαν : Να ένας γνήσιος απόγονος της Ιωνίας Γης.

Και θα ήταν εύστοχος ο χαρακτηρισμός αν σκεφτεί κανείς ότι ο Πέτρος Λινάρδος γεννήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου του 1925 στα αποδυτήρια του Παναθηναϊκού Σταδίου, όπου διέμενε η προσφυγική οικογένεια της μητέρας του μετά την καταστροφή της Σμύρνης. Αλλά και για ένα ακόμη σημαντικό λόγο. Δεν έπαυε στιγμή να δηλώνει τέτοια παρουσία με τον χαρακτήρα του.

Ιχνηλάτης της αλήθειας και της έρευνας, προικισμένος με τα πνευματικά και ψυχικά προτερήματα των Μικρασιατών και με μόνο εφόδιο τη φιλομάθεια και το ταλέντο του, έμελλε να γράψει χρυσές σελίδες στη λαμπρή ιστορία της δημοσιογραφίας, της συγγραφής και του αθλητισμού.

Και αν αναρωτιέστε κυρίες και κύριοι γιατί αυτή η σκιαγράφιση της ζωής και του έργου του Πέτρου Λινάρδου ξεκινά από μέρους μου με τις μικρασιατικές ρίζες του είναι γιατί όταν ο Δημήτρης Γρυπάρης Μικρασιάτης κι αυτός, μου ζήτησε να μιλήσω για τον σπουδαίο αυτό έλληνα ένιωσα διπλή περηφάνια ως Μικρασιάτισσα.

Ξέρω ότι κι εκείνος ήταν πολύ περήφανος για την καταγωγή του και το επεσήμαινε δοθείσης ευκαιρίας. Όταν τον ρωτούσαν τι σημαίνει για εκείνον η Σμύρνη, απαντούσε «Αξέχαστη ρίζα». Έτσι τον ονόμασαν πρωτομάστορα του αθλητισμού της Μικράς Ασίας και της προσφυγικής αναγέννησης του Πανιωνίου Γυμναστικού Συλλόγου Σμύρνης.

Βλέπετε δεν είναι τυχαίο που άφησε το μάταιο τούτο κόσμο στα 97 του στο έτος μνήμης για τα 100 χρόνια της Μικρασιατικής Καταστροφής. Γιατί η μύηση στην κοφτερή και πύρινη αιχμή των γεγονότων της Ιστορίας είναι μυσταγωγική. Αποθνήσκεις και ξαναζωντανεύεις στη Μικρασία.. Αισθάνεσαι Έλληνας εν ετέρα μορφή. Κάθε μνήμη του χώρου αυτού και μια έντονη ανεκπλήρωτη επιθυμία. Απόγονοι Μικρασιατών προσφύγων, διατηρούμε τη μνήμη και συνεχίζουμε βγάζοντας από τα σεντούκια των σπιτιών μας ιερά κειμήλια των προγόνων μας. Η Μικρά Ασία, η... «πατρίδα των αιμάτων και των δραμάτων», όπως την χαρακτήρισε ο μεγάλος Κωστής Παλαμάς, το χρώμα, το οποίο πολλοί ορέχτηκαν, πολλοί τραγούδησαν και πολλοί

έκλαψαν ακούγοντας την ιστορία της, έχει δώσει στην Ελλάδα νέα πνοή «πατώντας» σε μεγάλες σταθερές αξίες.

Η βίαιη απομάκρυνση από τη γενέτειρα γη του ελληνικού στοιχείου, που ξεκίνησε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '20 και κορυφώθηκε με την τραγωδία της Μικρασιατικής Καταστροφής και το απερίγραπτο δράμα της προσφυγιάς ενάμισι εκατομμυρίου Ελλήνων, έφερε τη δημογραφική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάκαμψη του ελληνικού κράτους που ήρθε ως αποτέλεσμα της πολύπλευρης κουλτούρας, του φιλοπρόοδου πνεύματος και της ακάματης εργατικότητας των επαναπατρισθέντων προσφύγων αλλά και των απογόνων τους. Ένας τέτοιος λοιπόν απόγονος υπήρξε και ο Πέτρος Λινάρδος.

Πιάνοντας να τυλίξουμε το κουβάρι της ιστορίας του «πατριάρχη» της αθλητικής δημοσιογραφίας από την αρχή, το νήμα του, σαν μίτος της Αριάδνης, μας παίρνει από την Αθήνα του 1925 και μας φέρνει στις 19 Μαρτίου 2022, διαβαίνοντας μέσα από τα διάφορα στάδια εξέλιξης της ζωής του.

Ήδη από τα μαθητικά του χρόνια στη Νέα Σμύρνη είχε εκδηλώσει την έφεσή του στο γράψιμο, αναλαμβάνοντας μάλιστα αρχισυντάκτης στη «Μαθητική Πέννα», την εφημερίδα των μαθητών της Ευαγγελικής Σχολής Νέας Σμύρνης την οποία πάντα ανέφερε με νοσταλγία για την «εφημεριδούλα του «Μαθητική Πένα», που γραφόταν στην Κατοχή».

Συνέχισε στα περιοδικά «Ξεκίνημα της Νιότης», «Ελλάδα» και «Ελληνική Δημιουργία» γράφοντας δοκίμια και νεανικά διηγήματα. Επαγγελματικά ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία το 1950.

Και με τι δεν ασχολήθηκε!

Με ναυτιλία, υγεία, κοινωνική πρόνοια, φιλοτελισμό και κριτική κινηματογράφου. Αλλά ο έρωτάς του ήταν η αθλητική δημοσιογραφία και η ιστορία του αθλητισμού όπου συνέγραψε πολλά βιβλία.

Εργάστηκε με όλα τα έντυπα του συγκροτήματος Λαμπράκη: **Τα Νέα, Ο Ταχυδρόμος, Οικονομικός Ταχυδρόμος, Ομάδα, Εποχές, Βήμα της Κυριακής και Βήμα, στο οποίο έγραφε -παρά το προχωρημένο της ηλικίας του- πάνω από 70 χρόνια με ιδιαίτερη φροντίδα και σωστή τοποθέτηση των γραπτών του κειμένων.**

Ο Πέτρος Λινάρδος λάτρεψε το νησί μας. Αυτό που μου έχει μείνει είναι οι συχνές αναφορές του στο ρηθέν από ένα σπουδαίο στοχαστή, τον Σαίρεν Κίρκεγκωρ ότι *«τη ζωή τη βιώνουμε κοιτάζοντας προς τα εμπρός, αλλά την κατανοούμε βλέποντας πίσω».*

Εκεί ίσως κρύβεται και η απόφασή του να αφιερωθεί στην έρευνα και τις ρίζες του Ελληνικού αθλητισμού.

Το 1952 πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Πανελληνίου Συνδέσμου Αθλητικού Τύπου.

Διετέλεσε πρόεδρος του από το 1976 μέχρι το 1992 και αργότερα ανακηρύχτηκε επίτιμος πρόεδρος. Το όνομά του φέρει «τιμής ένεκεν» η αίθουσα Τύπου του Πανιωνίου.

Λάτρεψε τη δημοσιογραφία, τον αθλητισμό, την ιστορία και δεν μπορούσε αυτά τα τρία να τα ξεχωρίσει. Γιατί έλεγε ότι πάντα ήθελε να γίνει

«Δημοσιογράφος που συγγράφει, γιατί αγαπά την Ιστορία γιατί αγαπά όποιον έχει όραμα».

Είχε πάρει μέρος σε πολλά διεθνή και ελληνικά συνέδρια και είχε διδάξει σε σεμινάρια της ΕΣΗΕΑ, της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, του Πανελληνίου Συνδέσμου Αθλητικού Τύπου, της Κυπριακής Ολυμπιακής Επιτροπής κλπ.

Το βιβλίο του για τον Δημήτριο Βικέλα τιμήθηκε με το «Ολυμπιακό Τρόπαιο 96» από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή που αναφερόταν στις κορυφαίες στιγμές της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων, με την Ελλάδα πρώτη το 1896 να τους υποδέχεται, χάρη στις προσπάθειες και το πείσμα του Βικέλα, αλλά και τη στήριξη του βαρόνου Πιερ ντε Κουμπερτέν.

Επίσης, τιμήθηκε από τον ΣΕΓΑΣ, την Εστία Ν. Σμύρνης, την Ένωση Σμυρναίων, τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Αθλητικού Τύπου και πολλούς άλλους φορείς.

Με τη Σύρο δέθηκε με αφορμή τον φωτισμένο Συριανό λόγιο Δημήτριο Βικέλα (1835 – 1908) για τον οποίο τόσο ενδελεχώς και εύστοχα μας μίλησε η κ. Ρώτα.

Έγραψε, για εκείνον: «Δημήτριος Βικέλας, από το όραμα στην πράξη (1996)» «Ο άλλος Βικέλας (2008)». Και τα Δοκίμια : «Ο Βικέλας και οι Ολυμπιακοί αγώνες (2004)» «Ο Σαιξπηρικός Βικέλας (2007)». «Ο εκκλησιαστικός Βικέλας (2008)».

Γίνεται αντιληπτό επομένως ότι ο Πέτρος Λινάρδος είναι ο άνθρωπος που έσκυψε, όσο κανένας άλλος, στη πολυδιάστατη και πολυσχιδή ζωή του πατριώτη μας Δημητρίου Βικέλα.

Δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκε «Βικελιστής».

Το 2008 με αφορμή τα 100 χρόνια από τον Θάνατο του Δημητρίου Βικέλα **επισκέφτηκε το νησί μας.**

Θέλησε να έλθει σε επικοινωνία με τον τότε δήμαρχο Ερμούπολης Γιάννη Δεκαβάλλα με αποτέλεσμα- όσοι ήταν υπεύθυνοι για τα έργα του Δημητρίου Βικέλα - να έλθουν στη Σύρο.

Σε μια αξέχαστη τελετή στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ερμούπολης και μετά την παρουσίαση του βιβλίου του «Ο άλλος Βικέλας- το οδοιπορικό μιας ζωής» το οποίο εξέδωσε ο Δήμος Ερμούπολης, ο κ. Δεκαβάλλας βράβευσε τον Πέτρο Λινάρδο.

Εκείνον όμως τον εντυπωσίασαν οι μικροί ξεναγοί της εποχής – έμπνευση της κ. Μαρίας Ρώτα.

Ξενάγησαν τους φιλοξενούμενους και φυσικά τους έδειξαν το σπίτι του Βικέλα και το σχολείο που ήταν μαθητής. Γεγονός που ο ίδιος σχολίασε αργότερα σε άρθρο του στο πανελλήνιες εμβέλειας περιοδικό «Ναυτική Ελλάς» με τίτλο «Ο Δημήτριος Βικέλας ζει στην Ερμούπολη» όπου ανέλυε όλα εκείνα που διαδραματίζονταν στην γενέτειρά του και είχαν σαν επίκεντρο την αθανασία του ονόματος του Βικέλα.

Θεωρούσε πως στην Ερμούπολη, μία από τις διαχρονικές εστίες του Ελληνισμού, ο Βικέλας ζει χάρη σε φωτισμένους συμπατριώτες του που ποτέ δεν ξέχασαν την πνευματικο- κοινωνική ακτινοβολία του.

Γι αυτό αναφέρθηκε με ενθουσιασμό στην κ. Ρώτα και όσους συνέβαλλαν στο να δημιουργηθούν τα «Βικελάκια».

Ακόμα έκανε αναφορά και σε άλλους τομείς που αναδεικνύουν μέχρι σήμερα στο νησί την προσωπικότητα του Βικέλα. «Αλλά ο Βικέλας ζει και σε άλλες όψεις της πόλης. Από τις προτομές στο Κέντρο και στο Αεροδρόμιο, αλλά και σε άλλες εκδηλώσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στον αθλητικό τομέα. Επίκεντρο το Αθλητικό Κέντρο «Δημήτριος Βικέλας» που γνωρίζει μια δυναμική ανανέωση ως έδρα της ομάδας του βόλεϊ του «Φοίνικα». Ακόμη το «Vikelas Cup» με συμμετοχή εθνικών ομάδων εφήβων της υδατοσφαίρισης, αγώνες πόλο και κολύμβησης, καθώς και στην ιστιοπλοΐα, και άλλες αναφορές τιμής και μνήμης στο μεγάλο Έλληνα (το όνομα του φέρει και ο Αερολιμένας Σύρου). Συνεπώς το ότι ο «Βικέλας» ζει στην Ερμούπολη είναι στοιχείο καθ' όλα αξιοσύστατο κοινωνικά και πολιτισμικά».

Εδώ να σημειώσω ότι η γένεση του ονόματος του Αθλητικού Κέντρου σε «Δημήτριος Βικέλας» έγινε επί των ημερών του Δημήτρη Γρυπάρη ο οποίος ήταν αντιδήμαρχος Ερμούπολης και πρόεδρος του Δ.Σ του Αθλητικού Κέντρου. Το 1997 ο Πέτρος Λινάρδος και ο πρόεδρος της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής Αντώνιος Τζίκας σε επίσκεψή τους συγκέντρωσαν όλη τη μαθητική νεολαία του νησιού μας και πρότειναν παρουσία των παιδιών το Εθνικό Αθλητικό Κέντρο -το οποίο μέχρι τότε δεν είχε ονομασία- να ονομαστεί «Δημήτριος Βικέλας». Ο Δημήτρης Γρυπάρης με τη σειρά του αυτή την πρόταση την προώθησε στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού και από τότε το Αθλητικό Κέντρο τιμά τον συμπατριώτη μας λόγιο, ποιητή, πεζογράφο και πρώτο πρόεδρο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής.

Στις συχνές επισκέψεις του στο νησί τον γνωρίσαμε κι εμείς από κοντά αυτόν τον εξαιρετικό άνθρωπο με τα τόσα εύσημα στο πρόσωπό του και το πλήθος των διακρίσεων.

Γνωρίσαμε Κυρίες και Κύριοι έναν άνθρωπο οικείο, χαμογελαστό με ήρεμο γαλανό βλέμμα και ήταν σαν να τον ξέραμε από πάντα. Διατηρούσαμε τις σχέσεις μας ακόμη και όταν για μεγάλα χρονικά διαστήματα οι υποχρεώσεις του απαιτούσαν να μείνει στην Αθήνα.

Μας αντιμετώπιζε σαν συνάδελφους του, χωρίς ίχνος έπαρσης. Μας αποκαλούσε με τα μικρά μας ονόματα και παρά τη διαφορά ηλικίας ανταλλάσσαμε απόψεις έχοντας πάντα επαινετική ενθαρρυντική κριτική για τη δουλειά μας.

Και όταν σχολιάζαμε με τη σειρά μας στη εφημερίδα μας Ο ΛΟΓΟΣ τα άρθρα του για τη Σύρο, μας έστελνε ιδιόχειρες ευχαριστίες.

Θεωρούσε τον εαυτό του εν μέρει Συριανό. Αυτή η αγάπη του για το νησί μας δεν ήταν τυχαία. Λάτρευε τη προσφυγομένα Ερμούπολη η οποία το 1922 δέχτηκε στην αγκαλιά της 9.000 πρόσφυγες από την κατεστραμμένη Μικρά Ασία. Οι ρίζες επομένως, κοινές και ακατάλυτες.

Ανάμεσα στη βιβλιογραφία του συμπεριλαμβάνεται και ο Δημητρός Δάλλας.

Κυριολεκτικά στις 270 σελίδες του εξαιρετικού αυτού βιβλίου μέσω του «πρωταγωνιστή» του Δημητρου Δάλλα ζωντάνεψε μια ολόκληρη εποχή, αφού ο αναγνώστης μεταφέρεται κυρίως στην ακμάζουσα χρονική περίοδο για τον ελληνισμό της Μικράς Ασίας, βιώνει την εθνική έξαρση με την είσοδο του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη όπως βιώνει στη συνέχεια τον όλεθρο και την καταστροφή το 1922, μετά την κατάρρευση του μετώπου που οδήγησε στην Μικρασιατική Καταστροφή, αλλά και την μετέπειτα «πορεία» του Πανιώνιου στην Αθήνα.

Και εδώ τονίζοντας και πάλι την Μικρασιατική καταγωγή του υπενθυμίζω την απάντησή του όταν τον είχαν ρωτήσει τι θα συμβούλευε τους σημερινούς Πανιώνιους.

Είχε πει: «Να μην ξεχνάνε τις ρίζες τους».

Πίστευε ότι ο αθλητισμός και η μουσική όπως στην Αρχαία Ελλάδα και στη Σμύρνη είναι δύο αλληλένδετα στοιχεία όπως επίσης ότι ο πρωταθλητισμός χωρίς αθλητισμό έχει γυάλινα πόδια.

Του άρεσε η ιστορία και το κλασικό θέατρο παρότι έλεγε: *«Είμαι σκράπας από μουσική αλλά την λατρεύω. Περισσότερο μου αρέσει η κλασική μουσική»*. Άκουγε Κλασική τζαζ και Μέντελσον αλλά και Κλαρίνο και ζουρνά.

Απέκτησε δυο γιους τον Δημήτρη και τον Νίκο ο οποίος υπήρξε διεθνής καλαθοσφαιριστής. Αγωνίστηκε κυρίως στον Πανιώνιο και ήταν μέλος της Εθνικής ομάδας που κατέκτησε το Ευρωμπάσκετ το 1987. Η μεγάλη του αγάπη ήταν οι εγγονές του.

Ο Πέτρος Λινάρδος, κυρίες και κύριοι υπήρξε μία από τις εμβληματικότερες μορφές της αθλητικής δημοσιογραφίας. Σταθερός στις απόψεις του, όπως ο Βράχος του Μοχέρ, δεν έλειψε από κανένα δίκαιο κοινωνικό αγώνα.

Μας άφησε σπουδαία παρακαταθήκη εργαζόμενος επί δεκαετίες με ήθος και αρχές δημοσιογράφου παλαιάς κοπής.

Στήριξε όχι μόνο την αθλητική δημοσιογραφία αλλά και ολόκληρο το φάσμα του αθλητισμού.

Πολυγραφότατος συνέβαλε τα μέγιστα στην άνοδο του επιπέδου του κλάδου, ανοίγοντας νέους ορίζοντες.

Τα βιβλία του είναι βιβλία-κοσμήματα.

Σεμνός, ανεπιτήδευτος, όταν τον είχαν ρωτήσει γιατί δεν βγήκε ποτέ στην τηλεόραση, γιατί δεν προβάλλει το εαυτό του αφού έχει όλα τα προσόντα είχε απαντήσει ότι δεν το κυνήγησε ποτέ.

Αλλά εκείνο που δε θα ξεχάσω ήταν η ευφυής απάντησή του όταν του ζητήθηκε να περιγράψει τον αθλητισμό με 3 λέξεις και ποιες θα ήταν αυτές. Είχε απαντήσει: «Ο αθλητισμός είναι ευλογία θεού φτάνει να μην αφαιρεθεί το «θ».

Αυτός ήταν ο Μικρασιάτης Πέτρος Λινάρδος Κυρίες και Κύριοι ο οποίος ανήκει στις προσωπικότητες των ελλήνων που διέπρεψαν στις επιστήμες, τα γράμματα και τις τέχνες στη χώρα μας, είτε αυτοί ξεχώρισαν μετά την

εγκατάστασή τους στην πατρίδα μας είτε γεννήθηκαν εδώ από Μικρασιάτες πρόσφυγες.

Η ιστορία τον κατατάσσει μαζί με τη Διδώ Σωτηρίου, τη Μαρία Ιορδανίδου, τη Φιλιώ Χαϊδεμένου, την Έλλη Παπά, τον Αλέξανδρο Δεσποτόπουλο, το Γιώργο Σεφέρη, Ηλία Βενέζη, Μανόλη Αδρόνικο, Φώτη Κόντογλου, Κάρολο Κουν, Δημήτρη Ψαθά, Κορνήλιο Καστοριάδη, Γιαννούλη Σαραντίδη, Μέντη Μποστάντζογλου- τον πασίγνωστο Μποστ- και τόσους άλλους σπουδαίους σε όλους τους τομείς. Επιχειρηματίες, μουσικούς, τραγουδιστές, ηθοποιούς, που κατάγονταν από τις χαμένες αλλά ποτέ λησμονημένες πατρίδες και συνετέλεσαν στην αναβάθμιση της Ελλάδας - αφήνοντας στο πέρασμα των χρόνων- βαθύ το χνάρι τους.

Ως αντιπρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών Ερμούπολης εκ μέρους όλων των μελών του συλλόγου μας ευχαριστούμε αυτόν τον εξαιρετικό Μικρασιάτη.

Και η Σύρος ευγνωμονούσα αυτήν την ώρα λέει ένα μεγάλο ευχαριστώ στον πραγματικό φίλο της Πέτρο Λινάρδο.

Μπορεί να είναι αυτό το «ευχαριστώ» δυσανάλογο με όσα εκείνος μας έχει προσφέρει, αλλά είναι βέβαιον ότι αυτό το ευχαριστώ είναι βγαλμένο μέσα από την καρδιά μας.

Σας ευχαριστώ

ΕΤΗΣΙΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΑΔΕΛΦΩΝ ΡΕΘΥΜΝΗ

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Οι αδελφοί Νικόλαος και Μηνάς Ρεθύμνη

Την Κυριακή 21 Αυγούστου 2022, την πρώτη Κυριακή μετά τον δεκαπενταύγουστο, τελέστηκε το ετήσιο μνημόσυνο των ευεργετών της νήσου μας Νικολάου και Μηνά Ρεθύμνη, στον κοιμητηριακό Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου και ακολούθησε επιμνημόσυνη δέηση στον οικογενειακό τους τάφο. Παρόντες ήταν ο πρόεδρος του Συνδέσμου Συριανών κ. Δημήτρης Βαφίας, ο κοσμήτορας κ. Χρήστος Θανόπουλος, η κ. Άννα Βαφία, ο κ. Χρήστος Τσαούσογλου, η κ. Ευαγγελία Βαλδραμίδου-Τσαούσογλου και εκ μέρους της «Αδελφότητα Κασίων» η κ. Κόλλια. Ο ιερέας του Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου πατήρ Δωρόθεος Γάγκος, φλογερός πατριώτης και γνώστης της ιστορίας του τόπου μας, τόνισε τη μεγάλη σημασία που έχει η απόδοση τιμής στους ευεργέτες και ιδιαίτέρως στους αδελφούς Ρεθύμνη, οι οποίοι αν και δεν ήταν Συριανοί, έζησαν, αγάπησαν, ευεργέτησαν και ευεργετούν τη Σύρο. Η διατήρηση της ιστορικής και συλλογικής μνήμης είναι πολύ σημαντική, ιδιαίτερα στην εποχή μας, που υπάρχει η τάση όλα να παραδίδονται σιγά-σιγά στη λήθη και στην αφομοίωση της παγκοσμιοποίησης.

Ο Λογαριασμός IBAN του Συνδέσμου στη ALFABANK είναι:

GR79 0140 2380 2380 0200 1000 044

Παρακαλούμε τα μέλη μας να καταθέτουν έγκαιρα την ετήσια συνδρομή τους, ενισχύοντας το Ταμείο μας, δεδομένου ότι είναι η μόνη πηγή εσόδων που διαθέτομε για την κάλυψη των πάγιων εξόδων του Συνδέσμου.

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ

Περίοδος : 01/07/22 έως 30/09/22

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ	100 €	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
-----------------	-------	--------------------------------

Πένθη

Απεβίωσε στην Αθήνα όπου διέμενε και ετάφη στο κοιμητήριο Ζωγράφου, ο τέως Πρόεδρος του Συνδέσμου Δημήτριος Κορφιάτης Δικηγόρος, επίλεκτο μέλος του Συνδέσμου επί σειρά ετών.

Απεβίωσε, πλήρης ημερών, στη Σύρο όπου διέμενε, και ετάφη το Μέλος μας Δήμητρα Αγγελινίδου (Μιμικά) το γένος Βουγιουκλή.

Απεβίωσε, πλήρης ημερών, στη Σύρο όπου διέμενε και ετάφη, το Μέλος μας Ισμήνη Δρυμπέτα το γένος Κριτσίνη.

Απεβίωσε η Ιωάννα Γαβιώτη πλήρης ημερών, θεία εκ πατρός, τού τέως Αντιπροέδρου και επιφανούς Μέλους και δωρητού του Συνδέσμου Άγγελου Γαβιώτη.

Απεβίωσε και ετάφη στη Σύρο όπου διέμενε το μέλος μας Κική Πέτικα. Τα αδέσποτα ζώακια της Σύρου χάσανε μια μεγάλη και μοναδική ίσως προστάτιδα των.

Θερμά συλλυπούμεθα τους οικείους των.

Ανάθημα στα εκατό χρόνια απ' τη Μικρασιατική Καταστροφή

Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΞΕΡΙΖΩΜΟΥ

Από τον Τάκη Κυριτσόπουλο

====

Φέτος είχανε ορίσει τα καλαμπόκια,
να δέσουνε καρπό στο υστερόγραφο
του θέρους απάνω.

Και 'κείνοι, με τις ευλογίες των άλλοτε θεών,
τη στράτα πήρανε της ξερολιθιάς,
τρέχοντας με τα πόδια του Ενός, οι Μυριάδες,
ότι τους είχανε πάρει στο κατόπιν
οι Πένητες με τα γιαταγάνια
και τις μελαχρινές κραυγές τις στεντόρειες.

Αχ, και μήτε Μάης, μηδέ Απρίλης
μπροστά τους να διαβούνε!
Μόνο αρές, που ο θυμός επαλήθευε,
μόνο βόγγοι δυσνόητοι
και ανάσες γεμάτες στιχομυθίες.

Και τότε τα παιδόπουλα νιώσανε
τις ματιές τους να περνάνε στην εφηβεία
και να σταυρώνονται μέσα στα μάτια των άλλων.

Και τότε οι ιερουργούντες
βαστώντας παραμάσχαλα την αγιαστούρα του πεύκου,
έπεμψαν δέσμες ψαλμών,
που ως θυμίαμα περιέλουσαν
την κυκλική Δόξα του θόλου
και τον ανεικονικό διάκοσμο
στα εσωράχεια των τόξων.

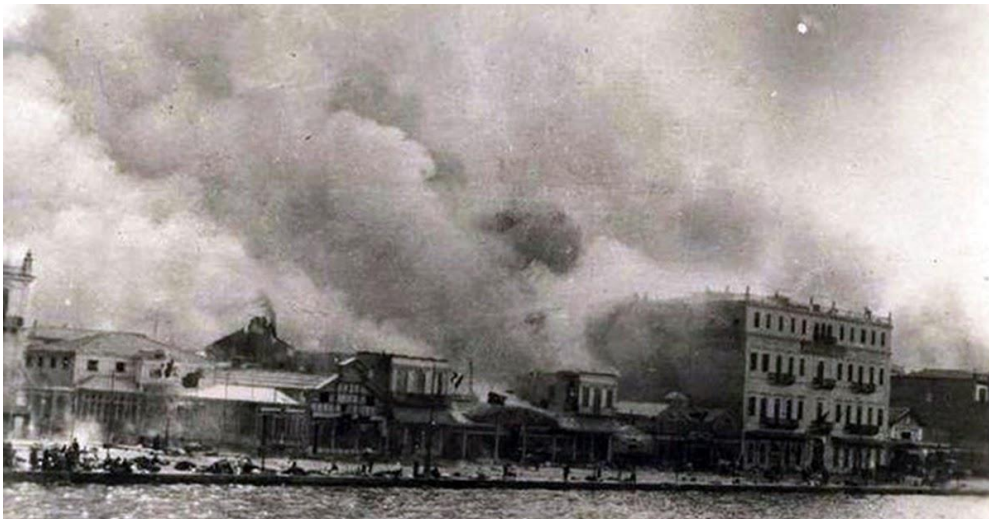
Και τότε το δάκρυ μέσα σε όλων τα μάτια
εσήκωσε κυματισμό.

Και των παλαιών ανομιών οι δυσοσμίες
κρύφτηκαν πίσω από το γιασεμί.
Και το Αίμα του Αμνού στα βημόθυρα είπε:
«Μακάριοι οι δεδιωγμένοι».

Και οι εναπομείναντες, ψηλοί ως τα τώρα,
ανεμίζοντας κόμες λευκές, πέρα απ' τον ασβέστη,

παραμείνανε ν' αμολύσουν τις γούμενες
και τις λαντζάνες των τρεχαντηριών,
νιώθοντας τα βλέφαρά τους
να υποκύπτουν σε νύστα θανάτου.

Και όλες μεμιάς οι γυναίκες
στα γαλετόμπρικα και στις νάβες
τίναζαν με τις μαντήλες τους
το σκοτάδι να φύγει.
Ότι η ώρα τούτη νύχτα δεν ήτανε.
Μόνο μέρα ντυμένη σε πένθος!

ΓΙΑ ΚΕΙΝΟΥΣ ΣΑΣ ΜΙΛΩ

Από το Δημήτρη Βόικο

Για κείνους σας μιλώ... κι αναπολώ με νοσταλγία,
τη συμπεριφορά κάποιων ανδρών στη φρίκη,
κατά την ώρα του χαμού, να μοιάζει μ' ευλογία
συντρόφους να τους έχεις, παρακαταθήκη.

Μ' ανέμους έντεκα μποφόρ, τείχη νερού και γκρίζου.
Τριξίματα του κύτους, απότομες οι κλίσεις.
Ομίχλη απ' αφρό, νερά φιδίσια να σφυρίζουν .
Στων ναυτικών τα μάτια τρόμος, παραισθήσεις.

Και λίγοι άντρες... κόντρα με της φύσης τη μανία,
με καθαρό μυαλό και με πρωτοβουλίες
στη γέφυρα ή δένοντας τα ελεύθερα φορτία
ή στο μηχανοστάσιο και στις αντλίες...

αναμεσίς σε λέβητες, σε μηχανές, σωλήνες,
καθώς μαντεύουν τι συμβαίνει πάνω, μένουν...,
από τα φώτα κρέμονται και από τις σειρήνες,
διαταγές ανήσυχοι να περιμένουν.

Μέσα απ' τα δυο μεγάλα κύματα, κενά μετράνε
για να μποτζάρουν οτιδήποτε στα φόρτσα
και πέρα δώθε τρέχοντας τον έλεγχο κρατάνε
καθώς το πλοίο στον καιρό πια, δεν αντέχει όρτσα.

Την κρίσιμη στροφή πιο γρήγορα να πάρει,
το κύμα το επόμενο να μη τους βρει στα πλάγια
με αγωνία..., μην το πλοίο γείρει και τουμπάρει,
κρατιούνται όπου μπορούν και παίρνουνε κουράγια.

Γί' αυτούς τους άνδρες σας μιλώ, όπου μοχθούν στα
πλοία,
τους αφανείς..., αθόρυβους θαλασσομάχους,
που κοκκινίζουνε..., που δε μιλούν με ευκολία
και κρύβονται..., τους θαλασσοδαρμένους βράχους !

Για κείνους σας μιλώ, τους ναυτικούς..., με νοσταλγία
τη συμπεριφορά..., στο χαλασμό, στη φρίκη...,
κατά την ώρα του χαμού... και είναι ευλογία
συντρόφους να τους έχεις..., παρακαταθήκη

Αείζωος Στάχτη..

από το Νικόλα Σαλίβερο (Σάλος)

=====

Αντίθετες είναι οι ροπές που κυβερνούν την κτίση,
σ' αυτές ακούει όλη η γη και γύρω της η φύση.
Άνιση η ζωή φυτών, σ' όλους χτυπά τους τόπους
άνισα είν' και τα μυαλά , σε ζώα και ανθρώπους.

Ο άνθρωπος σαν στάθηκε όρθιος στα ποδάρια
και στο μυαλό του άναψαν της «λογικής» φανάρια,
σε κοινωνίες ένωσε μονάρχους και ζευγάρια,
ν' αμύνονται για τη ζωή, στα λαίμαργα λιοντάρια.

Της κτίσης δεν απέφυγε τους άρρηκτους κανόνες,
γιατί ο νους σταμάτησε σε άλυτες κορδέλες.
Τις κοινωνίες μάντρωσε σ' αγρίων τους λιμένες,
το φόβο του, μετακινεί σ' αμνών παχιές αγέλες.

Ο άνθρωπος πορεύεται πάνω σε ζούγκλας χνάρια
και στο μυαλό έχει σβηστά του δίκιου τα λυχνάρια.
Οι κοινωνίες μένουνε γυμνές ωσάν τομάρια,
κι' είναι η στάχτη τους σπορά για Λιονταριών μανάρια.
Είναι η στάχτη αείζωος στο χώμα που φωλιάζει,
ξαπόσταση εκεί μετρά κι' Ανοιξη απέ χαράζει.

=====

Ανεξάρτητα Τετράστιχα:-

Πολλά στη γη θηλαστικά, ζήσαν και ζουν, τα γένη
μα το ανθρώπινο ρουφά, ό,τι αυτή υφαίνει .

Πάνω στη γη που έλαχε , ξέχνα δεν του ανήκει,
στο γένος είναι πρόσφυγας το σκότος καταδίκη.

=====

Μεσ' το μυαλό και την καρδιά , σάν πέφτουν οι αμπάρες,
βαριές μοιάζουν κι' αβάσταχτες «τσιγγάνικες κατάρες».
Μύριες συγνώμες, κάτισχνες το δίκιο ν' αποδώσουν,
αγάπης έργα μοναχά , ζωές πικρές θα σώσουν.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Από τον Τάκη Κυριτσόπουλο

